

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Lenka Kuželová

Možnosti studijního a pracovního uplatnění žáků se zrakovým postižením
zejména z pohledu výchovných poradců

Olomouc 2021

vedoucí práce: PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

Prohlášení o autorství

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením PaedDr. Pavlíny Baslerové, Ph.D., samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Bc. Lenka Kuželová

Poděkování

Děkuji PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D., za cenné rady, pomoc a vstřícnost při vedení mé diplomové práce. Děkuji všem respondentům za spolupráci, protože bez nich by tato diplomová práce nemohla vzniknout.

V neposlední řadě děkuji svému příteli a své rodině. Všichni mi byli po celou dobu studia a při psaní této práce velkou oporou.

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Charakteristika zrakového postižení.....	8
1.1 Klasifikace jednotlivých kategorií osob se zrakovým postižením	9
2. Vzdělávání žáků se zrakovým postižením	16
2.1 Formy vzdělávání jedinců se zrakovým postižením v České republice.....	17
2.1.1 Integrace do běžných základních a středních škol	17
2.1.2 Školy samostatně zřízené pro žáky se zrakovým postižením.....	17
2.2 Počty žáků se zrakovým postižením v běžných školách a ve školách zřízených dle § 16. odst. 9 školského zákona	18
2.3 Specifika vzdělávání žáků se zrakovým postižením	19
2.3.1 Žák nevidomý	19
2.3.2 Žák s těžce slabým zrakem	20
2.3.3 Žák slabozraký.....	21
2.3.4 Žák s poruchou binokulárního vidění.....	21
3. Kariérové poradenství pro žáky se zrakovým postižením.....	23
3.1 Kariérové poradenství v rámci ŠPP – obecné informace.....	23
3.2 Kompetence jednotlivých členů ŠPP	25
3.2.1 Výchovný poradce.....	25
3.2.2 Školní speciální pedagog.....	26
3.2.3 Školní psycholog	27
3.3 Kariérové poradenství v rámci ŠPP – specifika u žáků se zrakovým postižením.....	27
3.4 Kariérové poradenství pro žáky se zrakovým postižením v rámci ostatních organizací	29
3.4.1 Centrum zrakových vad.....	29
3.4.2 Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené	29
3.4.3 Pedagogicko – psychologická poradna	31
3.4.4 Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky (SONS)...	31
3.4.5 TyfloCentrum	32
3.4.6 Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o.p.s. ...	32
3.4.7 Informační a poradenská střediska Úřadu práce České republiky (IPS).....	33
4. Školní kariérové poradenství ve vybraných státech Evropské unie	35

PRAKTICKÁ ČÁST	38
5. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz.....	39
6. Metoda sběru výzkumných dat.....	41
6.1 Analýza kvantitativních dat.....	41
7. Výsledky výzkumného šetření a interpretace dat	43
7.1 Statistické ověření stanovených hypotéz a jejich interpretace	43
7.2 Analýza a interpretace dat z dotazníku	47
7.2.1 interpretace výsledků vzhledem k výzkumným otázkám.....	105
Závěrečné shrnutí – diskuze	111
Závěr.....	114
Seznam použité literatury a pramenů	116
Seznam použitých zkratek	121
Seznam grafů	122
Seznam tabulek.....	122
Seznam příloh.....	124

ÚVOD

Práce je nedílnou součástí života každého z nás. Člověk by v ní proto měl nacházet své vlastní, osobní uspokojení a předcházet tak syndromu vyhoření a nechuti dále pracovat. S výkonem určitého zaměstnání úzce souvisí odpovídající dosažené vzdělání, které se liší právě dle různých pracovních pozic. Dnešní uspěchaná společnost je zaměřena především na co možná nejrychlejší a nejkvalitnější výkon. S tím se pojí také brzký výběr budoucího povolání. Očekává se, že už žák na základní škole přesně ví, čím by chtěl být. Ovšem ne všichni mají tak jasnou představu o tom, jakému povolání by se chtěli věnovat. V případě osob se zrakovým postižením je tato skutečnost navíc ztížena existencí samotného zrakového postižení, které pracovní možnosti určitým způsobem limituje a mění. Těmto osobám by proto měly být poskytovány kvalitní a efektivní poradenské služby zaměřující se na kariérové poradenství, které pomáhají s výběrem další vzdělávací dráhy či výběrem vhodného povolání vzhledem k individuálním možnostem jedince vyplývající mimo jiné také ze zrakového postižení. Adekvátní pomoc a podporu by jim měli být schopni zajistit kvalifikovaní odborníci.

Cílem práce je zjistit aktuální úroveň poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením ve školách prostřednictvím působení výchovných poradců a dalších pracovníků škol, kteří se na kariérovém poradenství podílejí. Práce se zabývá otázkou, jestli tito pracovníci kariérového poradenství vůbec poskytují, jestli se cítí být dostatečně kompetentní a co by případně potřebovali, aby službu mohli poskytovat co nejkvalitněji. Dále je práce zaměřena na otázku spolupráce školy s jinými institucemi a zákonnými zástupci žáka se zrakovým postižením.

Diplomová práce je rozdělena na 2 části – část teoretickou a část praktickou. První část přináší čtenářům teoretické poznatky o zrakovém postižení, vzdělávání žáků se zrakovým postižením a zejména informace týkající se kariérového poradenství. Poslední kapitola teoretické části práce stručně popisuje poskytování kariérového poradenství ve vybraných zemích Evropské unie (Švédsko, Litva). Druhá, prakticky zaměřená část práce, vychází z kvantitativního výzkumného šetření, popisuje metodický rámec a v závěru interpretuje výsledky ze získaných výzkumných dat.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část práce je zaměřena na získání důležitých poznatků, které se přímo váží k praktické části práce, tedy k jeho výzkumné části. Dělí se na celkem 4 kapitoly, ve kterých je definováno zrakové postižení, je popsáno kariérové poradenství poskytované žákům se zrakovým postižením v prostředí škol, tzn. v rámci školního poradenského pracoviště (dále jen ŠPP), ve školských poradenských zařízeních (dále jen ŠPZ) a také v ostatních organizacích, které fungují pro osoby se zrakovým postižením (Centrum zrakových vad, Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky - dále jen SONS, TyfloCentrum, Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina o.p.s., Informační a poradenská střediska úřadu práce České republiky – dále jen IPS). Poslední, čtvrtá kapitola, obsahuje informace týkající se kariérového poradenství v některých státech Evropské Unie (Švédsko a Litva).

1. Charakteristika zrakového postižení

Zrak je primárním smyslem, kterým člověk přijímá a získává až 80 % informací o okolním světě. Jedinci se zrakovým postižením tak jeho poškození může způsobovat informační deficit, který může kompenzovat ostatními – kompenzačními smysly, jako je především sluch, hmat, čich a chuť. Možnost takovéto kompenzace ovšem přímo závisí na stavu a funkčnosti těchto smyslů. Zrakové postižení má tím pádem značný vliv na edukaci i osobní život jedince (Metodický portál RVP.CZ., 2020, online).

Problematikou výchovy, vzdělávání a osobnostního rozvoje jedinců se zrakovým postižením se zabývá speciálně pedagogický obor **tyflopédie**. Tu Renotierová a Ludíková (2006, str. 191) vymezují následovně: „*Tyflopédie (z řeckého tyflos – slepý, paidea – výchova) je jednou ze speciálněpedagogických disciplín, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se zrakovým postižením*“. Obor tyflopédie se tedy zaměřuje na osoby s postižením zraku různého typu, stupně i druhu zrakového postižení.

Před samotným popisem žáka se zrakovým postižením je na prvním místě nutné vysvětlit zrakové postižení a vymezit, koho lze definovat jako osobu se zrakovým postižením. Dále je nutné zdůraznit, že v České republice není terminologie vymezení zrakového postižení v naprostém souladu. Rozdělení zrakového postižení se liší dle jednotlivých resortů. To znamená, že jinak zrakové postižení definuje resort školství, jinak resort zdravotnictví a jinak resort sociální (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

Jako prvotní a nejdůležitější je oddělení zrakového postižení a zrakové vady. Za zrakové postižení totiž nelze považovat všechny zrakové vady. „*Za zrakově postiženého považujeme toho člověka, kterému jeho vada činí i po korekci problémy v běžném životě*“ (Ludíková, Stoklasová, 2015, str. 5, online). Člověk užívající dioptrické brýle svou vadu koriguje a zvládá právě díky brýlím a není tak omezován v každodenních činnostech (Ludíková, Stoklasová, 2015, online).

Janková a kol. (2020, str. 10) definuje zrakové vady jako „*podstatné omezení schopnosti vnímat zrakem, podstatné zkreslení zrakových vjemů nebo jako stav, kdy zrakové vnímání zcela chybí*.“

Jedinec se zrakovým postižením je osoba, „*která trpí oční vadou či chorobou, kdy po optimální korekci má stále zrakové vnímání narušeno natolik, že jí činí problémy v běžném životě*“ (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, str., 37).

To v reálném životě znamená, že je u takového člověka zasažen vývoj celé jeho osobnosti – psychický, motorický, kognitivní a v neposlední řadě i sociální vývoj.

I přesto jsou si zrakové vady v jedné věci podobné – u jedince způsobují snížení zrakové ostrosti či zorného pole. Dle nich dělíme zrakové postižení na 5 skupin:

1. lehká a střední slabozrakost,
2. těžká slabozrakost,
3. těžce slabý zrak (zbytky zraku),
4. praktická nevidomost,
5. nevidomost.

Osoby jsou do jednotlivých kategorií zařazování dle naměřených hodnot zrakové ostrosti na lepším oku s korekcí (Janková a kol., 2020).

1.1 Klasifikace jednotlivých kategorií osob se zrakovým postižením

Ke klasifikaci osob se zrakovým postižením existuje vícero kritérií. Nejběžněji se vychází z klasifikace medicínské – oftalmologické, při které hraje hlavní roli zraková ostrost neboli vizus a stav zorného pole. V rámci klasifikace zrakového postižení je důležité přihlížet i k řadě dalších faktorů. Řeč je o etiologii samotného zrakového postižení, kdy k samotnému zrakovému postižení došlo čili doba vzniku apod. Neméně významná jsou proto rovněž hlediska speciálněpedagogická a psychologická (Renotířová, Ludíková, 2006).

Níže rozdělují zrakové postižení dle jednotlivých kritérií dle Ludíkové (2014):

- a) dle stupně zrakového postižení,
- b) dle doby vzniku zrakového postižení,
- c) dle etiologického hlediska,
- d) dle délky trvání zrakového postižení,
- e) dle skupin poruch zraku.

a) Dle stupně zrakového postižení dělíme osoby se zrakovým postižením do 4 kategorií, a to na: osoby nevidomé, osoby se zbytky zraku, osoby slabozraké a osoby s poruchami binokulárního vidění.

osoby nevidomé

„Slepotu je nejtěžší zraková porucha, která se projevuje úplným nevyvinutím, úplnou nebo téměř úplnou ztrátou výkonnosti zrakového analyzátoru a tím možností zrakového vnímání“ (Lechta, 2016, str. 243).

Nevidomost neboli slepota je v rámci zrakového postižení zařazena jako stupeň nejtěžší. Z hlediska medicínské, v případě zrakového postižení oftalmologické definice, je nevidomost popisována jako stav, kdy se u jedince „*pohybuje zraková ostrost od 3/60 po stav, kdy jedinec nevnímá světlo*“ (Růžičková in kolektiv autorů, 2006, str. 50).

Jako zásadní a hlavní problém se u osob slepých jeví možnost získávat informace vizuální cestou. Jsou proto odkázáni na ostatní – kompenzační smysly, kterými jsou u jedinců se zrakovým postižením především sluch a hmat, ale i čich a chuť. I přesto, že mají tito jedinci jiné možnosti, jak získávat pro ně potřebné informace z okolního světa, nedokáží nahradit množství ani kvalitu informací získávaných zrakem. Jsou odkázáni na zapojení vyšších kompenzačních činitelů, aby si dokázali dané informace rozšířit (Valenta, 2014). Do vyšších kompenzačních činitelů řadí Ludíková (2007) např. řeč, paměť, myšlení a emoce.

Nevidomost dělíme na úplnou a praktickou. Jedinec s **úplnou slepotou** nedokáže rozlišit ani mezi světlem a tmou. Postupně se učí rozvíjet kompenzační smysly, které mu pomáhají se získáváním informací i s prostorovou orientací. Při **praktické slepotě** dokáže jedinec rozeznat prsty ruky až bezprostředně před očima za předpokladu patřičné korekce. Zrakové postižení je natolik závažné, že ovlivňuje možnost samostatného pohybu prostorem (Lechta, 2016).

Nevidomost ovlivňuje celý život člověka. Zasahuje do všech oblastí života jedinců – osobní, sociální, ale i profesní, jelikož jsou zřetelně omezeni právě tím, že nedokáží využívat svůj zrak (Renotierová, Ludíková, 2006).

osoby se zbytky zraku

Tito jedinci stojí na pomyslné čáře mezi osobami nevidomými a slabozrakými. Jedinci se zbytky zraku jsou skupinou velmi rozmanitou. U některých zůstávají zbytky zraku po celý život na stejné úrovni, u jiných zrakové postižení progreduje až do stadia nevidomosti a u dalších může dojít k jistému zlepšení (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

I když v jisté míře vidí, nejsou schopni zrak využívat při orientaci, sebeobsluze a pohybu. Zrak jim totiž neumožňuje přijímat dost kvalitní vjemy z okolí. Mají potíže s prostorovou orientací a samostatným pohybem. Jako u ostatních kategorií osob se zrakovým postižením, je i u této skupiny důležité dodržovat zásady zrakové hygieny (Valenta a kol., 2014).

Osoby se zbytky zraku mají v důsledku svého postižené omezené možnosti zrakových vjemů. Do svého života proto zapojují kompenzační činitele (Ludíková, 2007).

U osob se aplikuje tzv. dvojmetoda, při které se učí číst zvětšený černostisk, ale současně rozvíjí i svůj hmat ke čtení a psaní Braillova písma (Ludíková, Souralová, 2006).

osoby slabozraké

Dle Ludíkové (2007) jsou osoby slabozraké nejpočetnější skupinou osob se zrakovým postižením. Slabozrakost dále člení na lehkou, střední a těžkou. I s vhodnou brýlovou korekcí mají jedinci sniženou zrakovou ostrost u obou očí. Kvůli tomu mají problémy v každodenním životě např. ve vytváření nepřesných představ. Svůj zrak dokáží v rámci možností využívat za předpokladu dodržování zásad zrakové hygieny.

Tu Růžičková in kolektiv autorů (2006, str. 51) definuje jako „*soubor principů a zásad, které mají za úkol zabránit progresi vady*.“ Patří do ní např. vhodné osvětlení, správná velikost písma, střídání práce s pohledem do dálky a do blízka a vhodný nábytek (nelesknoucí se plochy).

To vše kvůli tomu, aby zrakové postižení nezačalo progredovat (Ludíková, 2007).

Co se týče prostorové orientace a samostatného pohybu mají i v ní jedinci se slabozrakostí jisté potíže. Řeč je o odhadu vzdálenosti, rozlišování výškových rozdílů či hledání správného místa. Tak jako pohyb a orientace, může být omezena také sebeobsluha a s ní spojené činnosti. Do určité míry ale lze tyto nedostatky kompenzovat zbylými smysly (Valenta a kol., 2014).

osoby s poruchami binokulárního vidění

„*Binokulární vidění je získaná schopnost, která se začíná vyvíjet po narození dozráváním sítnice a její žluté skvrny*“ (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, str. 46).

Poruchy binokulárního vidění se mezi dětmi se zrakovým postižením vyskytují nejpočetněji již v raném a předškolním věku. Jelikož se jedná o poruchy funkční, jsou při včasné diagnostice a dodržování terapeutických postupů dobře napravitelné (Lechta, 2016).

Dle Ludíkové (2014) se pravděpodobnost úspěšnosti nápravy snižuje s věkem jedince – čím starší, tím menší šance na odstranění. Udává jako hranici zhruba 8. rok věku dítěte.

Aby terapie probíhala správně a byla dodržována, je nutná úzká spolupráce s rodiči dítěte a včasné odhalení vady. Při pozdější diagnostice či nedodržování terapie se vada stává neodstranitelnou a jedinci zůstává po celý život. Metody terapie spočívají v nošení okluzoru, pleoptických a ortoptických cvičení, léčbě léky a operativních zákrocích (Renotiérová, Ludíková 2006).

U poruch binokulárního vidění je taktéž nezbytné dodržovat zásady zrakové hygieny. I tito jedinci se setkávají s potížemi v prostorové orientaci a samostatném pohybu. V rámci makroprostoru nedokáží správně odhadovat vzdálenosti předmětů, v mikroprostoru se potýkají

s obtížemi při orientaci na pracovním stole, školních sešitech. Tyto poruchy mají dopad i na sebeobsluhu jedinců. Mohou mít problémy při zapínání knoflíků či zavazování tkaniček bot (Valenta a kol., 2014).

Pokud se vadu včasnou diagnostikou a terapií povede odstranit, není důvod jedince omezovat v jeho profesním životě (Ludíková, Suralová, 2006).

Při poruše ve vývoji binokulárního vidění může dojít ke vzniku amblyopie (tupozrakosti) nebo strabismu (šilhavosti) (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

Lechta (2016) navíc zahrnuje i monokulus (úplné chybění jednoho oka či úplná slepota na jedno oko).

b) Dle doby vzniku zrakového postižení rozlišujeme osoby se zrakovým postižením vrozeným a získaným.

Postižení vrozené vzniká, jak je patrné z názvu, ještě před narozením jedince. Jako důvod vzniku lze uvést onemocnění matky v těhotenství, úrazy anebo dědičné vlivy. **Postižení získané** může naopak vzniknout kdykoliv v životě jedince vlivem úrazu či nádorového onemocnění.

c) Dle etiologického hlediska se jedná o jedince s vadami orgánovými a vadami funkčními.

Orgánové vady mají přímou spojitost s okem, ve kterém je diagnostikovaný určitý nález. Řadíme do nich např. glaukom (zelený zákal) a kataraktu (šedý zákal). **Funkční vady** jsou takové vady, u kterých se problém nachází jinde než na samotném oku. Jedná se o strabismus (šilhavost) a amblyopii (tupozrakost).

d) Dle délky trvání zrakového postižení na osoby s akutním, chronickým či recidivujícím zrakovým postižením.

Akutní potíže u zrakového postižení jsou charakteristické krátkým časovým úsekem. **Chronické** obtíže u jedince přetrvávají a **recidivující** postižení, kdy se u jedince problémy v jistých obdobích opakují a vracejí.

e) dle skupin poruch zraku

Ztráta zrakové ostrosti (vizusu) je u jednotlivých skupin osob se zrakovým postižením různá dle míry jejich postižení. Někteří dokáží rozlišovat větší předměty, jiní mají problém rozeznávat detaily u malých předmětů (Ludíková, 2014).

Její snížení tak jedince limituje v orientaci a samostatném pohybu a ve školním prostředí pak zejména při práci na blízko a do dálky, což se projevuje př. nepřesným rýsováním, psaním (Moravcová in Baslerová a kol., 2012)

V lékařských zprávách je zraková ostrost vyjádřena zlomkem nebo desetinným číslem zvláště pro pravé i levé oko. Menší číslo pak znamená menší zachovanou zrakovou ostrost. Číslo 1,00 v tomto případě poukazuje na dokonalé vidění. Realizace měření probíhá bez korekce a s korekcí (Janková a kol., 2020).

Postižení zorného pole má na svědomí obtíže v různých oblastech života člověka se zrakovým postižením. Jedná se například o problémy v rámci prostorové orientace a samostatného pohybu, nebo o komplikace při orientaci v textech v rámci školní práce (Ludíková, 2014).

Janková (2020) uvádí, že pro správné prostorové vidění je nutné, aby docházelo ke spojení zorných polí pravého i levého oka, a tím pádem byly vytvořeny vhodné podmínky pro binokulární zorné pole.

Okulomotorické problémy souvisí s poruchou oční pohyblivosti, kdy nedochází ke koordinaci pohybu očí. Projevují se zejména v činnostech, kdy chce jedinec cíleným pohybem vzít do ruky nějaký předmět, nebo chce předmět sledovat v pohybu. Tyto problémy se tak manifestují i ve školní práci zejména při čtení, psaní a prostorové orientaci (Ludíková, 2014).

Janková a kol. (2020) tvrdí, že pokud dochází ke správnému souhybu (konvergenci) očí, protnou se jejich osy v jednom, stejném bodě. Viděný předmět se poté promítne na místě nejostřejšího vidění – tzv. žluté skvrně.

Poruchy barvocitu mohou být úplné nebo částečné. Při jeho úplné ztrátě se jedinec nedokáže orientovat v barevném prostředí, které je nekонтastní, na mapě a celkově negativně ovlivňuje práci ve škole, kde je potřeba barvy vnímat a rozlišovat - např. zeměpis, výtvarná výchova. (Moravcová in Baslerová a kol., 2012).

Potíže se zpracováním zrakových informací souvisí s poruchou funkce mozku (dle Jankové a kol., 2020 s týlním lalokem) a tím i patřičných zrakových drah. Někteří jedinci dokáží předměty poznat a pojmenovat, někteří předmět vidí, ale nedokáží určit, o co se jedná a jiní si předmětu ani nevšimnou. Žák se tak pro učitele může jevit jako otravný, dělající si srandu atp. (Ludíková, 2014).

Janková a kol. (2020) navíc uvádí:

Adaptaci na tmou a oslnění, při které hraje roli časový úsek, za který jsou oči schopné přizpůsobit se nastalým světelným změnám. Osoby se zrakovým postižením mají tento proces přizpůsobení se oproti zdravým jedincům podstatně delší či k němu vůbec nedochází. Do

poruch této zrakové funkce spadají žáci se světloplachostí, kteří při práci využívají tmavé brýle a žáci s šeroslepostí, kteří naopak vyžadují více světla.

Kontrastní citlivost bývá snížena zejména u žáků s těžším stupněm zrakového postižení. Platí pravidlo, že čím menší kontrast textu, tím více úsilí musí žáci pro jeho přečtení vynaložit a tím pádem mnohem více a rychleji unavují svůj zrak. Je vhodné využívat různé kontrastní kombinace barev jako např. bílá a černá, modrá a žlutá, oranžová a zelená. Je možné využívat i jiné kombinace barev vzhledem k individuálním preferencím jednotlivých žáků. Kromě barev ovlivňuje kvalitu textu také vhodně zvolené písmo.

klasifikace zrakového postižení dle World Health Organization¹ (WHO) na základě 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10)

Tabulka 1: klasifikace zrakového postižení dle WHO

1.	Střední slabozrakost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) – minimum rovně nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10–1/10, kategorie zrakového postižení 1
2.	Silná slabozrakost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) – minimum rovně nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10–1/20, kategorie zrakového postižení 2
3.	Těžce slabý zrak a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovně nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20–1/50, kategorie zrakového postižení 3 b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
4.	Praktická slepota zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4
5.	Úplná slepota ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5

(Klasifikace zrakového postižení podle WHO, Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, online).

¹ česky Světová zdravotnická organizace

2. Vzdělávání žáků se zrakovým postižením

Vzdělávání dětí se zrakovým postižením začíná již nástupem do mateřské školy. Jedná se o první instituci, se kterou dítě přijde ve svém výchovně-vzdělávacím procesu do kontaktu. Dítě soustavně připravuje na vstup do školy a rozvíjí u něj vše, co bude v základní škole potřebovat. Co se týče dětí se zrakovým postižením, mohou navštěvovat buď běžnou mateřskou školu v rámci integrace, nebo mateřskou školu určenou dětem se zrakovým postižením. Poslední rok mateřské školy je u nás navíc i povinný. Po mateřské škole následuje začátek plnění povinné školní docházky, který je významným mezníkem v životě každého dítěte, i dítěte se zrakovým postižením. Aby dítě mohlo začít plnit povinnou školní docházku, musí být na vstup do školy dostatečně zralé v oblasti sociální, tělesné i rozumové. O vzdělávacím proudu navíc rozhodují rodiče. V případě dítěte se zrakovým postižením mluvíme o jeho umístění do běžné školy či do školy určené žákům se zrakovým postižením. Proto je velmi důležité zvážit veškeré aspekty, které se se vzděláváním dítěte pojí (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

Vzdělávání žáků se zrakovým postižením upravuje především § 16 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění pozdějších předpisů (školský zákon) a vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění pozdějších předpisů.

V § 36, odst. 5 školského zákona je obsažen pojem „spádová škola“, která zaručuje žákům se zrakovým postižením účast na vzdělávání v prostředí běžné školy dle místa jejich bydliště. Ředitel školy je proto povinen takové dítě do dané školy přijmout. Zákonný zástupce však může pro své dítě zvolit i jinou školu.

Další část školského zákona, konkrétně § 16, je věnován vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů nadaných. Jedince vyžadující speciální vzdělávací potřeby zákon vymezuje následovně: *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta“* (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16, odst. 1). Žáci a studenti se zrakovým postižením spadají do skupiny žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

2.1 Formy vzdělávání jedinců se zrakovým postižením v České republice

Tato podkapitola přibližuje čtenářům možné formy, jakými může probíhat vzdělávání žáků se zrakovým postižením na území České republiky. Konečná volba vzdělávací cesty vždy závisí na rozhodnutí žáka a jeho zákonných zástupců.

2.1.1 Integrace do běžných základních a středních škol

Právo na vzdělávání v běžných školách má každé dítě a student bez ohledu na jeho zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění či nadání. Při vzdělávání jsou žákům a studentům se zrakovým postižením poskytována podpůrná opatření a pomoc školského poradenského zařízení. V případě žáků se zrakovým postižením škola spolupracuje zejména se speciálně pedagogickými centry (dále jen SPC), která žáka během vzdělávání podporují a nabízí taktéž metodickou pomoc učitelům. Aby byl proces integrace žáka do běžné školy co nejúspěšnější je zapotřebí, aby jednotliví pracovníci, kteří určitým způsobem participují na vzdělávání žáka se zrakovým postižením pracovali týmově. Všichni by měli mít dostatek informací o zrakovém postižení žáka a jeho dopadech do vzdělávání, aby věděli, čeho schopen je a čeho nikoliv (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

Zároveň musí být škola na jejich příchod patřičně připravena. I když se jedná o dobře integrovatelnou skupinu žáků, je nutná architektonická úprava, úprava metod, forem výuky a využívání různých kompenzačních pomůcek (Jeřábková, 2013).

2.1.2 Školy samostatně zřízené pro žáky se zrakovým postižením

Druhou možností vzdělávacího proudu je volba speciální školy pro zrakově postižené žáky v rámci základního i středního vzdělávání. Samostatně zřízené školy mohou některým žákům se zrakovým postižením vyhovovat více zejména z důvodu jejich lepšího vybavení oproti běžným školám. To ovšem ale nemusí platit vždy. Žákům je poskytována speciální péče, která zahrnuje ku příkladu výcvik prostorové orientace a samostatného pohybu, zrakovou stimulaci, nácvik práce s kompenzačními pomůckami, čtení a psaní Braillova písma a práci a psaní na počítači, které mohou mít velký vliv na pozdější profesní uplatnění žáka (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007).

Dle Valenty a kol. (2014) mohou být pro žáky a studenty se zrakovým postižením zřízeny tyto školy:

- mateřská škola pro zrakově postižené,

- základní škola pro zrakově postižené,
- střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, střední odborná škola – vše pro zrakově postižené),
- konzervatoř pro zrakově postižené.

2.2 Počty žáků se zrakovým postižením v běžných školách a ve školách zřízených dle § 16. odst. 9 školského zákona

Dle statistické ročenky školství – výkonové ukazatele od MŠMT (Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy) (2021, online) uvádím počty žáků se zrakovým postižením za poslední 3 školní roky v prostředí běžných základních a středních škol a v prostředí škol zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona. Z těchto počtů pak lze usuzovat, kolik žáků může požádat o pomoc při hledání vhodného zaměstnání a kolika žákům tak mohou být poskytovány služby kariérového poradenství jak ve škole, tak i mimo ni.

a) Počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních základních školách

Tabulka 2: počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních základních školách

školní rok	běžná základní škola	základní škola pro žáky se zrakovým postižením
školní rok 2017/2018	740 (z toho 182 s těžkým zrakovým postižením)	136 (z toho 51 s těžkým zrakovým postižením)
školní rok 2018/2019	780 (z toho 146 s těžkým zrakovým postižením)	145 (z toho 53 s těžkým zrakovým postižením)
školní rok 2019/2020	839 (z toho 158 s těžkým zrakovým postižením)	142 (z toho 49 s těžkým zrakovým postižením)

zdroj: MŠMT, Statistické ročenky školství: výkonové ukazatele (2021)

b) Počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních středních školách

Tabulka 3: počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních středních školách

školní rok	běžná střední škola	střední škola pro žáky se zrakovým postižením
školní rok 2017/2018	293 (z toho 106 s těžkým zrakovým postižením)	112 (z toho 51 s těžkým zrakovým postižením)

školní rok 2018/2019	274 (z toho 93 s těžkým zrakovým postižením)	102 (z toho 50 s těžkým zrakovým postižením)
školní rok 2019/2020	299 (z toho 108 s těžkým zrakovým postižením)	103 (z toho 57 s těžkým zrakovým postižením)

zdroj: MŠMT, Statistické ročenky školství: výkonové ukazatele (2021)

Z výše uvedených dat lze konstatovat, že se většina žáků se zrakovým postižením vzdělává v prostředí běžných základních a středních škol formou integrace. U počtu žáků se zrakovým postižením vzdělávající se formou integrace v běžné základní či střední škole od školního roku 2017/2018 do školního roku 2019/2020 lze vysledovat pouze nepatrné změny. Viditelný nárůst lze ale zaznamenat u běžných základních škol, kde došlo během 3 let k nárůstu těchto žáků celkem o 99. Počet žáků je především v prostředí středních škol dosti podobný a liší se pouze v řádu desítek žáků. Lehce proměnlivý je také počet v rámci žáků s těžkým zrakovým postižením. Školy zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona (školy pro žáky se zrakovým postižením) za poslední tři roky v počtech žáků nevykazují nijak zvlášť velké změny. Jejich počet je přibližně stejný jak v základních, tak i středních školách.

2.3 Specifika vzdělávání žáků se zrakovým postižením

Vzdělávání žáků se zrakovým postižením představuje pro žáky jisté obtíže, které jsou dle rozsahu zrakové vady u žáků velmi individuální. Dopad zrakové vady je patrný ve čtení, psaní i počítání. Z důvodu svého zrakového postižení většina žáků nepřijímá tak kvalitní zrakové vjemy a získávané informace jsou tím pádem mnohdy zkreslené či neúplné (Janková a kol., 2020).

U těžšího zrakového postižení může žák navíc trpět informačním deficitem (Bittmannová, 2019).

2.3.1 Žák nevidomý

Žák, který je nevidomý potřebuje k získávání informací využívat své kompenzační schopnosti (Bittmannová, 2019). Dle Lechty (2016) se totiž při vzdělávání těchto žáků uplatňují více kompenzační činnosti než zrak, který je v tomto ohledu nevyužitelný.

Označení „nevidomý“ lze rovněž použít u žáka, který neztratil všechny zrakové funkce, ale některé z nich zůstaly zachovány (př. vnímání světla). Žák přijímá informace kompenzačními smysly, které systematicky rozvíjí (u zrakově postižených se jedná především

o sluch a hmat). I když v dnešní době existuje mnoho propracovaných kompenzačních pomůcek a žák se učí převážně skrze sluch, je nutné, aby si osvojil Braillovo písmo, které následně využívá ke čtení a psaní (Janková a kol., 2020).

Lechta (2016) při vzdělávání těchto žáků doporučuje používat hmatové a auditivní vjemy.

V prostředí školy se žáci nevidomí nachází v těžké situaci. Při vzdělávání nemohou využívat svůj zrak a jsou tudíž odkázáni na své ostatní smysly, především sluch a hmat. Ty by měly být rozvíjeny již v předškolním věku dítěte speciálním pedagogem. Kompenzační smysly je nutné u dítěte trénovat, jejich kvalita není vrozená. Ve výuce se učí pracovat s kompenzačními pomůckami (Janková a kol., 2020).

Při integraci takového žáka je nutná především úprava prostředí pro bezpečný pohyb žáka v prostorách školy. Jedná se například o označení šatní skříňky, dveří a toalet. Vzdělávání těchto žáků by mělo přímo navazovat na jejich již osvojené dovednosti z prostředí mateřské školy. Odlišnosti ve vzdělávání také spočívají v úpravách v jednotlivých předmětech (Jeřábková, 2013).

Při vzdělávání těchto žáků v běžné škole je zapotřebí, aby probíhala kvalitní spolupráce mezi školou – zákonnými zástupci žáka – speciálněpedagogickým centrem (Baslerová a kol., 2012).

2.3.2 Žák s těžce slabým zrakem

Jedná se o žáky částečně vidící, kteří ale nejsou schopni svůj zrak využít k orientaci. Při školní práci se projevují omezené možnosti ve zrakové práci. I přesto je vhodné zrak stimulovat a rozvíjet, aby ho byli jedinci schopni využívat při různorodých aktivitách (Lechta, 2016).

Žák se těžce slabým zrakem je schopen pro příjem informací ještě částečně využívat svůj zbylý zrak, který tímto způsobem cvičí a udržuje tak své dosavadní zrakové funkce. K uchování funkčnosti zraku slouží mimo jeho aktivní užívání čtení černostisku pomocí elektronických zvětšovacích přístrojů, psaní do širokých řádků fixem se silnější tuhou a v neposlední řadě také orientace v prostoru pomocí zbylého zraku. Ovšem z větší části dochází k příjmu informací skrze Braillovo písmo (Janková a kol., 2020).

Jak zmiňuje Bittmannová (2019), mohou být žáci ve školách vyučování tzv. dvojmetodou-černostiskem a bodovým písmem zároveň.

U jedinců se zbytky zraku se ve většině případů jedná o zrakovou vadu progresivního rázu. Prakticky to znamená, že žáci postupem času ztrácejí své zrakové funkce a tím pádem už

nedokáže svůj zrak využívat k získávání informací a orientaci. U těchto žáků je z tohoto důvodu nutné dodržovat správné zásady zrakové hygieny (Janková a kol., 2020).

2.3.3 Žák slabozraký

Žák se slabozrakostí dokáže i přes své zrakové postižení stále pracovat zrakem skrze zvětšení či jinak upravený černostisk. Ve své podstatě jedinec pracuje se zvětšeným či jinak upraveným textem. Některé školní aktivity jako čtení a psaní mohou být pro žáky velmi těžké a lze u nich proto podporovat zrak dalšími smysly, především hmatem a sluchem (např. u poslouchání četby) (Janková a kol., 2020).

U žáků je patrná větší unavitelnost z důvodu vynaložení velkého úsilí při čtení a psaní, ale i při práci do dálky (z tabule). Využívají optické kompenzační pomůcky na čtení, sešity se širokými řádky, píšou propiskou se silnou tuhou. Aby u některých jedinců nedošlo k dalšímu poškození sítnice oka, mají od lékaře doporučeno omezit fyzické aktivity (Bittmannová, 2019).

Žáci slabozrací představují velmi nesourodou skupinu osob se zrakovým postižením z důvodu rozdílné zrakové ostrosti. Stupeň slabozrakosti přímo ovlivňuje možnosti práce zrakem, a proto lze důsledky slabozrakosti popsat pouze velmi obecně. Pro žáky je typické snížení rychlosti a přesnosti zrakového vnímání, vyšší unavitelnost a s tím související míra pozornosti a oslabení orientace v prostoru (Lechta, 2016).

Právě z důvodu zrakové práce je u žáků nutné dodržovat zásady zrakové hygieny, které si kladou za cíl udržet zrakové vnímání v dobré formě. Do zásad patří např.: vhodná korekce dané vady, omezený čas práce na blízko, vhodné světelné podmínky atp. V jednotlivých vyučovacích předmětech žák potřebuje delší čas na zadané úkoly (Jeřábková, 2013).

2.3.4 Žák s poruchou binokulárního vidění

Další skupinou jedinců se zrakovým postižením jsou žáci s poruchou vidění oběma očima, kteří nejsou zařazeni do výše uvedených kategorií. I oni přitom při školní práci potřebují jistou míru podpory z důvodu oslabeného zrakového vnímání. Tito žáci zcela postrádají prostorové vidění, jejich oči navzájem nespoupracují (Janková a kol., 2020).

Poruchy binokulárního vidění „*negativně ovlivňují čtení, koordinaci oko-ruka, grafický projev žáka, odhad překážek i orientaci v neznámém prostředí*“ (Baslerová a kol., 2012, str. 30).

Dle Bittmannové (2019) mají žáci potíže s orientací v prostoru, především s vnímáním hloubky prostoru. Mohou se jevit jako neobratní a při pohybu nejistí.

Problémem při vzdělávání těchto žáků může být záměna za diagnózu s podobnými projevy, např. za některou ze specifických poruch učení, nepozornost či nezralost. Žáci se v hodinách vyznačují poruchami pozornosti. Při práci zrakem musí vynaložit větší úsilí než zdraví spolužáci, z toho důvodu jsou mnohem více unavitelní. Dále je nutné, aby si pedagog všiml projevů jako je pálení a slzení očí žáka, špatná a namáhavá orientace na pracovní ploše, problém se čtením (přeskakování řádků) a další. Pokud jedinec trpí poruchou binokulárního vidění, je u něj nutná včasná diagnostika již v předškolním věku. Právě tehdy je míra účinnosti náprav nejvyšší. K včasnému zachycení slouží screening zrakových vad poskytovaný zrakovými terapeuti, oftalmology a ortoptisty (Janková a kol., 2020).

V rámci školního prostředí může učitel žákovi zadávat úkoly jako je navlékání, spojování a skládání obrázků dle předlohy, které slouží k nápravě těchto poruch (Jeřábková, 2013).

3. Kariérové poradenství pro žáky se zrakovým postižením

Kariérovému poradenství zaměřenému na žáky se zrakovým postižením je nutné věnovat značnou pozornost především z důvodu následné volby střední školy, která může zásadním způsobem ovlivnit život žáka, ale také s ohledem na celkový budoucí profesní život. Škola tak funguje jako jakýsi „prostředník“ k následnému pracovnímu uplatnění. Jedinec se zrakovým postižením se tak dokáže orientovat a uplatnit na trhu práce a dokáže zhodnotit čeho je a není schopen. Při výběru vhodné budoucí střední školy mohou žáci využít služeb Centra zrakových vad, SPC, PPP (pedagogicko-psychologických poraden), různých organizací, společností a středisek a v rámci školy také prostřednictvím služeb poskytovaných jednotlivými pracovníky ŠPP.

3.1 Kariérové poradenství v rámci ŠPP – obecné informace

Vosmik (2018, str. 9) popisuje kariérové poradenství jako pomoc „jednotlivci při rozhodování o jeho vzdělávací a profesní dráze v co nejširším kontextu jeho životní pozice.“ Do této formy pomoci zahrnujeme konkrétní zájmy a dovednosti jedince, jeho motivaci, ale také životní hodnoty a cíle, které si jedinec stanovuje. Navarová (2019) kariérové poradenství považuje za proces provádění, v rámci něhož si jedinec dokáže zodpovědně zvolit své další profesní zaměření. Kariérový poradce by žáka navíc neměl vnímat jako žáka s dobrým či špatným prospěchem, ale jako klienta, který ho žádá o pomoc.

Dá se říci, že kariérové poradenství pomáhá žákům s rozhodnutím, jakým vzdělávacím či profesním směrem se budou dále ubírat. Vosmik (2018) dále zdůrazňuje, že je kariérové poradenství určitým způsobem omezeno tím, jak ve společnosti vznikají stále nová povolání. Poradce může být v kontaktu se žáky, kteří budou vykonávat povolání, které dnes ještě neexistuje. V rámci školního poradenského pracoviště poskytuje kariérové poradenství především výchovný poradce. K efektivní spolupráci je ovšem nutná součinnost i dalších osob, jako je třídní učitel, rodiče žáka a ostatní členové školního poradenského pracoviště.

Služby výchovného poradce nejsou určeny pouze pro samotné žáky. V době konzultačních hodin mohou o pomoc požádat také rodiče a zákonní zástupci žáků. V rámci konzultace rodiče seznámí s možnostmi dalšího studia, která jsou pro žáka nejlepší a poradí, dle jakých kritérií mají společně s dítětem střední školu vybírat (Knotová, 2014).

Pro dítě je ze strany rodiny podstatný zájem a motivace rodičů o jeho budoucnost v rámci dalšího vzdělávání a později i pracovního uplatnění (Pipeková, 2010).

Kariérové poradenství v dnešní době na školách neslouží pouze k volbě povolání. Žáci ho mohou využívat ještě mnohem dříve. Na prvním stupni mohou rodiče chtít, aby jejich dítě přestoupilo na specializovanou základní školu (např. jazykovou, uměleckou), což je v některých případech s výchovným poradcem konzultováno. V páté třídě základní školy pomáhá výchovný poradce těm žákům, kteří se rozhodnou přestoupit na osmileté gymnázium. Zapojení výchovného poradce však může spočívat pouze v pomoci při vyplňování náležitých papírů. Z velké části kontaktují výchovného poradce samotní rodiče. Chtějí vědět, jaké nároky osmileté gymnázium na žáky klade a zda má jejich dítě šanci vše zvládnout. S blížícím se ukončením základní školy, tj. v osmé a deváté třídě, vyhledá výchovného poradce větší počet žáků, kteří potřebují s volbou další vzdělávací dráhy poradit nebo si jen neví rady s vyplněním přihlášky. Z těchto důvodů se od výchovného poradce očekává znalost jednotlivých škol, co nabízejí, jaké jsou předpoklady přijetí (Beranová, 2014).

Při volbě vzdělávací cesty jsou v rámci kariérového poradenství poskytovaného ve škole užity jeho různé formy vzhledem k potřebám jednotlivých žáků. Každá z nich představuje jistá pozitiva i rizika, která mohou mít vliv na následné správné či nesprávné zvolení další vzdělávací cesty žáků.

Mezi formy kariérového poradenství patří:

- skupinové kariérové poradenství,
- individuální kariérové poradenství,
- testy studijních a studijně – profesních předpokladů.

Skupinové poradenství, jak už vyplývá z názvu, probíhá ve skupině více žáků. Žák je v období dospívání silně ovlivněn svými vrstevníky, jejich společnými zájmy a také svými vlastními názory. Pokud jsou si žáci blízcí, zároveň se navzájem nevědomě ovlivňují. Skupinová forma kariérového poradenství žákům navíc nabízí možnost, aby se nestyděli, že potřebují s volbou své další vzdělávací cesty poradit a pomoci od další osoby.

Individuální kariérové poradenství se jeví jako nejefektivnější volba, jak předejít špatnému zvolení další cesty žáka.

V rámci **studijních testů a studijně – profesních předpokladů** jsou užívány výkonové testy k určení úrovně kognitivních schopností a studijních předpokladů pro konkrétní obor (Vosmik, 2018).

Školní kariérové poradenství je zabezpečeno prostřednictvím práce členů školního poradenského pracoviště. Mezi jeho členy, kteří se na něm podílejí patří výchovný poradce, školní speciální pedagog a školní psycholog. Škola si ovšem určuje sama, kdo ze členů školního poradenského pracoviště vykonává jaké činnosti. To znamená, že dané činnosti musí

být vykonávány, ale kdo je plní je v dikci školy. Profesní poradenství pak může být realizováno také v součinnosti s třídním učitelem daného žáka a jeho zákonnými zástupci.

Škola žákům poskytuje poradenské služby dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění pozdějších předpisů. Tým školského poradenského pracoviště tvoří výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog a školní speciální pedagog. Ti všichni se vzájemnou spoluprací zapojují do poradenství pro žáky, kteří to potřebují (Kendíková, 2016).

Při poskytování kariérového poradenství ve školách je dobré spolupracovat také např. s úřady práce, pořádat veletrhy středních i vysokých škol, při kterých se žáci i jejich rodiče mohou zeptat či doptat přímo učitelů a žáků, kteří na dané škole studují a mohou jim tak vysvětlit a objasnit vše, co potřebují na základě vlastních zkušeností (Vosmik, 2018).

S žáky je nutné při poradenství pracovat jako s jedinečnými osobami, které potřebují individuální přístup.

3.2 Kompetence jednotlivých členů ŠPP

V rámci účelu této diplomové práce se u jednotlivých pracovníků školního poradenského pracoviště autorka zaměřuje pouze na činnosti týkající se kariérového poradenství.

3.2.1 Výchovný poradce

Pozice výchovného poradce musí být zřízena na všech školách v České republice. V procesu kariérového poradenství hraje právě on klíčovou roli. Pro výkon této pozice je nutné, aby jedinec splňoval patřičná kritéria, zejména odpovídající vzdělání a dále pak osobnostní předpoklady (empatie, dobré komunikační dovednosti, důvěryhodnost, spolehlivost) a schopnost pracovat v týmu (spolupráce s ostatními pracovníky a pedagogy). Jelikož se jedná o běžné učitele, jsou na ně kladeny velké pracovní nároky. Musí zvládat jak samotnou výuku v roli běžného učitele, tak i činnosti spadající do role výchovného poradce (Kendíková, 2016).

V příloze č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., v platném znění pozdějších předpisů jsou uvedeny veškeré kompetence výchovného poradce. Mezi činnosti spadající do kompetence výchovného poradce týkající se kariérového poradenství patří:

- 1. „kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, zejména:*

- a) *koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství – kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,*
- b) *základní skupinová šetření k volbě povolání, administrace, zpracování a interpretace zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,*
- c) *individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti ve spolupráci s třídním učitelem,*
- d) *poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků ve spolupráci s třídním učitelem,*
- e) *spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,*
- f) *zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích krajských poboček Úřadu práce České republiky a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek,*
- g) *poskytování služeb kariérového poradenství žákům cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám“ (příloha č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., odst. I.I, číslo 1, písmeno a, b, c, d, e, f, g).*

Mimo tyto činnosti se výchovný poradce zaměřuje také na metodickou pomoc ostatním pedagogickým pracovníkům ohledně rozhodování žáků o profesní dráze a na předávání informací týkajících se kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.2.2 Školní speciální pedagog

Pozice speciálního pedagoga působícího ve škole je spojována především s dětmi, žáky a studenty s určitými speciálními vzdělávacími potřebami (Svoboda, Zilcher, 2020). Počet speciálních pedagogů ve školách narůstá především v souvislosti s integrací žáků se zdravotním postižením a zdravotním a sociálním znevýhodněním do prostřední běžných škol. Primárním

úkolem školního speciálního pedagoga je tak depistáž žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Knotová, 2014).

Standardní činnosti školního speciálního pedagoga jsou opět zahrnuty v příloze č. 3 vyhlášky 72/2005 Sb., v platném znění pozdějším předpisů. V rámci oblasti kariérového poradenství je zde zmíněna jeho participace při volbě vzdělávací cesty žáka (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.2.3 Školní psycholog

Dalším pracovníkem podílejícím se na kariérovém poradenství je školní psycholog. Cílem jeho práce je podílet se na rozvoji školy co se týče bezpečného a pro žáky podnětného prostředí (Knotová, 2014). Jeho přítomnost ve škole může mít významný vliv na vylepšení školního klimatu, lepší spolupráci a komunikaci s žáky i jejich rodiči a v neposlední řadě také s dalšími odborníky (Kendíková, 2016). Činnosti školního psychologa jsou taktéž vypsány v příloze č. 3 vyhlášky 72/2005 Sb., v platném znění pozdějších předpisů. Do činností zaměřujících se na kariérové poradenství spadá stejně jako u školního speciálního pedagoga participace na kariérovém poradenství (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.3 Kariérové poradenství v rámci ŠPP – specifika u žáků se zrakovým postižením

Při kariérovém poradenství nabízejí žákovi své služby jak pracovníci (speciální pedagog – tyflopéd, psycholog) školských poradenských zařízeních (SPC, PPP), tak i jednotliví pracovníci ŠPP. Jejich činnosti vztahující se ke kariérovému poradenství byly popsány v kapitole 3. Ti všichni se tak mohou určitým podílem účastnit důležitého rozhodování v životě žáka. Z popisu výše zmíněných pracovišť a jednotlivých pracovníků se po teoretické stránce zdá, že mají žáci se zrakovým postižením při svém studiu velkou oporu při volbě další vzdělávací cesty vhodné ke svému zvolenému budoucímu povolání. Zda se ale shoduje teorie s praxí zjišťuje autorka výzkumným šetřením.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadují při práci se členy školního poradenského pracoviště v rámci kariérového poradenství odlišný přístup právě dle druhu, typu a stupně jejich zdravotního postižení. Tím se mimo jiné také dodržuje individuální přístup ke každému jedinci zvlášť. Formu práce je pak nutné upravit vzhledem k individuálním potřebám žáků. Úpravy se mohou týkat např. forem práce, využití různých pomůcek a respektování odlišného pracovního tempa dle nastavených konkrétních podpůrných opatření. U žáků se

zrakovým postižením tak lze využívat ku příkladu lupu jako kompenzační pomůcku, zvětšený text apod. Tito žáci mohou mít stejně jako jejich zdraví spolužáci zájem o svou vlastní, co nejlepší budoucnost, v nejlepším případě s mnoha přijatelnými a reálnými možnostmi profesního uplatnění. S tím se úzce pojí potřeba seberealizace. Pracovníci školního poradenského pracoviště by tak měli mít na paměti, že i když pracují se žáky se zdravotním postižením, cíl těchto poradenských služeb zůstává stejný jako u zdravých žáků. Při práci se žáky se zrakovým postižením je důležité zjistit nejprve více o charakteru jejich zrakového postižení. Jednotliví pracovníci by měli vědět informace týkající se doby vzniku postižení (jestli se jedná o zrakové postižení vrozené nebo získané) a jaký vývoj se dá předpokládat do budoucna (jestli se jedná nebo nejedná o postupně progredující vadu). Se zmíněnou seberealizací se pojí také konkrétní zájmy žáka. Ty mohou sloužit jako jakýsi „podklad“ pro budoucí profesní orientaci. Nedílnou součástí celého procesu kariérového poradenství je zvážit všechna pro a proti. Žák by na sebe neměl mít přehnaně vysoké nároky, ale zároveň by se neměl ani podceňovat (Brabec, Kreislová, Zábranová, online).

Výběr budoucího povolání ovlivňují i u těchto žáků mnohé faktory. U jedinců se zrakovým postižením je jedním z nich dopad zrakového postižení. Výběr ovlivňují osobní předpoklady, které se u každého jedince liší, dovednosti, postoj rodiny, a především postoj společnosti. Mezi typická pracovní místa pro osoby se zrakovým postižením řadí Seidler a Kurincová (2005) např. maséra, ladiče pian, překladatele nebo telefonního operátora.

Při výběru vhodného pracovního uplatnění pomáhají žákům školská poradenská zařízení (školní poradenské pracoviště a SPC, případně PPP). K výběru správné vzdělávací dráhy žák potřebuje také kvalitní rodinné zázemí. Zejména podpora rodiny hraje pro žáka důležitou roli. Rodiče by dítě neměli nutit do ničeho, co samo nechce. Výběr by měl vždy probíhat týmově. Zároveň musí reálně zhodnotit jeho možnosti, které jsou mnohdy ze strany samotného žáka neadekvátní. Sám sobě klade velmi vysoké cíle nebo se bezdůvodně podceňuje. Co se týče žáků se zrakovým postižením a všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, je u nich nutné začít s výběrem vzdělávací a profesní dráhy co nejdříve. Pustit se do volby v osmé nebo dokonce v deváté třídě, je velmi pozdě. Tito žáci mají mnohdy velmi zkreslené představy o svých dovednostech a možnostech, které by v budoucnu mohly vyústit až v jejich selhání. Je nutné s žáky mluvit o tom, co sami chtějí a společně stanovit hranice jejich reálných možností. V podstatě jde o hledání žakových silných stránek a oblastí, ve kterých je úspěšný. Podstatným faktorem je motivace k nalezení cesty, která bude pro jedince nejlepší. Proto je nutný kvalifikovaný přístup. Dítě může samo sebe konfrontovat v oblastech, kterých by chtěl sám dosáhnout, ale z důvodu svého zdravotního postižení nemůže.

Zvolená profesní role pro něj totiž neznamena pouze výkon daného povolání. Zahrnuje v sobě i určitou sociální pozici a prestiž. Ve svém výběru jedinec reflektuje své osobnostní rysy a vlastnosti (Šikulová, Mrázová, Wedlichová, 2007).

Členové školního poradenského pracoviště proto žáka mohou svým profesionálním vedením navést, aby zvážil především všechny své možnosti a schopnosti při výběru střední školy (Novosad, 2009).

3.4 Kariérové poradenství pro žáky se zrakovým postižením v rámci ostatních organizací

Mimo výše uvedené pracovníky ŠPP existují i jisté organizace, které se specializují přímo na pomoc osobám se zrakovým postižením, a to nejen v oblasti kariérového poradenství.

3.4.1 Centrum zrakových vad

Centrum zrakových vad představuje zdravotnické zařízení fungující na území České republiky, které osobám se zrakovým postižením nabízí komplexní služby v jakémkoliv věku (Centrum zrakových vad, 2012, online).

Centrum vzniklo a funguje při 2. lékařské fakultě Univerzity Karlovy ve Fakultní nemocnici Praha – Motol a spadá do resortu ministerstva zdravotnictví České republiky (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007).

S ohledem na kariérové poradenství a budoucí pracovní uplatnění jedinců se zrakovým postižením je vhodné zmínit služby jako je oftalmologická péče, která zahrnuje jak diagnostiku, tak i terapii, vyzkoušení různých elektronických kompenzačních pomůcek a předávání informací na další služby (př. na speciálně pedagogická centra). Jako nejdůležitější je ovšem poskytování profesního poradenství. V rámci něj se zaměřují na možnosti vhodného profesního uplatnění a dále také jedincům se zrakovým postižením předávají informace o možnostech z různých rekvalifikačních a rehabilitačních zařízení (Centrum zrakových vad, 2012, online).

3.4.2 Speciálně pedagogické centrum pro zrakově postižené

Speciálně pedagogické centrum (dále jen SPC) je řízeno vyhláškou č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění pozdějších předpisů. Společně s pedagogicko-psychologickou poradnou spadá do školských poradenských zařízení (Knotová, 2014).

Novosad (2009, str. 203) definuje SPC jako „*speciální školská zařízení, která se specializují na určitý typ zdravotního postižení či poruchy.*“ Pro děti, žáky a studenty se zrakovým postižením jsou proto přímo zřízena SPC pro zrakově postižené, a to zpravidla při školských zařízeních jako jsou mateřské a základní školy pro zrakově postižené. Tým SPC tvoří zpravidla psycholog, speciální pedagog (tyflopéd), sociální pracovník a další odborníci (Novosad, 2009).

Podstatné je, že nabízené služby nejsou určeny pouze samotným žákům, ale také jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením, ve kterých se žáci vzdělávají. Standardní služby SPC se odvíjí od druhu zdravotního postižení (Kendíková, 2016).

Služby kariérového poradenství spadají mezi standardní služby speciálního pedagoga i psychologa SPC. Hlavním cílem je pomoci klientovi s jeho profesní orientací na základě určení jeho silných a slabých stránek, přičemž je nutné brát v potaz také typ a stupeň zrakového postižení u konkrétního klienta. Proto je nutné ke každému přistupovat vždy individuálně. Pracovník SPC v součinnosti s klientem, popřípadě jeho zákonnými zástupci, pomáhá s orientací na pracovním trhu a zároveň společně zohledňují perspektivu daného profesního zaměření, tudíž možnosti následného uplatnění. Jedná se tak o velmi složitý proces, při kterém je nutné dobře znát především zdravotní stav klienta a na základě toho také operovat i s možností jeho budoucího zhoršení. SPC také může spolupracovat s kariérovými poradci či úřady práce (IPS) a jeho pracovníky (Michalík a kol., 2013, online).

Činnosti SPC jsou součástí přílohy č. 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění pozdějších předpisů, kde jsou vytyčené jednotlivé služby, které jsou společné pro všechna SPC, ať už se specializují na jakékoliv zdravotní postižení. Součástí přílohy č. 2 ke zmíněné vyhlášce jsou speciální činnosti poskytované SPC pro zrakově postižené, mezi které lze v rámci kariérového poradenství zařadit:

- „*nácvik specifických činností u žáka se zrakovým postižením,*
- *rozvoj zrakových funkcí, zraková stimulace,*
- *smyslová výchova,*
- *nácvik sebeobsluhy,*
- *zajišťování odborných konzultací a metodické podpory pro zákonné zástupce a pedagogy škol a školských zařízení zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím žáky se zrakovým postižením“ (příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 Sb., část II. II., číslo 2, 3, 4, 12, 15).*

Žák se zrakovým postižením je mnohdy klientem SPC po celou dobu svého vzdělávání. To znamená, že může využívat služeb SPC od mateřské až po střední školu. S žákem a studentem tak řeší věci, které jsou pro něj momentálně aktuální. Na 2. stupni základní školy by se proto měli společně zabývat také otázkou pracovního uplatnění v rámci služby kariérového poradenství.

3.4.3 Pedagogicko – psychologická poradna

Pedagogicko – psychologické poradny (dále jen PPP) jsou taktéž jako SPC zřízené dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění pozdějších předpisů. Řadí se tak mezi další školské poradenské zařízení, které poskytuje služby při vzdělávání a výchově dětí a žáků a studentů. Přestože žáci se zrakovým postižením využívají spíše služeb SPC pro zrakově postižené, mohou být také klienty PPP, které participuje na kariérovém poradenství.

Tým PPP je tvořen psychologem, speciálním pedagogem, který se specializuje na vývojové poruchy učení a chování, logopedem a sociálním pracovníkem (Novosad, 2009).

Standardní činnosti PPP jsou vypsány v příloze č. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., v platném znění pozdějších předpisů. Mezi ně, konkrétně do služeb psychologické a speciálně pedagogické intervence, taktéž patří poskytování kariérového poradenství pro žáky základních a středních škol a zároveň pro studenty vyšších odborných škol. Služby kariérového poradenství probíhají buď v individuální nebo skupinové formě (příloha č. 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.).

3.4.4 Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky (SONS)

Při hledání vhodného zaměstnání může být jedincům se zrakovým postižením oporou také Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, která nabízí široké spektrum služeb. Jejím hlavním cílem je pomoci občanům se zrakovým postižením rozhodovat samostatně o svém vlastním životě bez cizího zásahu a aby dokázali žít život naplno i za předpokladu existence zrakového postižení. Poskytované činnosti jsou založené např. na principu dodržování lidské důstojnosti, vzájemné pomoci a vlastní, nezávislé volby. S problematikou profesního uplatnění osob se zrakovým postižením souvisí sociálně právní poradna dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, která spadá pod odborné sociální poradenství jakožto registrovanou službu. V České republice se nachází síť celkem 19 sociálních poraden, v nichž mohou osoby se zrakovým postižením bezplatně požádat o pomoc při řešení jejich nepříznivé

sociální situace. Sociální poradny se v rámci profesního uplatnění zabývají především odborným poradenstvím zaměřeným na:

- vzdělávání a na přípravu k povolání,
- možnosti pracovního uplatnění,
- výběr kompenzačních pomůcek (SONS, 2020, online).

3.4.5 TyfloCentrum

Jedná se o obecně prospěšné společnosti, které sídlí v celkem 12 krajích České republiky. Každé z jednotlivých TyfloCenter poskytuje osobám se zrakovým postižením stejné služby, které se od sebe mohou nepatrně lišit dle místa, ve kterém působí. Svými činnostmi se TyfloCentra taktéž mohou podílet na poskytování profesního poradenství pro osoby se zrakovým postižením. Mezi základní poskytované služby patří sociální poradenství, sociální rehabilitace, sociálně aktivizační služby a průvodcovské a předčitatelské služby (TyfloCentrum.cz, 2015, online).

TyfloCentrum sídlící v Olomouci v rámci poskytovaných služeb nabízí rovněž podporu pracovního uplatnění osob se zrakovým postižením. Osobám pomáhá s hledáním vhodného zaměstnání, organizuje společná setkávání, která slouží především k předávání informací a zkušeností, podílí se na spolupráci s případnými zaměstnavateli, pomáhá při psaní životopisu a taktéž realizuje exkurze přímo u zaměstnavatelů (TyfloCentrum Olomouc, online).

TyfloCentrum v Hradci Králové poskytuje osobám se zrakovým postižením pomoc s orientací na trhu práce a při hledání vhodného zaměstnání. Mezi základní poskytované služby patří odborné sociální poradenství, které v sobě zahrnuje také pracovní právní problematiku a pomoc při výběru vhodných kompenzačních pomůcek, které mohou jedinci pomoci s jeho samostatností a tím pádem i s pracovním uplatněním (TyfloCentrum Hradec Králové, online).

3.4.6 Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o.p.s.

Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina se nachází v hlavním městě Praha a existuje pouze jako jediné svého druhu v celé České republice. Dospělé osoby s těžkým zrakovým postižením či nevidomé mohou využít hned několik služeb. Práce probíhá vždy v malých skupinách se zachováním individuálního přístupu ke každému klientovi. Služba sociální rehabilitace se zaměřuje ku příkladu na oblast prostorové orientace a samostatného pohybu, nácvik psaní na klávesnici PC, nácvik čtení a psaní Braillova písma a výuku anglického a německého jazyka. Pro oblast pracovního života je nejdůležitější služba pracovní rehabilitace, v rámci které může jedinec absolvovat buď akreditovaný kurz nebo

neakreditované kurzy. Do akreditovaných kurzů patří Základy obsluhy PC, jehož akreditaci schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Na konci kurzu dovede dospělý jedinec s těžkým zrakovým postižením ovládat počítač na uživatelské úrovni, dokáže zapisovat různé texty ve formě poznámek nebo učební látky a v případě potřeby s ním dále pracovat (kopírovat, tisknout), což mohou být nezbytné dovednosti při pracovním uplatnění těchto jedinců. Absolvent získává osvědčení. Středisko dále nabízí různé **rekvalifikační kurzy** určené osobám s těžkým zrakovým postižením, které jsou v evidenci úřadu práce vedeni jako nezaměstnaní. Mezi rekvalifikační kurzy patří např.: Nevidomý a slabozraký masér ve zdravotnictví, Pomocné práce v keramické dílně a Obsluha osobního počítače. Absolvování rekvalifikačního kurzu má za cíl pomoci jedincům s uplatněním na trhu práce a respektovat tak jejich vlastní svobodnou volbu (Dědina, 2020, online).

3.4.7 Informační a poradenská střediska Úřadu práce České republiky (IPS)

Tato střediska zřízená při Úřadech práce mohou rovněž participovat na poskytování bezplatného kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením prostřednictvím služeb kvalifikovaných kariérových poradců. Informaci o těchto střediscích mohou žákům a jejich zákonným zástupcům předat pracovníci školního poradenského pracoviště (zejména výchovný poradce), ostatní pedagogičtí pracovníci základní či střední školy a také PPP, se kterými IPS spolupracuje. Služby jsou zaměřené na volbu střední školy u žáků na základních školách a na volbu vysoké školy nebo na zahájení pracovního života u žáků středních škol. Tyto služby jsou rovněž určené pro zákonné zástupce žáků a studentů (Informační a poradenská střediska (IPS), 2020, online).

IPS žákům a studentům nabízí pomocnou ruku poskytováním několika služeb:

- pomoc při výběru dalšího studia,
- informace týkající se možností dalšího vzdělávání,
- informace veškerých požadavků vzhledem ke konkrétnímu povolání,
- profesní diagnostiku.

Do výše zmíněných služeb patří seznámení žáka se středními školami a jednotlivými studijními obory, pomoc při vyplňování přihlášky ke studiu, volba budoucího povolání, předání informací o kvalifikačních, osobnostních a zdravotních předpokladech, zhodnocení budoucí uplatnitelnosti na trhu práce a v neposlední řadě také využití testů profesní orientace a zájmů (Informační a poradenské středisko pro volbu a změnu povolání, 2020, online).

IPS organizuje besedy k volbě povolání, seznamuje s problematikou vstupu do zaměstnání, poskytuje informace o pracovním prostředí a seznamuje s konkrétními profesemi (Informační a poradenská střediska Úřadu práce ČR (IPS), 2020, online).

4. Školní kariérové poradenství ve vybraných státech Evropské unie

Je patrné, že vzhledem k rozdílné vyspělosti jednotlivých států Evropské unie, bude odlišné i poskytování kariérového poradenství ve školách. Níže uvádím nástin systému kariérového poradenství ve vybraných zemích Evropské unie.

Švédsko

System kariérového poradenství i vzdělávací systém se od České republiky určitým způsobem liší. Povinná školní docházka začíná 7. a končí 16. rokem dítěte. Trvá tak shodně jako v České republice celkem 9 let (Sweden - Organisation of the Education System and of its Structure, 2020, online).

Po jejím absolvování žáci pokračují 3 roky na střední škole, kterou si zvolí. Jedinou podmínkou je, aby uspěli ve švédštině, angličtině a matematice. Na školách působí kariéroví poradci s patřičným vzděláním, které získaly vysokoškolským studiem nejlépe v oboru kariérový poradce. Pro žáky vyššího stupně ve věku 13–16 let realizují jak skupinové, tak i individuální formy kariérového poradenství. Jedná se o volbu další vzdělávací cesty nebo o přípravu na povolání. Při individuálním sezení, které se uskutečňuje 1x měsíčně, kariérový poradce společně s žákem probírá jeho motivaci, zájmové činnosti a především, jaké má on sám možnosti. Na základě zjištěných informací spolu vytvoří individuální kariérový plán. Nedílnou součástí tohoto procesu je komunikace s rodiči daného žáka a s jeho vyučujícími, se kterými hovoří především o školních výsledcích a školním prospěchu. Navíc se na něj mohou obrátit přímo rodiče žáka a domluvit si společnou schůzku. Kariérový poradce komunikuje se středními školami ohledně množství nabízených učebních oborů. Švédské střední školy nabízí celkem 17 národních programů, v rámci kterých si žáci mohou zvolit volitelné programy (Hospodářské noviny, 2010, online).

Nedílnou součástí švédského školního kariérového poradenství je na jedné straně rozvoj schopností vedoucí k samostatnému rozhodování o budoucím profesním směřování a na straně druhé omezování sociálních vlivů, které se v tomto procesu přímo demonstrují. Řeč je o pohlaví, etnickém původu, sociálním postavení. Řídí se proto tzv. „*otevřením dveří*“ pro všechny bez ohledu na výše uvedené. Cílem je zapojit do problematiky kariérového poradenství také učitele škol, kteří s žáky přichází každý den do styku. Za kariérové poradenství ale zůstává zodpovědný ředitel školy. Ve většině škol pak působí jeden kariérový poradce s náležitým vzděláním. Jeho práce spočívá ve spolupráci s učiteli. Žákům se snaží přiblížit svět

práce, poskytují jim informace, realizují různé veletrhy školy a podrobně popisují, jak systém funguje. Kariérový poradce by se měl potkat se všemi žáky dané školy, aby zjistil, jaká jsou jejich očekávání a vize do budoucnosti s ohledem na profesi a zároveň s nimi mohl řešit případně problémy, které z volby profese vyplývají. Provedené výzkumy ukazují, že pokud je žákům kariérové poradenství poskytnuto, nemění tak často školu (Řízení školy online, 2018, online).

Litva

Litevští školní kariéroví poradci mají ve své práci zahrnuté celkem 4 oblasti vzdělávání, které u žáků rozvíjí.

1. sebepoznání

V oblasti sebepoznání je důležité, aby žák pochopil svá vlastní individuální specifika, uvědomil si své schopnosti a dokázal tak určit čeho je schopen a čeho nikoliv.

2. kariéerní příležitosti

Žák by měl být schopen umět si sám vyhledat informace týkající se pracovního uplatnění a následně s nimi pracovat.

3. plánování kariéry

V této oblasti vzdělávání je kladen důraz na stanovení životních a s tím se pojících pracovních cílů. Žák by tak měl být schopen sám za sebe rozhodnout o vlastní kariéře.

4. implementace kariéry

Žák by měl získat schopnosti a dovednosti vedoucí k cílenému hledání zaměstnání, k bezproblémovému přechodu z jednoho zaměstnání do dalšího a k rozvoji svých klíčových pracovních kompetencí.

I mezi jednotlivými školami jsou obrovské rozdíly. Některé školy kariérového poradce mají a za svou práci je placen, jiné školy ho vůbec nemají. Vše je závislé na financích a také prioritách vedení školy. Kariérové poradenství by mělo probíhat ideálně již od 1. tříd základních škol, a to zejména prostřednictvím třídního učitele. Tak to v drtivé většině není a kariérové poradenství se na základních školách vůbec systematicky nerealizuje. Kariérový poradce působí především na gymnáziích, kdy poradce zajišťuje jistou spolupráci s dalšími odbornými školami nebo univerzitami. Na ostatních středních školách (př. na odborných školách) není zřízení této pozice povinné. V těchto případech plní funkci kariérového poradce třídní učitel nebo školní psycholog. Je tedy patrné, že kvalita a úroveň poskytování školního kariérového poradenství je na jednotlivých školách velmi odlišná. Litevský školský systém navíc rozlišuje

2 typy kariérových poradců. Prvním z nich je školní kariérový koordinátor, jehož roli může plnit jakýkoliv učitel, což znamená, že musí mít vysokoškolské vzdělání. Další požadavky na výkon tohoto typu poradce nejsou. Druhý, školní kariérový poradce, naopak musí mít předchozí zkušenosti v oblasti poradenství (alespoň 1 rok), vysokoškolské vzdělání, musí plynule hovořit litevštinou, také ovládat další cizí jazyk alespoň na úrovni B2 a orientovat se v pedagogice (Zapojmevsechny.cz, 2020, online).

Shrnutí teoretické části

Teoretická část práce předložila čtenářům nejprve definici zrakového postižení a poté důležitá fakta a informace týkající se vzdělávání těchto žáků, do kterého se zrakové postižení promítá. Jelikož se jedná o velmi rozličnou skupinu osob, existují mezi nimi velké individuální rozdíly, které je nutné zohledňovat. Ze statistických ročenek školství navíc vyplývá, že většina žáků se vzdělává na běžných základních či středních školách. Během studia jim podporu při výběru vhodné střední školy nebo pracovního zaměření poskytuje školní poradenské pracoviště a jeho pracovníci, jejichž činnosti byly popsány. Kapitola věnující se kariérovému poradenství ve svém úvodu obsahovala obecné informace vztahující se k poskytování kariérového poradenství ve školách, které je v této podobě realizované pro všechny žáky. V další části již byla zmíněna specifika u žáků se zrakovým postižením, kdy je např. nutné respektovat odlišné pracovní tempo nebo práci s kompenzačními pomůckami. Z teoretického hlediska navíc vyplývá, že by tito žáci mohli mít dostatečnou podporu nejen od pracovníků školy, ale také od různých institucí, které se buď přímo věnují osobám se zrakovým postižením, nebo jsou určeny celé populaci. V závěru teoretické části je nastíněno poskytování kariérového poradenství ve Švédsku a Litvě.

PRAKTICKÁ ČÁST

Druhá, prakticky orientovaná část práce, navazuje na informace obsažené v teoretické části. Je v ní vymezen cíl výzkumu, hypotézy a výzkumné otázky, které jsou také samostatně okomentovány. Dále se empirická část zabývá výsledky z výzkumu a jejich interpretací. V samotném závěru jsou data z výzkumného šetření vyhodnocena a shrnuta do diskuze.

5. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Cílem diplomové práce je zjistit aktuální stav poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím pracovníků škol. Podstatou výzkumného šetření je odhalit, zda k tomu určení pracovníci školy kariérové poradenství pro žáky se zrakovým postižením realizují, jakým způsobem, jaké prostředky k tomu využívají, co by ke kvalitnímu poskytování této služby potřebovali a jestli se v této oblasti cítí dostatečně kompetentní.

Na základě výzkumného cíle byly stanoveny věcné hypotézy formulované jako alternativní (H_A) a nulové (H₀).

H1: Pracovníci školy na základních a středních školách, kteří se podílí na kariérovém poradenství tuto službu poskytují žákům se zrakovým postižením ve větší intenzitě než žákům intaktním.

H1₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním.

H1_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním.

H2: Výchovní poradci jsou v rámci svého rozšiřujícího studia připravováni v oblasti kariérového poradenství, proto poskytují tyto služby žákům se zrakovým postižením častěji než ostatní pracovníci školy, kteří toto vzdělání nemají.

H2₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím výchovných poradců, kteří jsou k tomu připravováni v rámci rozšiřujícího studia a pracovníků škol, kteří toto vzdělání nemají.

H2_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím výchovných poradců, kteří jsou k tomu připravováni v rámci rozšiřujícího studia a pracovníků škol, kteří toto vzdělání nemají.

Dále byly stanoveny výzkumné otázky (VO), které byly interpretovány dle získaných dat ze sestaveného dotazníku. Tyto výzkumné otázky nebyly zpracovány formou statistického zpracování dat, ale získané odpovědi byly autorkou slovně interpretovány.

VO1: Kdo vše a případně jakým způsobem se podílí na poskytování kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením?

VO2: Jaké studijní obory považují pracovníci škol zodpovědní za kariérové poradenství pro tyto žáky za vhodné a naopak nevhodné?

VO3: Jaké specifické dovednosti jsou u žáků se zrakovým postižením rozvíjeny?

VO4: Kdy začínají pracovníci školy kariérové poradenství žákům se zrakovým postižením systematicky poskytovat?

VO5: Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením?

VO6: Jakým způsobem získávají pracovníci od absolventů školy zpětnou vazbu o jejich dalším studiu či profesním uplatnění?

VO7: Cítí se pracovníci školy v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením dostatečně kompetentní? Co by k tomu případně potřebovali?

6. Metoda sběru výzkumných dat

K získání výzkumných dat byl pro potřeby diplomové práce využit kvantitativní výzkum realizovaný prostřednictvím dotazníku. Ten je považován za velmi častý způsob získávání dat především v kvantitativně orientovaných výzkumech. Gavora (2010, str. 121) jej vymezuje jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ Dotazník je tvořen již předem připravenými otázkami, které jsou řazeny za sebou dle logického sledu (Chráska, 2016).

V této diplomové práci je nestandardizovaný dotazník² rozdělen na 2 části a čítá celkem 20 otázek (3 otázky v části A, 17 otázek v části B), které jsou uzavřené, polouzavřené, otevřené i škálové. Otázky v části A se týkají sociodemografických údajů. Zjišťují, v jakém typu školy respondenti působí, jakou ve škole zastávají pracovní pozici a zda oni sami vzdělávají žáky se zrakovým postižením. Druhá část dotazníku, část B, je zaměřena na zjištění informací, zda výchovní poradci pro žáky se zrakovým postižením kariérové poradenství realizují (otázka č. 1), kdo vše a případně jakým způsobem se na tom podílí (otázka č. 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12; **VO1**), jaké studijní obory považují pracovníci škol zodpovědní za kariérové poradenství pro tyto žáky za vhodné a naopak nevhodné (otázka č. 7, 8; **VO2**), jaké specifické dovednosti jsou u žáků rozvíjeny (otázka č. 9; **VO3**), kdy začínají kariérové poradenství systematicky poskytovat (otázka č. 10; **VO4**), jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství (otázka č. 13; **VO5**), jakým způsobem získávají od absolventů školy zpětnou vazbu o jejich dalším studiu či profesním uplatnění (otázka č. 14; **VO6**) a jako poslední, jestli se cítí být v této oblasti dostatečně kompetentní a co by k tomu zároveň potřebovali (otázka č. 15, 16, 17; **VO7**).

6.1 Analýza kvantitativních dat

Při analýze kvantitativních dat byla získaná data převedena do tabulky v programu Microsoft Office Excel. Na základě těchto údajů byly následně vytvořeny jednotlivé tabulky a grafy. Kombinace tabulek a grafů bylo využito záměrně a byly voleny vzhledem k lepší přehlednosti získaných údajů.

Ke statistickému zpracování hypotézy H1 a H2 byl používán Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, k čemuž byla využita aplikace vytvořená Milanem Kábrtem na internetové stránce Aplikovaná statistika – Test chí-kvadrát nezávislosti

² Dotazník je součástí projektu realizovaného na Ústavu speciálně pedagogických studií Univerzity Palackého v Olomouci, jehož cílem je zjistit úroveň kariérového poradenství pro žáky se zdravotním postižením v České republice.

v kontingenční tabulce dostupná na této internetové stránce:
<http://www.milankabrt.cz/testNezavislosti/>.

Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Chráška (2016) tvrdí, že tento test významnosti se využívá pro statistické zpracování nominálních dat. Lze ho využít pro odhalení souvislosti (závislosti) mezi dvěma pedagogickými jevy.

7. Výsledky výzkumného šetření a interpretace dat

Tato kapitola předkládá čtenářům výsledky výzkumného šetření a na ní navazující interpretaci získaných dat. Jak již bylo řečeno, dotazník byl rozdělen do dvou částí. První část se zaměřuje na sociodemografické údaje. Druhá část má za cíl zjistit, jaké zkušenosti respondenti v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením mají.

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 30 respondentů z různých škol, kteří v nich zastávají rozličné pracovní pozice.

7.1 Statistické ověření stanovených hypotéz a jejich interpretace

Na základě stanovení výzkumného cíle této diplomové práce byly určeny hypotézy H1 a H2, které byly ověřovány Testem nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku. Zjištěné výsledky předkládám níže.

H1: Pracovníci školy na základních a středních školách, kteří se podílí na kariérovém poradenství tuto službu poskytují žákům se zrakovým postižením ve větší míře než žákům intaktním.

H1₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním.

H1_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním.

Tabulka 4: statistické testování H1

skutečné četnosti (P)				očekávané četnosti (O)			
	ANO	NE	Σ		ANO	NE	Σ
ve stejné míře	22	8	30	ve stejné míře	11,33	18,67	30
ve vyšší míře	11	19	30	ve vyšší míře	11,33	18,67	30
v menší míře	1	29	30	v menší míře	11,33	18,67	30
Σ	34	56	90	Σ	34	56	90

Zdroj: autorka

Testové kritérium a kritická hodnota je počítána dle následujícího vzorce:

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

Stupeň volnosti = 2 (počet řádků – 1) * (počet sloupců – 1) = 2*1 = 2

Hladina významnosti = 0,05

Hodnota testového kritéria (G) = 31,296

Kritická hodnota = 5.991

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_{10}) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_{1A} , která nám říká, že zde určitá závislost existuje.

H_{1A} : Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním.

interpretace výsledku ve vztahu k hypotéze H_1

První hypotéza (H_1) se zabývala otázkou, jestli je na základních a středních školách rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním. Autorka předpokládala, že pracovníci školy podílející se na poskytování kariérového poradenství, poskytují tuto službu ve větší míře žákům se zrakovým postižením než ostatním, intaktním žákům školy. Na základě statistického zpracování dané hypotézy (H_1), byla přijata hypotéza alternativní čili H_{1A} . Ta nám říká, že rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a žákům intaktním existuje. Na základě srovnání skutečných a očekávaných četností lze konstatovat, že žákům se zrakovým postižením jsou služby kariérového poradenství poskytovány výrazně více ve stejné míře jako ostatním žákům oproti očekávaným četnostem. Zároveň jsou tyto služby žákům poskytované výrazně méně v menší míře než se to očekává. Vyšší míra poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením oproti jiným žákům v rámci skutečných a očekávaných četností statisticky téměř úplně odpovídá.

H2: Výchovní poradci jsou v rámci svého rozšiřujícího studia připravováni v oblasti kariérového poradenství, proto poskytují tyto služby žákům se zrakovým postižením častěji než ostatní pracovníci školy, kteří toto vzdělání nemají.

H2₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím výchovných poradců, kteří jsou k tomu připravováni v rámci rozšiřujícího studia a pracovníků škol, kteří toto vzdělání nemají.

H2_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím výchovných poradců, kteří jsou k tomu připravováni v rámci rozšiřujícího studia a pracovníků škol, kteří toto vzdělání nemají.

Tabulka 5: statistické testování H2

skutečné četnosti (P)					
	výchovní poradci		jiní pracovníci		Σ
	ANO	NE	ANO	NE	
ve stejné míře	15	7	7	1	30
ve vyšší míře	9	13	2	6	30
v menší míře	1	21	0	8	30
Σ	25	41	9	15	90
očekávané četnosti (O)					
	výchovní poradci		jiní pracovníci		Σ
	ANO	NE	ANO	NE	
ve stejné míře	8,33	13,67	3	5	30
ve vyšší míře	8,33	13,67	3	5	30
v menší míře	8,33	13,67	3	5	30
Σ	25	41	9	15	90

Zdroj: autorka

Testové kritérium a testová hodnota je počítána dle stejného vzorce jako u H1.

Stupeň volnosti = 6 (počet řádku – 1) * (počet sloupců – 1) = 2*3 = 6

Hladina významnosti = 0,05

Hodnota testového kritéria (G) = 32,929

Kritická hodnota = 12,592

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H1, která nám říká, že zde určitá závislost existuje.

H2_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím výchovných poradců, kteří jsou k tomu připravováni v rámci rozšiřujícího studia a pracovníků škol, kteří toto vzdělání nemají.

interpretace výsledku ve vztahu k hypotéze H2

Hypotéza H2 přináší výsledky týkající se otázky, kteří pracovníci poskytují žákům se zrakovým postižením kariérové poradenství ve větší míře – jestli výchovní poradci, kteří jsou k tomu kvalifikováni, nebo ostatní pracovníci školy bez odborného vzdělání. Na základě statistického testování přijímáme H2_A, která nám říká, že mezi těmito jevy existuje statisticky významný rozdíl. Testování tak potvrdilo, že výchovní poradci na poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením participují z větší části než ostatní pracovníci školy. Jinak řečeno, kariérové poradenství poskytují více odborně vzdělaní pracovníci školy. Ve vyšší míře poskytuje kariérové poradenství z celkem 22 výchovných poradců 9 z nich, z celkem 8 jiných pracovníků pouze 2. Zároveň je nutné zmínit, že se výzkumu zúčastnilo více výchovných poradců než ostatních pracovníků škol (22 výchovných poradců proti 8 ostatním pracovníkům).

7.2 Analýza a interpretace dat z dotazníku

Analýza a interpretace jednotlivých dat z dotazníku přináší čtenáři veškeré informace, které pomáhají dotvořit celkový záměr práce a výzkumu.

ČÁST A

První a kratší část dotazníku je zaměřena na zjištění sociodemografických údajů o respondentech, kteří se výzkumu zúčastnili.

OTÁZKA Č. 1

Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

Tabulka 6: Druh a stupeň školy

	n	%
Základní škola (tzv. „běžná“)	21	70
Střední škola (tzv. „běžná“)	6	20
Střední škola zřízená dle § 16 odst. 9	2	6,7
Základní škola zřízená dle § 16 odst. 9	1	3,3

Zdroj: autorka

Největší počet respondentů, kteří se na výzkumu podíleli působí v běžných školách, z čehož 70 % z nich na běžné základní škole a 20 % na běžné střední škole. Pouze 3 zúčastnění pracují ve školách zřízených dle § 16 odst. 9. Na střední škole se jedná o 6,7 % a o 3,3 % na škole základní.

OTÁZKA Č. 2

Dotazník vyplňuji z pozice:

Tabulka 7: pracovní pozice

pozice	n	%
výchovný poradce	22	73,3
jiné	7	23,3
třídní učitel	1	3,3
učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro základní školy)	0	0
školní psycholog	0	0
školní speciální pedagog	0	0

Zdroj: autorka

Na výzkumném šetření se z největší části podíleli výchovní poradci (celkem 73,3 %), kteří jsou nedílnou součástí týmu ŠPP a participují se na poskytování kariérového poradenství. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili pracovníci, kteří zastávají jinou pracovní pozici (23,3 %). Dotazník vyplnili také:

- učitel dějepisu,
- kariérový poradce – odborné učiliště,
- ředitel školy (2x),
- školní kariérový poradce,
- zástupce ředitele školy,
- výchovný poradce, který zároveň pracuje jako učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

OTÁZKA Č. 3

Vzděláváte vy sám letos či v uplynulých třech letech ve vaší škole žáka se zrakovým postižením?

Tabulka 8: Vzdelávání žáků se zrakovým postižením v posledních 3 letech

	n	%
ANO	24	80
NE	6	20

Zdroj: autorka

Z celkového počtu celkem 80 % respondentů během posledních tří let vzdělávalo a přímo se tak setkalo se žákem se zrakovým postižením. Zbýlých 20 % žáka se zrakovým postižením v průběhu uplynulých tří let nevzdělávalo.

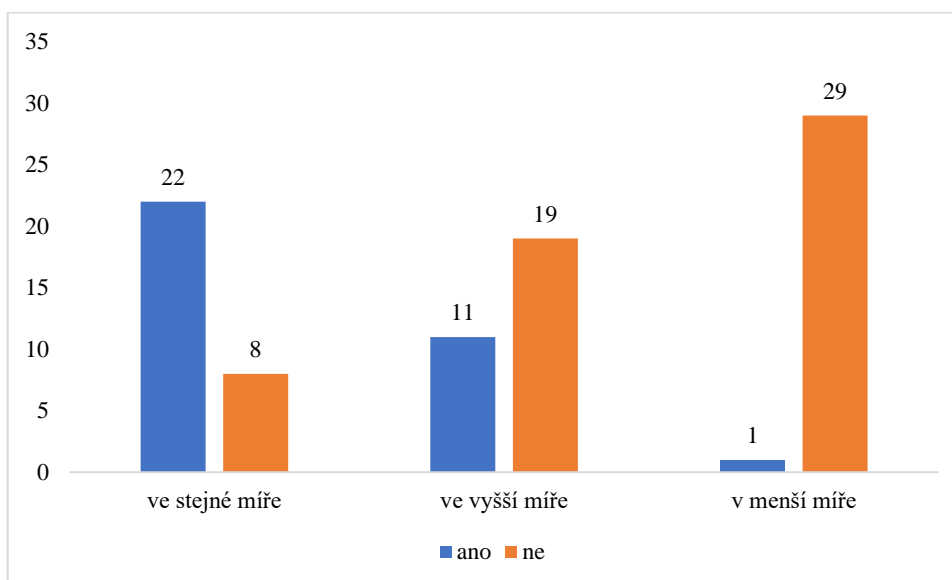
ČÁST B

Druhá část dotazníku má za cíl zjistit úroveň kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením z pohledu zúčastněných respondentů. Jejich úkolem bylo zhodnotit své vlastní zkušenosti, které v této oblasti mají.

OTÁZKA Č. 1

Služby kariérového poradenství poskytujete žákům se zrakovým postižením: (vyberte jednu z nabízených tří možností, v případě výběru odpovědi b) nebo c) uveďte slovní komentář).

Graf 1: míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

Tabulka 9: míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením v %

varianty	ANO		NE	
	n	%	n	%
ve stejné míře	22	73,3	8	26,7
ve vyšší míře	11	36,7	19	63,3
v menší míře	1	3,3	29	96,7

Zdroj: autorka

Z uvedeného grafu a následné tabulky je patrné, že kariérové poradenství je žákům se zrakovým postižením ve školách poskytováno buď ve stejné nebo vyšší míře. Z toho nejvíce

právě stejně jako ostatním žákům (73,3 %). Specifika žáků se zrakovým postižením jsou ovšem velmi individuální a lepší by bylo, aby jim tyto služby byly ze strany ŠPP poskytovány spíše více. To se ovšem děje jen ve 36,7 % případů. Žákům se zrakovým postižením je třeba věnovat více času právě vzhledem k jejich omezenějším možnostem pracovního uplatnění. Dobrou zprávou je informace, že v menší míře kariérové poradenství pro tyto žáky téměř neprobíhá (3,3 %). Respondent, který označil tuto možnost zároveň neuvedl důvod proč tomu tak je.

Do důvodů, proč je žákům se zrakovým postižením poskytováno kariérové poradenství **ve vyšší míře** než žákům bez postižení respondenti uvedli především nutný individuální přístup, výběr škol nebo povolání, které jsou pro žáka se zrakovým postižením vhodné a v návaznosti na to také pomoc s hledáním vhodného pracovního místa na trhu práce.

„Vstřícnost vůči handicapovaným žákům, snaha o skutečnost, aby žáci s co nejmenšími problémy zvládli středoškolskou výuku. Pokud jim podáme pomocnou ruku nad rámec našich povinností, usnadníme absolvování střední školy nejenom žákům, ale i pedagogům a současně umožníme bezproblémové začlenění žáků nejen do třídního, ale také do školního kolektivu.“

OTÁZKA Č. 2

Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní. N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením spolupracujete. Hodnocení pozice, kterou zastáváte vy, vynechejte.

V následující tabulce jsou % počítána vždy z četnosti (n) konkrétního pracovníka (tzn. četnost u výchovného poradce je celkem 30 atd.). Dále jsou v tabulce uvedeny body, které jsou jednotlivým intenzitám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **5 bodů** – spolupráce je velmi intenzivní,
- **4 body** – intenzita spolupráce č. 4,
- **3 body** – intenzita spolupráce č. 3,
- **2 body** – intenzita spolupráce č. 2,
- **1 bod** – intenzita spolupráce č. 1.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny patřičným počtem bodů (např. $0 \cdot 1 = 0$).

Tabulka 10: intenzita spolupráce s pracovníky školy při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením

pracovník školy	intenzita spolupráce	n	%	body
A) výchovný poradce	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	1	3,3	2
	3	1	3,3	3
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	8	26,7	40
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	16	53,3	-
B) školní speciální pedagog	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	2	6,7	-
	1	0	0	0

	2	1	3,3	2
	3	5	16,7	15
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	6	20	30
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	13	43,3	-
C) školní psycholog	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	5	16,7	-
	1	0	0	0
	2	1	3,3	2
	3	3	10	9
	4	4	13,3	16
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	5	16,7	25
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	12	40	-
D) třídní učitel	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	0	0	0
	3	3	10	9
	4	11	36,7	44
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	13	43,3	65
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	2	6,7	-
E) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	0	0	0
	3	4	13,3	12
	4	5	16,7	20

	5 - spolupráce je velmi intenzivní	9	30	45
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	11	36,7	-
F) jiní	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	2	6,7	-
	1	0	0	0
	2	0	0	0
	3	2	6,7	6
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	4	13,3	20
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	19	63,3	-

Zdroj: autorka

výchovný poradce

Výchovný poradce je jedním z klíčových pracovníků ŠPP, který se z velké části podílí na poskytování kariérového poradenství. Ze získaných dat vyplývá, že více než polovina dotazovaných s tímto pracovníkem vůbec nespolupracuje. Tento počet ovšem nelze brát zcela vážně, jelikož při zhodnocení intenzity spolupráce měli respondenti za úkol vynechat pracovní pozici, kterou oni sami zastávají. Zhruba 1/3 dotazovaných však označuje spolupráci s výchovným poradcem jako značně intenzivní.

školní speciální pedagog

Spolupráce se školním speciálním pedagogem v polovině případů neprobíhá. Vyplývá to především z faktu, že dotazník žádný speciální pedagog nevyplnil a možnost X – bez odpovědi lze proto oproti výchovnému poradci považovat za správnou. Ve druhé polovině případů spolupráce probíhá především v intenzivnější míře.

školní psycholog

Se školním psychologem není taktéž výrazně spolupracováno. Více než polovina dotazovaných uvedla, že s tímto pracovníkem školy vůbec nespolupracují. Ovšem pokud už je spolupráce navázána, probíhá většinou ve vyšší intenzitě.

třídní učitel

Třídní učitel je při poskytování kariérového poradenství nedílnou součástí celého procesu. Spolupráce s ním je intenzivní a probíhá v celkem 90 % případů.

učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)

Spolupráce s tímto pracovníkem školy probíhá na dobré úrovni, a především ve vyšších intenzitách. Téměř třetina dotazovaných uvádí velmi intenzivní spolupráci, třetina nižší intenzitu spolupráce a třetina uvedla, že s učitelem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce nespolupracuje.

jiní pracovníci

I jiní pracovníci školy se na kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením podílejí. Nejedná se ovšem o velké množství případů, jelikož více než 2/3 dotazovaných spolupráci s někým jiným v rámci škol neuvedlo. Ve třetině případů je spolupráce navázána ve vyšší intenzitě, a to především s vedením školy – ředitelem, asistentem pedagoga, s učiteli odborných předmětů, s učiteli všech předmětů a metodikem prevence.

shrnutí intenzity spolupráce s pracovníky školy na kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 5. intenzity spolupráce s pracovníky školy vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 5. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 2: shrnutí intenzity spolupráce s pracovníky školy při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

V rámci školy je spolupracováno v různých intenzitách s různými pracovníky, kteří s žáky se zrakovým postižením v rámci kariérového poradenství pracují. To znamená, že vše nestojí pouze na jednom pracovníkovi, ale dochází ke vzájemné kooperaci, kdy si pracovníci mohou radit, předávat informace a zkušenosti a tím zvýšit kvalitu kariérového poradenství, které je žákovi poskytováno. Velmi důležitým článkem je zejména třídní učitel, který s žáky přichází do kontaktu mnohdy více než ostatní pracovníci školy. Dokáže tak lépe zhodnotit možnosti žáka, ví, v jakých předmětech je úspěšný, co ho baví a zároveň také může získávat informace od zákonných zástupců žáka a vytvořit si tak celkový obraz. Významným pracovníkem je také výchovný poradce, jehož pozice je na školách povinná a do oblasti jeho činností patří také služba kariérového poradenství. S žáky může pracovat individuálně nebo skupinově, vždy dle jejich vlastních potřeb. Nedílnou součástí je taktéž učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, který může vyhodnotit v čem je žák úspěšný, jaké oblasti ho baví, co ho zajímá a co je schopen zvládnout. Prostřednictvím tohoto předmětu si žák osvojuje praktické dovednosti důležité pro život. Naopak méně je ve školách spolupracováno se školním

speciálním pedagogem, školním psychologem a jinými pracovníky jako je například asistent pedagoga, který ovšem žáka také dobře zná a jeho postřehy proto mohou být užitečné.

OTÁZKA Č. 3

Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní. N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením mimo školu.

V následující tabulce jsou % počítána vždy z četnosti (n) konkrétní instituce (tzn. četnost u SPC pro zrakově postižené je celkem 30 atd.). Dále jsou v tabulce uvedeny body, které jsou jednotlivým intenzitám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **5 bodů** – spolupráce je velmi intenzivní,
- **4 body** – intenzita spolupráce č. 4,
- **3 body** – intenzita spolupráce č. 3,
- **2 body** – intenzita spolupráce č. 2,
- **1 bod** – intenzita spolupráce č. 1.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny patřičným počtem bodů (např. 1*1 = 1).

Tabulka 11: intenzita spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením mimo školu

instituce	intenzita spolupráce	n	%	body
A) SPC pro zrakově postižené	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	0	0	-
	1	1	3,3	1
	2	0	0	0
	3	8	26,7	24
	4	1	3,3	4
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	18	60	90
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	2	6,7	-
B) PPP	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	6	20	-
	1	1	3,3	1

	2	0	0	0
	3	5	16,7	15
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	7	23,3	35
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	8	26,7	-
C) úřad práce (IPS)	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	5	16,7	-
	1	4	13,3	4
	2	2	6,7	4
	3	4	13,3	12
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	7	23,3	35
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	5	16,7	-
D) SONS	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	11	36,7	-
	1	1	3,3	1
	2	0	0	0
	3	0	0	0
	4	0	0	0
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	0	0	0
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	18	60	-
E) TyfloCentrum	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	9	30	-
	1	1	3,3	1
	2	2	6,7	4
	3	1	3,3	3
	4	1	3,3	4

	5 - spolupráce je velmi intenzivní	3	10	15
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	13	43,3	-
F) Centrum zrakových vad	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	10	33,3	-
	1	1	3,3	1
	2	2	6,7	4
	3	0	0	0
	4	0	0	0
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	1	3,3	5
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	16	53,3	-
G) Rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	11	36,7	-
	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	0	0	0
	4	0	0	0
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	0	0	0
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	17	56,7	-
H) jiná organizace	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	0	0	0
	3	0	0	0
	4	1	3,3	4
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	1	3,3	5
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-

	X – bez odpovědi	27	90	-
--	------------------	----	----	---

Zdroj: autorka

SPC pro zrakově postižené

SPC pro zrakově postižené je velmi významným poskytovatelem služeb kariérového poradenství, které se školami úzce spolupracuje. To se pozitivně odráží v míře intenzity spolupráce, která neprobíhá pouze u 2 dotazovaných. Naopak ve více než polovině případů škola s SPC spolupracuje velmi intenzivně.

PPP

PPP může být vedle SPC také velmi významným poskytovatelem kariérového poradenství. Nicméně téměř polovina respondentů s PPP nijak nespolupracuje. Buď se nevyjádřili, nebo zvolili možnost 0, čili spolupráce z naší strany neprobíhá. Co se ovšem týče druhé poloviny odpovědí, většina jich označuje intenzivní míru spolupráce na úrovni 5.

Úřad práce (IPS)

V 1/3 případů spolupráce školy a úřadu práce není realizovaná. Respondenti neodpověděli či označili míru intenzity 0. Další třetina probíhá v nižší a poslední třetina ve vyšší intenzitě. Dá se tak říci, že ve 2/3 případů probíhá alespoň nějaká spolupráce.

SONS

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých se na kariérovém poradenství realizovaném ve škole kromě jednoho případu, který je navíc pouze v intenzitě 1, nijak nepodílí. Dotazovaní tedy buď neodpověděli nebo se SONS nijak nespolupracují.

TyfloCentrum

Škola ve více než 2/3 případů s TyfloCentrem nespolupracuje. Zbývá 1/3 z dotazovaných spolupráci udržuje na různých úrovních, z čehož je velmi intenzivní spolupráce označená číslem 5 zmíněná pouze 3x.

Centrum zrakových vad

Spolupráce s Centrem zrakových vad ve většině případů vůbec neprobíhá. Respondenti buď neodpověděli, nebo uvedli, že se na spolupráci nepodílí. Pouze v minimální míře je navázána jakákoliv intenzita spolupráce, z čehož pouze v jednom případě na úrovni 5.

Rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina

S Rehabilitačním a rekvalifikačním střediskem pro nevidomé Dědina v Praze spolupráce v naprosté většině případů vůbec neprobíhá (celkem 93,4 %). To znamená, že respondenti označili spolupráci s tímto střediskem číslem 0 nebo vůbec neodpověděli. V 6,6 % případů spolupráce sice probíhá, ale na nízké úrovni (1 a 2).

jiná organizace

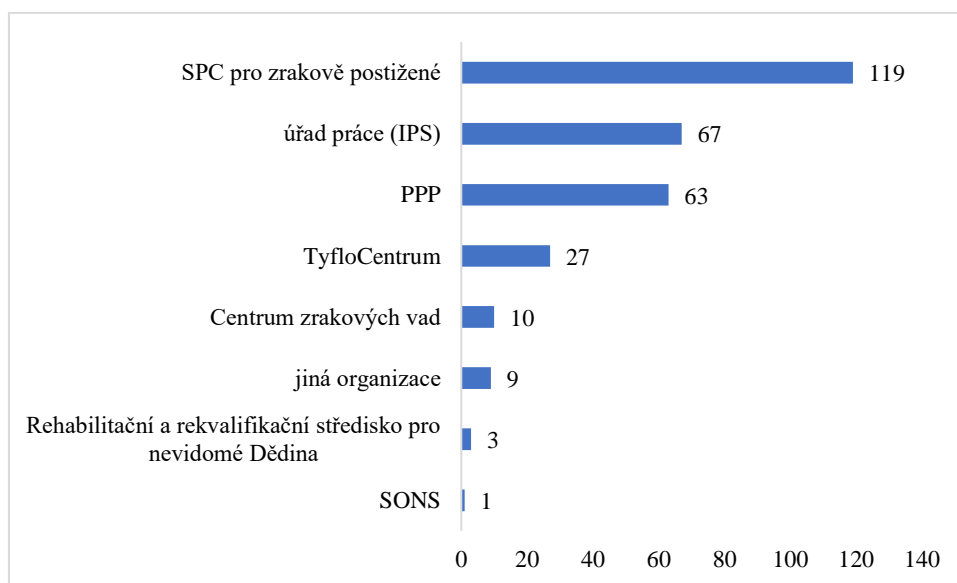
Spolupráce s jinými organizacemi, než s výše uvedenými probíhá pouze minimálně. Nicméně ve dvou případech je realizována na vysoké úrovni. Intenzita spolupráce označená číslem 4 je míněná pro SPC a orgán sociálně-právní ochrany dětí, který do situace vstupuje v případě problematické spolupráce se zákonnými zástupci žáka. Naopak nejvyšší intenzita spolupráce probíhá s vícero organizacemi, které uvádím v kompletní výpovědi respondenta.

„UP Olomouc, fakulta tělesné výchovy – pan Ladislav Baloun, podpora do hodin tělesné výchovy – projekt podpora vzdělávání dětí, žáků, studentů prostřednictvím rovného přístupu v oblasti pohybové gramotnosti Asociace rodičů a přátel dětí nevidomých a slabozrakých v ČR – Terezie Kochová“.

shrnutí intenzity spolupráce s institucemi na kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 5. intenzity spolupráce se zmíněnými institucemi vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 5. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 3: shrnutí intenzity spolupráce s institucemi při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

Ze získaných dat vyplývá, že školy při kariérovém poradenství určenému žákům se zrakovým postižením nejvíce spolupracují zejména se SPC pro zrakově postižené, které jim nabízí svou podporu a pomoc. SPC navíc službu kariérového poradenství poskytují v rámci svých nabízených služeb a mají tak mnohdy více zkušeností než pracovníci školy, kteří nemusí vědět, jak s daným žákem pracovat. SPC tak mohou výrazně pomoci se zvýšením kvality úrovně kariérového poradenství, kterou pracovník školy žákovi a studentovi nabízí. Pracovník školy tak může pracovat na základě metodického vedení poradenského pracovníka konkrétního SPC pro zrakově postižené.

V celkovém shrnutí ale školy s organizacemi nijak zvlášť (kromě zmíněného SPC) intenzivně nespolupracují. Nízká míra spolupráce probíhá především s organizací SONS, TyfloCentrem, Centrem zrakových vad a Rehabilitačním a rekvalifikačním střediskem pro nevidomé Dědina. Především Centrum zrakových vad může být mnohdy první organizací, se kterou žák či student přijde do kontaktu již v útlém věku. Další zmíněné organizace navíc mohou žákům a studentům pomáhat poté, co dostudují po celý život. V rámci

svých služeb se zaměřují také na pomoc s pracovním uplatněním nebo nabízejí různé rekvalifikační programy.

Ani v rámci služeb organizací, které mohou využít i žáci intaktní (PPP, úřad práce – IPS nebo jiné) není spolupráce udržována nijak zvlášť ve vyšších intenzitách.

OTÁZKA Č. 4

Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství.

V následující tabulce jsou % počítána vždy z četnosti (n) konkrétní formy spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství (tzn. četnost u spolupráce formou individuálních konzultací je celkem 30 atd.). Dále jsou v tabulce uvedeny body, které jsou jednotlivým intenzitám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **5 bodů** – spolupráce je velmi intenzivní,
- **4 body** – intenzita spolupráce č. 4,
- **3 body** – intenzita spolupráce č. 3,
- **2 body** – intenzita spolupráce č. 2,
- **1 bod** – intenzita spolupráce č. 1.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny patřičným počtem bodů (např. 1*1 = 1).

Tabulka 12: intenzita formy spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství

forma spolupráce s rodiči žáka	intenzita spolupráce	n	%	body
A) formou individuálních konzultací	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	0	0	-
	1	1	3,3	1
	2	0	0	0
	3	5	16,7	15
	4	4	13,3	16
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	19	63,3	95
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	1	3,3	-
	X – bez odpovědi	0	0	-
B) formou skupinových informačních schůzek,	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	5	16,7	-

kde jsou přítomni i další rodiče	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	6	20	18
	4	3	10	12
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	5	16,7	25
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	1	3,3	-
	X – bez odpovědi	8	26,7	-
C) formou předání informačních letáků	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	3	10	-
	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	1	3,3	3
	4	4	13,3	16
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	16	53,3	80
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	4	13,3	-
D) formou předání odkazů na internet	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	2	3,7	-
	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	2	6,7	6
	4	7	23,3	28
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	15	50	75
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	2	6,7	-
E) formou předání kontaktů na odborná pracoviště	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	3	10	-
	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	3	10	9

	4	5	16,7	20
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	13	43,3	65
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	4	13,3	-
F) jiným způsobem	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	1	3,3	1
	2	0	0	0
	3	0	0	0
	4	0	0	0
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	2	6,7	10
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	26	86,7	-

Zdroj: autorka

spolupráce s rodiči žáka formou individuálních konzultací

Rodiče žáka se zrakovým postižením taktéž participují na spolupráci na kariérovém poradenství se školou, které jejich dítě navštěvuje. Individuální konzultace jsou až na jednu negativní odpověď realizovány na všech školách v různě velké intenzitě. Necelé 2/3 případů této formy spolupráce probíhají ve velmi intenzivní podobě. Zmíněný negativní případ se týká nezájmu pracovníků o spolupráci.

spolupráce s rodiči žáka formou skupinových informačních schůzek, kde jsou přítomni i další rodiče

Různé informační schůzky pojaté skupinovou formou nejsou téměř v polovině případů vůbec realizované. Spolupráce buď neprobíhá, nebo respondenti neodpověděli. Druhá polovina odpovědí se dělí mezi míru intenzity spolupráce 1-5 a nezájem pracovníků o spolupráci. Z toho větší část patří především do intenzivnějších podob spolupráce.

spolupráce s rodiči žáka formou předání informačních letáků

Informační letáky, které mohou předat rodičům další informace, jsou pravděpodobně značně oblíbené, neboť jsou využívány ve více než polovině případů a velmi intenzivně. Ani ne čtvrtina respondentů uvedla, že spolupráce touto cestou vůbec neprobíhá.

spolupráce s rodiči žáka formou předání odkazů na internet

Taktéž spolupráce prostřednictvím předávání odkazů na internet je dle odpovědí hojně využívaná. Přesně polovina dotazovaných uvádí, že tato forma spolupráce s rodiči je realizována velmi intenzivně, a to na úrovni 5. Ve velké míře jsou taktéž zastoupeny i nižší míry intenzity spolupráce, neboť pouze 4 dotazovaní uvedli, že tuto formu nevyužívají.

spolupráce s rodiči žáka formou předání kontaktů na odborná pracoviště

Předávání kontaktů na odborná pracoviště školy při spolupráci s rodiči také významně využívají. Ve více než 3/4 případů probíhají v různých intenzitách od 1-5, kdy je nejvíce zastoupena právě nejintenzivnější spolupráce. Ve zbylé čtvrtině případů tato spolupráce nijak neprobíhá.

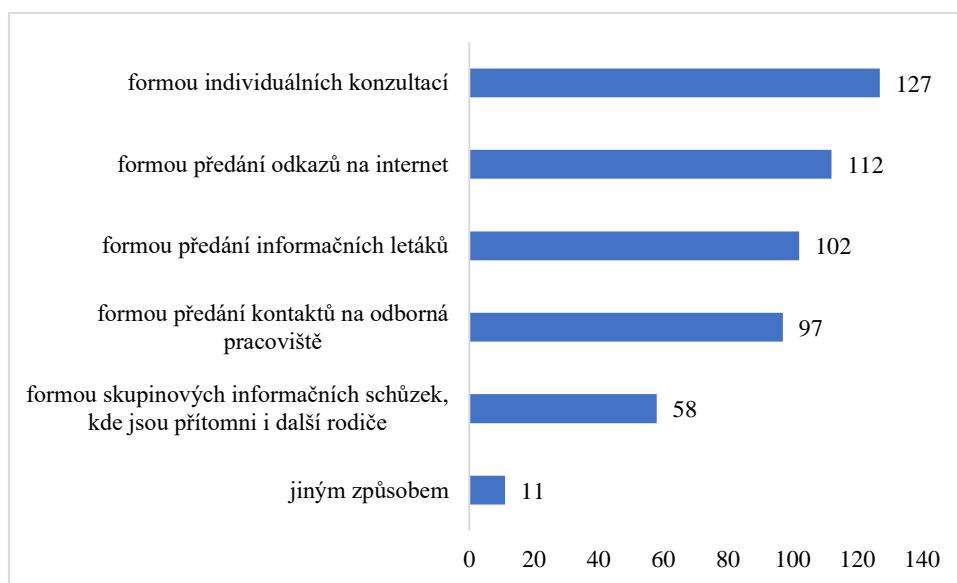
spolupráce s rodiči žáka probíhající jiným způsobem

Jiným způsobem už školy s rodiči žáka téměř nespolupracují. Pouze 2 dotazovaní uvedli spolupráci na úrovni intenzity 5, kam zařadili setkání rodičů, školy, zástupce odborného pracoviště a výjimečně i pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí a online schůzky.

shrnutí intenzity spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 5. intenzity spolupráce s rodiči žáka vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 5. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 4: shrnutí intenzity spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství

Zdroj: autorka

Spolupráce s rodiči je v rámci škol opět realizovaná rozličnými způsoby a můžeme říci i ve vysoké intenzitě. Největší podíl představují individuální konzultace, které možná rodičům více vyhovují, jelikož mohou mít pocit, že se pracovník školy věnuje pouze jim a jejich dítěti a nestydí se například na cokoli zeptat apod. Skupinové informační schůzky probíhající společně s dalšími rodiči už nejsou tolik oblíbené. Dalšími, vysoce využívanými formami spolupráce, škola žáka a jeho zákonné zástupce směřuje spíše na pomoc odborných pracovišť, na konkrétní internetové stránky a na získání informací prostřednictvím různých letáků, u kterých mají pocit, že by mohly pomoci. Tím pádem pak záleží na rodičích a žákovi, jestli danou organizaci nebo odborné pracoviště osloví či nikoliv. Taktéž informační letáky nebo internetové odkazy slouží spíše jako „průvodci“, kteří pomáhají s orientací v dané problematice. V jiných formách spolupráce uvedl jeden z respondentů například online schůzky s rodiči. Ty daná škola může realizovat běžně, nebo jsou reakcí na momentálně probíhající situaci ohledně onemocnění covid-19.

OTÁZKA Č. 5

Na škále 0–5 (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.

V následující tabulce jsou % počítána vždy z četnosti (n) konkrétní oblasti spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením (tzn. četnost u oblasti spolupráce se zákonnými zástupci žáka na poskytování a konzultaci výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálů žáka je celkem 30 atd.). Dále jsou v tabulce uvedeny body, které jsou jednotlivým intenzitám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **5 bodů** – spolupráce je velmi intenzivní,
- **4 body** – intenzita spolupráce č. 4,
- **3 body** – intenzita spolupráce č. 3,
- **2 body** – intenzita spolupráce č. 2,
- **1 bod** – intenzita spolupráce č. 1.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny příslušným počtem bodů (např. 1*1 = 1).

Tabulka 13: intenzita spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství

oblasti spolupráce se zákonnými zástupci žáků	intenzita spolupráce	n	%	body
A) na poskytování a konzultaci výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálů žáka	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	1	3,3	1
	2	2	6,7	4
	3	7	23,3	21
	4	7	23,3	28
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	9	30	45
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	2	6,7	-
	X – bez odpovědi	1	3,3	-

B) na poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka se ZP	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	0	0	-
	1	1	3,3	1
	2	1	3,3	2
	3	3	10	9
	4	6	20	24
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	13	43,3	65
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	2	6,7	-
	X – bez odpovědi	4	13,3	-
C) na poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	1	3,3	2
	3	5	16,7	15
	4	5	16,7	20
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	13	43,3	65
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	2	6,7	-
	X – bez odpovědi	3	10	-
D) na poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0
	2	3	10	6
	3	4	13,3	12
	4	5	16,7	20
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	11	36,7	55
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	2	6,7	-
	X – bez odpovědi	4	13,3	-
E) na jinou oblast	0 - spolupráce z naší strany neprobíhá	1	3,3	-
	1	0	0	0

	2	0	0	0
	3	0	0	0
	4	1	3,3	4
	5 - spolupráce je velmi intenzivní	1	3,3	5
	N – pracovníci přes můj zájem nespolupracují	0	0	-
	X – bez odpovědi	27	90	-

Zdroj: autorka

spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením na poskytování a konzultaci výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka

Spolupráce školy a zákonných zástupců žáka probíhá v této formě spolupráce na vysoké úrovni. Téměř v polovině případů je to ve velmi intenzivní podobě, což značí především zájem rodičů o budoucí život svého dítěte. Naopak jen malá část (13,3 %) respondentů uvádí, že tato spolupráce nijak neprobíhá například i z důvodu nezájmu pracovníků.

spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením na poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka se zrakovým postižením

Informovanost o studijních oborech vhodných pro žáky se zrakovým postižením je pro rodiče důležitá. Vysoká intenzita spolupráce probíhá ve více než polovině případů. Na druhou stranu 1/5 dotazovaných žádnou spoluprací nerealizuje.

spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením na poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů

Forma této spolupráce probíhá se zákonnými zástupci žáka velmi intenzivně, a to ve více než polovině případů. Pouze 1/5 dotazovaných neuvádí vůbec žádnou spoluprací.

spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením na poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením

Informace o službách kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením zákonní zástupci rovněž hojně využívají, a to velmi intenzivně ve více než polovině případů. Oproti výše zmíněným formám více než 1/5 respondentů opět nevedla žádnou spoluprací.

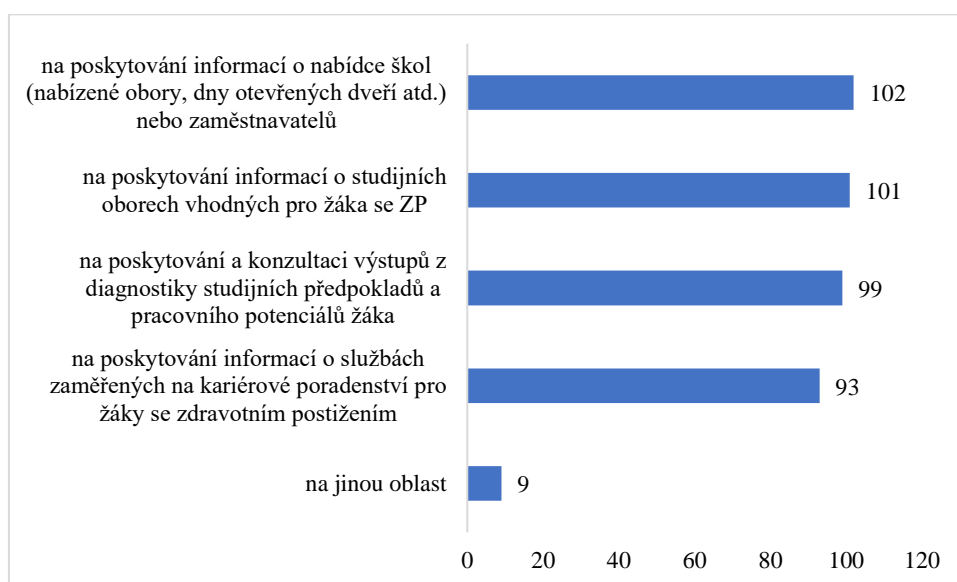
spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením zaměřená na jinou oblast

Zaměření na jinou oblast spolupráce není téměř vůbec využíváno. Pouze dva dotazovaní uvedli jistou spolupráci, ovšem na vysoké úrovni.

shrnutí intenzity spolupráce se zákonnými zástupci žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 5. intenzity spolupráce s rodiči žáka v jednotlivých oblastech vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 5. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 5: shrnutí intenzity spolupráce se zákonnými zástupci žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech

Zdroj: autorka

Spolupráce školy a zákonných zástupců v rámci jednotlivých forem spolupráce probíhá kromě zaměření na jinou oblast intenzivně. Zákonní zástupci věnují největší pozornost především informacím, které se týkají vhodnosti studijních oborů pro své dítě se zrakovým postižením. V jejich zájmu je především, aby si dítě dokázalo vhodně vybrat a nečelilo tak v budoucnosti vlastnímu selhání z nevhodně zvoleného zaměření. Sami rodiče se totiž nemusí umět orientovat v široké nabídce různých studijních oborů a už vůbec nemusí umět vyhodnotit, který z nich je pro dítě vhodný. Na to se úzce váže také výrazná spolupráce školy a rodičů na poskytování informací a konzultací týkající se výsledků diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka. Objektivně jsou zhodnoceny jak studijní, tak

i osobnostní předpoklady žáka. Rodiče se od pracovníka školy dozví, jaké má žák například kompetence k učení a k práci. S výběrem vhodné školy nebo profese mohou výrazně pomoci také informace týkající se nabídek škol či zaměstnavatelů o různých akcích jako je například den otevřených dveří, kde se žák a jeho rodiče mohou konkrétně zeptat na cokoli co je zajímavé ohledně určitého studijního oboru. Stejným způsobem to může fungovat i u zaměstnavatelů, kde jsou otázky směřovány již na výkon dané profese. Volba studijního oboru nebo pracovního zaměření začíná už v samotné škole. Proto je významná také spolupráce rodičů na získávání informací o službách kariérového poradenství.

Všechny uvedené možnosti jsou ve spojení škola – zákonní zástupci využívány a značně významné. Rodiče tak reflektují svůj zájem o budoucnost vlastního dítěte, kdy se snaží získávat všechny možné informace, které by jim studijní a profesní život co nejvíce usnadnily.

OTÁZKA Č. 6

Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálně pedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).

Tabulka níže místo % pracuje s body, které jsou jednotlivým formám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **3 body** – 1. nejčastější forma spolupráce,
- **2 body** – 2. nejčastější forma spolupráce,
- **1 bod** – 3. nejčastější forma spolupráce.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny patřičným počtem bodů (např. $14 \cdot 3 = 42$).

Tabulka 14: nejčastější formy spolupráce s pracovníky SPC v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením

nejčastější forma spolupráce	míra využívání forem spolupráce	n	body
A) pravidelné návštěvy pracovníků SPC ve škole v rámci řešení jiných vzdělávacích záležitostí týkajících se žáka	1. nejčastější forma	14	42
	2. nejčastější forma	11	22
	3. nejčastější forma	4	4
B) společná setkání zaměřená především na kariérové poradenství za účasti pracovníků SPC, zákonných zástupců, případně dalších zainteresovaných stran	1. nejčastější forma	2	6
	2. nejčastější forma	3	6
	3. nejčastější forma	7	7
C) bez přímého kontaktu prostřednictvím informací uvedených v doporučení vydaného za účelem	1. nejčastější forma	2	6
	2. nejčastější forma	8	16

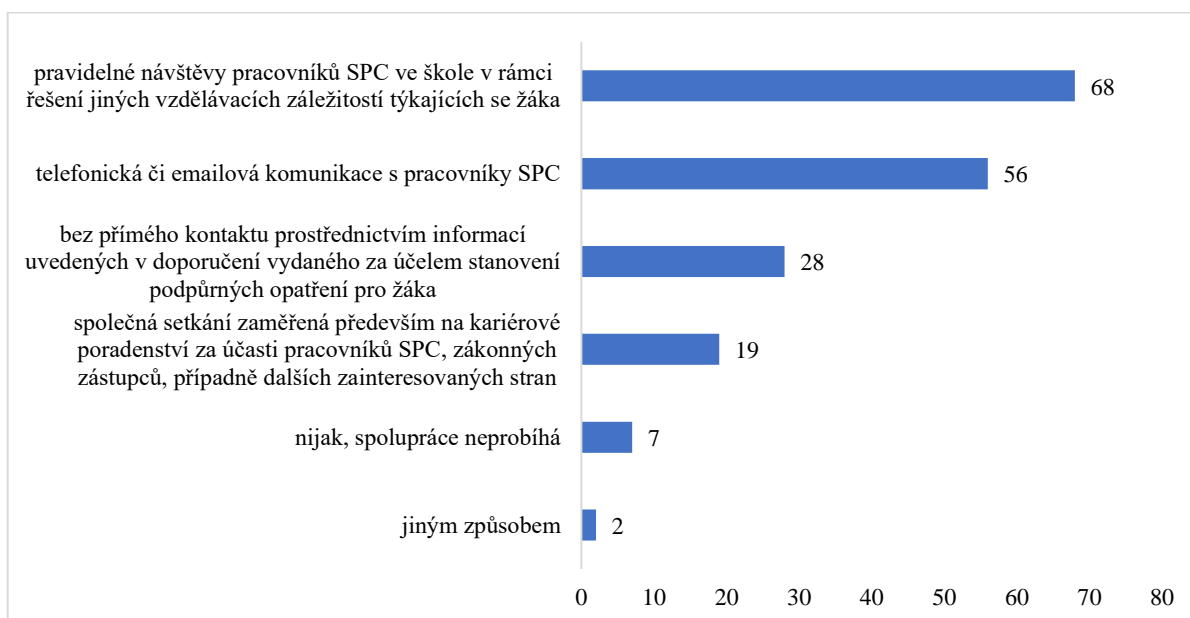
stanovení podpůrných opatření pro žáka	3. nejčastější forma	6	6
D) telefonická či emailová komunikace s pracovníky SPC	1. nejčastější forma	12	36
	2. nejčastější forma	7	14
	3. nejčastější forma	6	6
E) nijak, spolupráce neprobíhá	1. nejčastější forma	0	0
	2. nejčastější forma	1	2
	3. nejčastější forma	5	5
F) jiným způsobem	1. nejčastější forma	0	0
	2. nejčastější forma	0	0
	3. nejčastější forma	2	2

Zdroj: autorka

shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro zrakově postižené

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 3. nejčastější formy spolupráce s pracovníky SPC pro zrakově postižené vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 3. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 6: shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro zrakově postižené

Zdroj: autorka

Data z grafu nám udávají informace o nejvíce, a naopak nejméně využívané formě spolupráce s pracovníky SPC v rámci kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením. Naprosto nejčastěji probíhá spolupráce školy a SPC prostřednictvím pravidelných návštěv pracovníků ve škole, které jsou ovšem zaměřené na jiné vzdělávací záležitosti žáka, a ne na kariérové poradenství. Nicméně pracovníci SPC mají leckdy větší zkušenosti, co se týče práce se žáky se zrakovým postižením a mohou zaměstnancům školy poradit, ukázat nebo je navést konkrétně. Je tedy preferovaný zejména osobní kontakt. Druhou nejčastější možností je spolupráce probíhající emailem nebo telefonickou komunikací. Mezi méně užívané podoby spolupráce patří neosobní kontakt skrze informace obsažené v doporučení za účelem stanovení podpůrných opatření a společná setkání zákonných zástupců, školy a pracovníků SPC.

Je také důležité zmínit, že v některých školách není spolupráce s SPC pro zrakově postižené nijak realizována nebo probíhá odlišným způsobem, například online, což je dle odpovědi respondenta reakcí na probíhající situaci spojenou s onemocněním covid-19.

„V době koronaviru se prakticky neseťkáváme vůbec, pouze máme schůzky on-line.“

OTÁZKA Č. 7

Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou **VHODNÉ** pro žáka se zrakovým postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Vhodné studijní obory jsou zahrnuty v následující tabulce do odborných skupin, které byly využity ze stránek Národní soustavy povolání, přesněji z katalogu povolání (Národní soustava povolání: Odborné skupiny, 2017, online). Pod tabulkou je uvedený výčet konkrétních oborů / zaměření v jednotlivých odborných skupinách.

Tabulka 15: vhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením

odborné skupiny + druhy škol	n	%
gymnázium	6	6,8
obchodní akademie	3	3,4
průmyslové školy	1	1,1
vysoká škola	1	1,1
práce v chráněné dílně	1	1,1
služby, umění, média	25	28,4
veřejná správa a veřejné služby	23	26,1
finanční, řídicí a podpůrné činnosti	11	12,5
zemědělství a lesnictví	7	8
stavebnictví a průmysl	5	5,7
nevím, nedokáži posoudit, bez odpovědi	5	5,7

Zdroj: autorka

služby, umění a média

V oblasti služeb, umění a médií se nejčastěji opakoval masér (14x), hudební obory (4x) a umělecká tvorba (3x), kde respondenti uváděli konkrétně např. keramiku a košíkářství. Mezi méně časté patří gastronomie (2x), muzejní činnost (1x) a hotelnictví a cestovní ruch (1x).

veřejná správa a veřejné služby

V této odborné skupině se nejvíce objevovaly sociální obory (14x), fyzioterapie (4x), oblast zdravotnictví (2x). Shodně po jedné odpovědi se objevil učitel Základní umělecké školy, speciální pedagog a učební obory.

finanční, řídicí a podpůrné činnosti

V této skupině dominovala práce v administrativě (3x), ekonomické zaměření (3x), prodavač (2x), aranžér (1x), informační technologie (1x) a skladník (1x).

zemědělství a lesnictví

Do oblasti zemědělství a lesnictví spadají z odpovědí respondentů zahradník (4x), zemědělec (1x), květinářské práce (1x) a přírodovědné obory (1x).

stavebnictví a průmysl

V poslední odborné skupině se objevil cukrář (3x) a pekař (2x).

V odpovědích dotazovaných se také objevilo, že při výběru vhodného zaměření vše záleží na stupni a typu zrakového postižení. Většina z nich ovšem byla schopna vypsát hned několik zaměření, která považují pro tyto žáky za vhodné.

Naopak pět (5,4 %) respondentů neuvedlo žádnou odpověď, nebo napsalo, že si nedovolí soudit, jaký studijní obor či zaměření je pro žáka se zrakovým postižením vhodný. Níže proto uvádím jednu doslovnou odpověď.

„Jsem prostý pedagog na prosté škole, co musí stále někde něco vyplňovat. Na studium vhodných oborů pro zrakově postižené mi už nezbývá čas. Navíc jsem bytostně přesvědčena, že můj konkrétní žák je za svůj život sám zodpovědný a rodiče mu jistě s výběrem školy pomohou.“

OTÁZKA Č. 8

Uved'te názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou **NEVHODNÉ** pro žáka se zrakovým postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Nevhodné studijní obory jsou zahrnuty v následující tabulce do odborných skupin, které byly využity ze stránek Národní soustavy povolání, přesněji z katalogu povolání (Národní soustava povolání: Odborné skupiny, 2017, online). Pod tabulkou je uvedený výčet konkrétních oborů / zaměření v jednotlivých odborných skupinách.

Tabulka 16: nevhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením

odborné skupiny + druhy škol	n	%
střední odborné školy	1	1,4
stavebnictví a průmysl	30	42,9
veřejná správa a veřejné služby	11	15,7
finanční, řídicí a podpůrné činnosti	8	11,4
energetika, životní prostředí, doprava, spoje	7	10
služby, umění, média	5	7,1
zemědělství a lesnictví	2	2,9
nevím, nedokáži posoudit, bez odpovědi	6	8,6

Zdroj: autorka

stavebnictví a průmysl

Nejvíce zastoupená skupina obsahuje rozmanité zaměření studijních oborů. Dotazovaní se domnívají, že mezi nevhodné obory patří: automechanik (5x), strojírenské obory (3x), stavební obory (3x). Shodně po dvou odpovědích získal svářeč, cukrář, elektrikář, švadlena a po jedné odpovědi chemické zaměření, pekař, zedník, pokrývač, keramická výroba, textilní výtvarnictví, klempíř, letecký technik, instalatér, elektromechanik a tesař.

veřejná správa a veřejné služby

Do této odborné skupiny spadají odpovědi respondentů, kterými jsou zdravotní obory (6x), oční optik (2x). Shodně po jedné odpovědi se objevil policista, voják a zaměření na předškolní a mimoškolní pedagogiku.

finanční, řídicí a podpůrné činnosti

Do této skupiny patří odpovědi jako informační technologie (3x), administrativní pracovník (2x) a po jedné odpovědi prodavač, obchodník a aranžérské práce.

energetika, životní prostředí, doprava, spoje

Nejčastější odpovědi dotazovaných spadající do této oblasti je řidič (4x), pilot (2x) a železničář (1x).

služby, umění, média

Do této odborné skupiny lze zahrnout kuchaře (3x) a po jedné odpovědi zlatníka a kadeřníka.

zemědělství a lesnictví

Do oblasti zemědělství a lesnictví spadají zaměření jako je lesník a opravář zemědělských strojů shodně po jedné odpovědi.

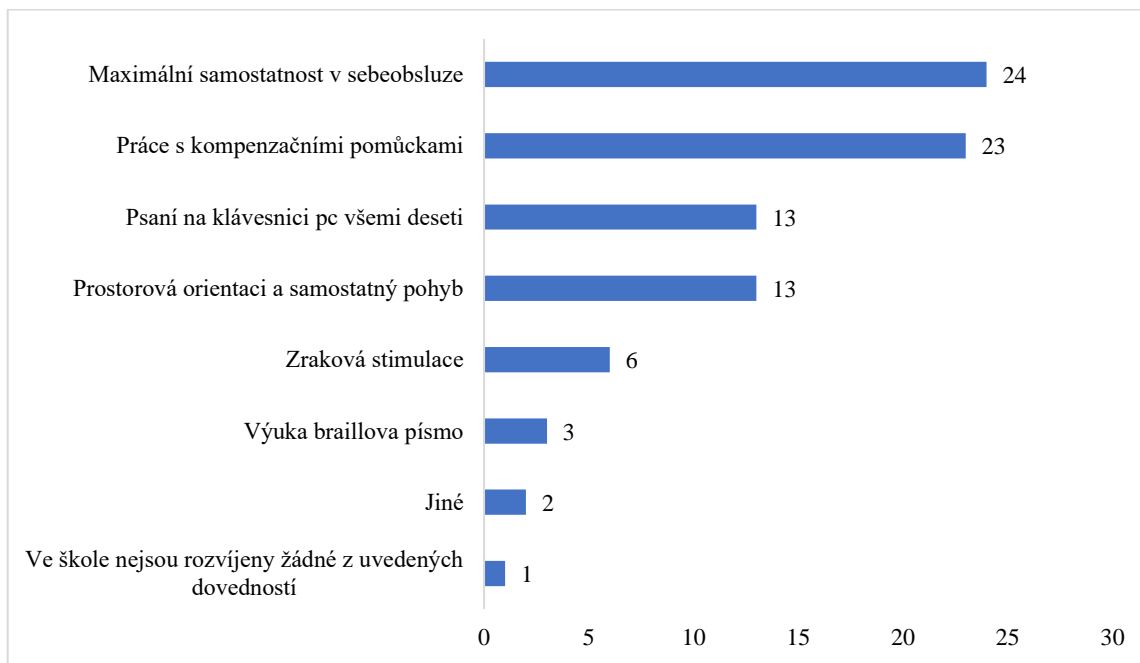
V odpovědích respondenti uváděli, že pro žáky se zrakovým postižením nejsou obecně vhodné práce, které vyžadují přesnou zrakovou práci, nebo jsou pro zrak náročné (např. práce s počítačem). Zároveň se jako u vhodných oborů domnívají, že je vše velmi individuální záležitostí a každému žákovi může vyhovovat něco jiného.

„Záleží na stupni postižení, nedovolím si posoudit, nechala bych posoudit odborníkem.“

OTÁZKA Č. 9

Uved'te, které specifické dovednosti u žáků se zrakovým postižením ve vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálně pedagogické péče)?

Graf 7: specifické dovednosti, které jsou u žáků se zrakovým postižením cíleně rozvíjeny

Zdroj: autorka

Ve školách je dle odpovědí zúčastněných respondentů nejvíce rozvíjena především maximální samostatnost v sebeobsluze a práce s kompenzačními pomůckami. Právě ty mohou představovat jakýsi základ pro lepší budoucí profesní uplatnění. Neboť k tomu, aby jedinec se zrakovým postižením mohl pracovat tam, kde si přeje je zapotřebí jisté míry samostatnosti v sebeobsluze. Problémy vyplývající ze zrakového postižení se žák může naučit vhodně kompenzovat prostřednictvím rozličných kompenzačních pomůcek a tím pádem tak zvýšit svoje šance na pracovní uplatnění. Neméně důležitý je ovšem také rozvoj prostorové orientace a samostatného pohybu, který se úzce pojí právě se zmíněnou samostatností v sebeobsluze. Taktéž je dobré, aby si žák se zrakovým postižením osvojl psaní na PC všemi deseti. Tato dovednost mu otevírá dveře k dalšímu vzdělávání (např. na vysoké škole) a tím pádem i k profesnímu uplatnění. V menší míře je u těchto žáků rozvíjena především zraková stimulace, výuka Braillova písma a jiné dovednosti, kde dotazování uvedli například sportovní aktivity zrakově postižených, hudební dovednosti (hra na klavír, zobcovou a příčnou flétnu, muzikálně-

logopedický kroužek) a dovedné ruce (dovednosti práce s různými materiály). To vše dle nich může mít určitý podíl na snazším budoucím pracovním uplatnění.

OTÁZKA Č. 10

Ve kterém ročníku vaší školy u žáků se zrakovým postižením začínáte systematicky s kariérovým poradenstvím?

Tabulka 17: ročník, ve kterém se začíná se systematickým poskytováním kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením

ročník	n	%
1. třída	1	2,6
5. třída	1	2,6
6. třída	2	5,3
7. třída	2	5,3
8. třída	15	39,5
9. třída	5	13,2
1. ročník	3	7,9
2. ročník	5	13,2
3. ročník	3	7,9
neprovádíme systematicky	1	2,6

Zdroj: autorka

Začátek poskytování kariérového poradenství se na školách, kde respondenti působí, výrazně liší. Systematicky je kariérové poradenství poskytováno na široké škále – od 1. třídy základní školy až do 3. ročníku střední školy. Nejčastěji se ovšem začíná až od druhého stupně základní školy, a to konkrétně v 8. třídě. To je ovšem pozdě, jelikož volba střední školy, případně profesního zaměření může ovlivnit jejich celý život. Se žáky se zrakovým postižením je nutné začít včas (nejlépe již na prvním stupni základní školy) a postupně hledat, co je baví, jaké mají možnosti a zabránit tak jejich budoucímu selhání, které může pramenit především z vlastních zkreslených představ o tom, co sami dokáží. Dá se říci, že stanovujeme hranice možností. V průběhu studia se mění žákova přání, představy a možnosti o tom, co by si přál dělat. Je nutné s ním systematicky pracovat a hledat co nejvhodnější cestu, která by žáka naplňovala a zároveň respektovala limity plynoucí ze zrakového postižení. Samozřejmě je každý žák individuální. Liší se jejich zájmy, stupeň zrakového postižení, motivace atd. Všechny tyto aspekty je nutné brát v rámci kariérového poradenství v potaz a systematicky s nimi pracovat. V 8. a 9. třídě základní školy je často zaměřené na volbu povolání, volní vlastnosti, temperament a sebepoznání.

V rámci středních škol, ve kterých respondenti působí probíhá systematické kariérové poradenství od 1. do 3. ročníku, nejvíce však ve 2. ročníku. Níže uvádím doslovné odpovědi tří respondentů:

1. *„V prvním ročníku počkáme, až se žák adaptuje na naše prostředí. S kariérovým poradenstvím začínáme ve druhém ročníku.“*
2. *„V naší škole začínáme pracovat se žáky hned od prvního ročníku střední školy, zejména přizpůsobením odborného výcviku nebo odborné praxe.“*
3. *„Na odborném učilišti probíhá kariérové poradenství ve všech ročnících.“*

Pouze v jednom případě kariérové poradenství systematickou formou vůbec neprobíhá.

OTÁZKA Č. 11

Kdo se ve vaší škole zabývá diagnostikou studijních předpokladů u žáka se zrakovým postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

Tabulka níže místo % pracuje s body, které jsou jednotlivým formám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **3 body** – 1. pracovní pozice,
- **2 body** – 2. pracovní pozice,
- **1 bod** – 3. pracovní pozice.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny příslušným počtem bodů (např. $15 \cdot 3 = 45$).

Tabulka 18: pracovník zabývající se diagnostikou studijních předpokladů žáka se zrakovým postižením

pracovník diagnostikující studijní předpoklady	intenzita zapojení	n	body
A) výchovný poradce	1. pracovní pozice	15	45
	2. pracovní pozice	6	12
	3. pracovní pozice	5	5
B) školní speciální pedagog	1. pracovní pozice	2	6
	2. pracovní pozice	6	12
	3. pracovní pozice	3	3
C) školní psycholog	1. pracovní pozice	2	6
	2. pracovní pozice	3	6
	3. pracovní pozice	0	0
D) třídní učitel	1. pracovní pozice	0	0
	2. pracovní pozice	9	18
	3. pracovní pozice	3	3
E) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)	1. pracovní pozice	0	0
	2. pracovní pozice	1	2
	3. pracovní pozice	3	3
F) jde o výsledek společného posuzování, na kterém se podílí	1. pracovní pozice	6	18
	2. pracovní pozice	0	0
	3. pracovní pozice	1	1

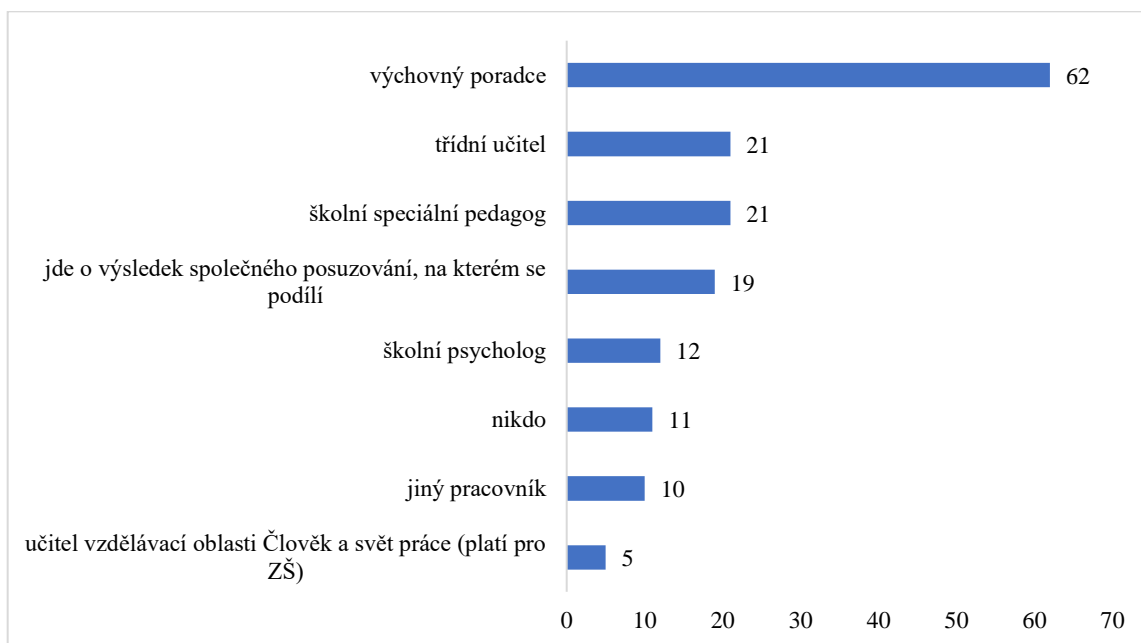
G) nikdo	1. pracovní pozice	2	6
	2. pracovní pozice	1	2
	3. pracovní pozice	3	3
H) jiný pracovník	1. pracovní pozice	1	3
	2. pracovní pozice	1	2
	3. pracovní pozice	5	5

Zdroj: autorka

shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají diagnostikou studijních předpokladů žáka se zrakovým postižením

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 3. nejčastější pracovní pozice zabývající se diagnostikou studijních předpokladů žáků se zrakovým postižením vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 3. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 8: shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají diagnostikou studijních předpokladů žáka se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

Diagnostikou studijních předpokladů u žáků se zrakovým postižením se ve škole nejvíce věnuje výchovný poradce, který má na většině škol na starosti i kariérové poradenství. Jelikož má poskytování této služby ve svých kompetencích, může v rámci ní pomoci žákům při výběru vhodné školy a případně upozornit na problémy, které se s danou volbou pojí. Žákům pomáhá

vybírat, co je pro ně vhodné dle jejich individuálních možností. Studijními předpoklady se dále zabývá třídní učitel, školní speciální pedagog nebo spolupracující tým, který se skládá nejčastěji z výchovného poradce + třídního učitele, výchovného poradce + školního speciálního pedagoga a výchovného poradce + jiného pracovníka. Mezi jiné pracovníky dotazovaní uvedli pracovníky školského poradenského zařízení, asistenty pedagoga a učitele odborných předmětů. Diagnostika studijních předpokladů navíc probíhá méně často než posuzování pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením.

OTÁZKA Č. 12

Kdo se ve vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

Tabulka níže místo % pracuje s body, které jsou jednotlivým formám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **3 body** – 1. pracovní pozice,
- **2 body** – 2. pracovní pozice,
- **1 bod** – 3. pracovní pozice.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny příslušným počtem bodů (např. $15 \cdot 3 = 45$).

Tabulka 19: pracovník zabývající se posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením

pracovník zabývající se posuzováním pracovního potenciálu	intenzita zapojení	n	body
A) výchovný poradce	1. pracovní pozice	15	45
	2. pracovní pozice	8	16
	3. pracovní pozice	3	3
B) školní speciální pedagog	1. pracovní pozice	4	12
	2. pracovní pozice	3	6
	3. pracovní pozice	3	3
C) školní psycholog	1. pracovní pozice	1	3
	2. pracovní pozice	5	10
	3. pracovní pozice	1	1
D) třídní učitel	1. pracovní pozice	3	9
	2. pracovní pozice	6	12
	3. pracovní pozice	3	3
E) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)	1. pracovní pozice	1	3
	2. pracovní pozice	0	0
	3. pracovní pozice	4	4
F) jde o výsledek společného posuzování, na kterém se podílí	1. pracovní pozice	3	9
	2. pracovní pozice	0	0

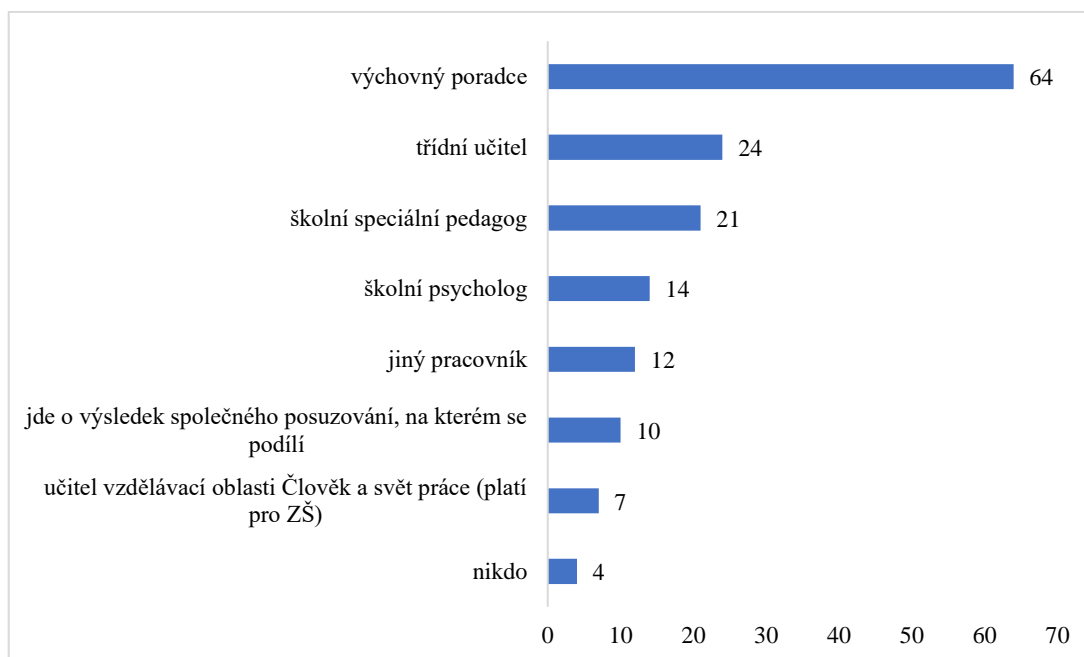
	3. pracovní pozice	1	1
G) nikdo	1. pracovní pozice	1	3
	2. pracovní pozice	0	0
	3. pracovní pozice	1	1
H) jiný pracovník	1. pracovní pozice	2	6
	2. pracovní pozice	2	4
	3. pracovní pozice	2	2

Zdroj: autorka

shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálů žáka se zrakovým postižením

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 3. nejčastější pracovní pozice zabývající se posuzováním pracovního potenciálů žáků se zrakovým postižením vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 3. formy spolupráce pro možnost A atd.).

Graf 9: shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

Stejně jako u předešlé otázky i v posuzování pracovního potenciálu žáků se zrakovým postižením dominuje výchovný poradce. Jeho pozice hraje v týmu ŠPP významnou roli. Jelikož se jedná o pracovní pozici, která je zřízená na všech školách a mnohdy poskytuje kariérové

poradenství právě výchovný poradce, má proto na starosti také zhodnocení pracovního potenciálu žáků. Hodnotí jejich silné stránky a připravenost k profesnímu uplatnění. Na posuzování se z velké míry podílí také třídní učitel, školní speciální pedagog a školní psycholog. Ti všichni mohou s žákem přicházet do kontaktu a hodnotit u něj tento potenciál. V některých případech je využito práce asistenta pedagoga, pracovníka PPP, učitelů odborného výcviku a kariérového poradce. Zejména asistent pedagoga a učitelé s žákem tráví větší množství času, sledují ho při práci a dokáží zhodnotit, co zvládne a co ne.

Potenciál téměř vůbec nezhodnocuje učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce nebo tým skládající se z třídního učitele + výchovného poradce nebo školního speciálního pedagoga + školního psychologa. V minimech případů se této oblasti vůbec nevěnují.

OTÁZKA Č. 13

Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka se zrakovým postižením?

Seřadte podle významu, který podle vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají – a to tak, že na prvním místě uveďte ten nejvýznamnější.

Tabulka níže místo % pracuje s body, které jsou jednotlivým formám spolupráce přiděleny dle následujících kritérií:

- **8 bodů** - 1. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **7 bodů** - 2. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **6 bodů** - 3. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **5 bodů** - 4. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **4 body** - 5. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **3 body** - 6. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **2 body** - 7. nejvýznamnější způsob diagnostiky,
- **1 bod** - 8. nejvýznamnější způsob diagnostiky.

Jednotlivé četnosti jsou poté vynásobeny patřičným počtem bodů (např. $4 \cdot 8 = 32$).

Tabulka 20: diagnostika žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství

diagnostika žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství	způsoby diagnostiky	n	body
A) posuzování míry dosažení kompetencí, které jsou dány RVP (rámcovým vzdělávacím programem)	1. nejvýznamnější způsob	4	32
	2. nejvýznamnější způsob	1	7
	3. nejvýznamnější způsob	3	18
	4. nejvýznamnější způsob	3	15
	5. nejvýznamnější způsob	5	20
	6. nejvýznamnější způsob	8	24
	7. nejvýznamnější způsob	5	10
	8. nejvýznamnější způsob	1	1
B) posuzování míry dosažení očekávaných výstupů ze vzdělávání	1. nejvýznamnější způsob	0	0
	2. nejvýznamnější způsob	6	42
	3. nejvýznamnější způsob	6	36

	4. nejvýznamnější způsob	1	5
	5. nejvýznamnější způsob	2	8
	6. nejvýznamnější způsob	8	24
	7. nejvýznamnější způsob	5	10
	8. nejvýznamnější způsob	0	0
C) analýza vzdělávacích výsledků žáka	1. nejvýznamnější způsob	6	48
	2. nejvýznamnější způsob	7	49
	3. nejvýznamnější způsob	7	42
	4. nejvýznamnější způsob	5	25
	5. nejvýznamnější způsob	5	20
	6. nejvýznamnější způsob	2	6
	7. nejvýznamnější způsob	3	6
	8. nejvýznamnější způsob	2	2
D) diagnostika zaměřená na průceschopnost žáka	1. nejvýznamnější způsob	3	24
	2. nejvýznamnější způsob	4	28
	3. nejvýznamnější způsob	4	24
	4. nejvýznamnější způsob	3	15
	5. nejvýznamnější způsob	10	40
	6. nejvýznamnější způsob	3	9
	7. nejvýznamnější způsob	2	4
	8. nejvýznamnější způsob	0	0
E) posuzování osobnostních rysů a volných předpokladů žáka	1. nejvýznamnější způsob	4	32
	2. nejvýznamnější způsob	3	21
	3. nejvýznamnější způsob	3	18
	4. nejvýznamnější způsob	10	50
	5. nejvýznamnější způsob	2	8
	6. nejvýznamnější způsob	3	9
	7. nejvýznamnější způsob	5	10
	8. nejvýznamnější způsob	0	0
F) identifikace limitů, které vyplývají ze zrakového postižení žáka v celkovém kontextu jeho životních podmínek	1. nejvýznamnější způsob	7	56
	2. nejvýznamnější způsob	6	42
	3. nejvýznamnější způsob	4	24
	4. nejvýznamnější způsob	3	15

	5. nejvýznamnější způsob	2	8
	6. nejvýznamnější způsob	2	6
	7. nejvýznamnější způsob	4	8
	8. nejvýznamnější způsob	0	0
G) diagnostika žakových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání	1. nejvýznamnější způsob	6	48
	2. nejvýznamnější způsob	2	14
	3. nejvýznamnější způsob	3	18
	4. nejvýznamnější způsob	5	25
	5. nejvýznamnější způsob	4	16
	6. nejvýznamnější způsob	4	12
	7. nejvýznamnější způsob	5	10
	8. nejvýznamnější způsob	2	2
H) jiné	1. nejvýznamnější způsob	0	0
	2. nejvýznamnější způsob	1	7
	3. nejvýznamnější způsob	0	0
	4. nejvýznamnější způsob	0	0
	5. nejvýznamnější způsob	0	0
	6. nejvýznamnější způsob	0	0
	7. nejvýznamnější způsob	1	2
	8. nejvýznamnější způsob	25	25

Zdroj: autorka

shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením

Následující graf je vytvořen sumou 1. až 8. nejčastějšího způsobu diagnostiky žáka se zrakovým postižením vypočítanou zvlášť pro každou z uvedených možností (tzn. suma 1. až 8. způsobu diagnostiky u možnosti A atd.).

Graf 10: shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství

Zdroj: autorka

Nejvýznamnější diagnostický způsob, jímž je analýza vzdělávacích výsledků žáka, je v rámci kariérového poradenství využíván nejpočetněji. Sleduje se, jakých výsledků žák dosáhl a co je schopen zvládnout a co už je mimo jeho síly. I to nám může v mnohém napovědět o tom, jaké profesní zaměření je pro něj vhodné. Když žák nebude zvládat např. matematiku, určitě mu nedoporučíme studium Aplikované matematiky, po jejímž absolvování by se mohl uplatnit jako statistik nebo analytik. Navíc jsou tito žáci určitým způsobem limitováni zrakovým postižením, a právě identifikace těchto limitů je považována za druhý nejvýznamnější způsob diagnostiky. Limity jsou u každého velmi individuální a odvíjí se také od stupně zrakového postižení a možnosti progresu vady, která uplatnění na trhu práce negativně ovlivňuje. Uplatnění na otevřeném trhu práce se odvíjí také od osobnostních rysů a volných předpokladů. Jedinec musí mít pro výkon určitého povolání i jisté osobnostní předpoklady. Žák, který by chtěl pracovat v sociální sféře by pravděpodobně měl být společenský, měl by umět pracovat a komunikovat s ostatními, a především si práci s druhými

užívat. Nedílnou součástí je názor a přání žáka o tom, co by chtěl dělat, jaké práci se v budoucnu věnovat, co ho baví a v čem se cítí jistý. Volba další školy nebo profesního zaměření by měla vycházet z přání žáka, která ovšem musí být reálná. Žák, který je nevidomý nikdy nemůže řídit kamion, ani kdyby si to přál víc než cokoli jiného. Proto funguje služba kariérového poradenství, aby byl žák schopen reálně zhodnotit svoje možnosti a limity a nebyl zbytečně zklamaný, kdyby mu v budoucnosti něco nevyšlo právě v důsledku zrakového postižení. Práceschopnost u žáků se zrakovým postižením znamená, že se dokáží postavit na vlastní nohy, dokáží zrealizovat své plány a jejich příprava na výkon určité práce nebude zbytečná. To znamená, že se při diagnostice práceschopnosti zjišťuje, jaký je vůbec zájem žáka se učit a poznávat, jak je schopen se při práci koncentrovat, jestli dokáže respektovat pravidla, jaká je míra samostatnosti a v neposlední řadě, jak plní své povinnosti. Všechny tyto aspekty se promítají také do profesního života, kdy se člověk musí naučit respektovat pravidla a požadavky nadřízených a zejména pak plnit práci, která mu byla dána na zpracování.

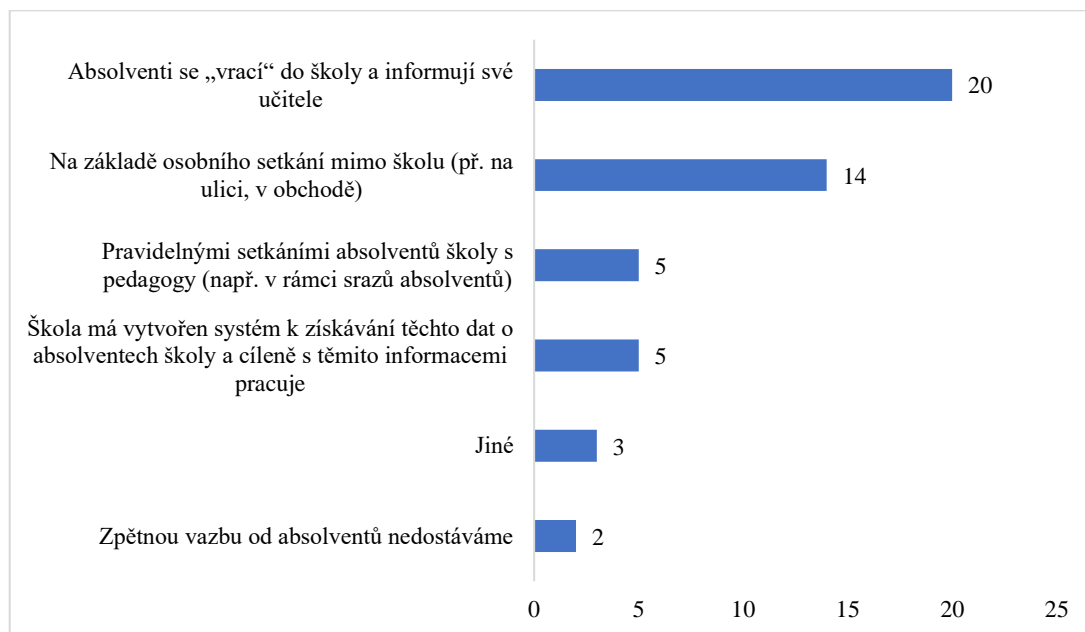
Mezi méně využívané způsoby diagnostiky patří posuzování míry dosažení kompetencí, které jsou dány RVP, posuzování míry dosažení očekávaných výstupů ze vzdělávání a jiné způsoby, do kterých respondenti uvedli preferenci názorů rodičů žáka a jejich motivovanost, osobní pohovor nebo celkové posouzení předpokladů.

„Výše uvedené způsoby a jejich priorita se mohou lišit s ohledem na individualitu jednotlivých žáků a zohlednění veškerých souvislostí (možné volby studijního oboru, jeho náročnosti v konkrétním ohledu).“

OTÁZKA Č. 14

Jakým způsobem dostáváte od absolventů vaší školy se zrakovým postižením zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání případně o pracovním uplatnění?

Graf 11: způsoby získávání zpětné vazby od absolventů se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

Ze získaných dat je patrné, že zpětná vazba je od absolventů získávána rozličnými způsoby a dostává ji celkem 28 z dotazovaných, tzn. převažující většina z dotazovaného výzkumného vzorku. Tento fakt může svědčit o dobrých vztazích mezi učitelem a absolventem, které přetrvávají i po ukončení školy. Kdyby se absolvent jako žák v době svého studia na dané škole necítil dobře, určitě by neměl potřebu sdělovat informace ze svého studijního, pracovního nebo i soukromého života. Do budoucí chuti či nechuti se školou komunikovat se tak mohou promítat vzpomínky, které absolvent na školu má. Možná lze předpokládat, že jedním z faktorů, který ovlivňuje ochotu sdílet informace i z budoucího života, je dobrý vztah s třídním učitelem, ostatními učiteli a spolužáky. To může ovlivnit dá se říci všechny způsoby získávání zpětné vazby. Zároveň je například získávání informací prostřednictvím osobního setkání jakousi formou „náhody“, kdy pracovník školy nikdy neví, kdy a koho z absolventů potká a co mu bude ochoten sdělit. Mimo výše uvedené na předávání informací participují také rodiče absolventů či jejich spolužáci.

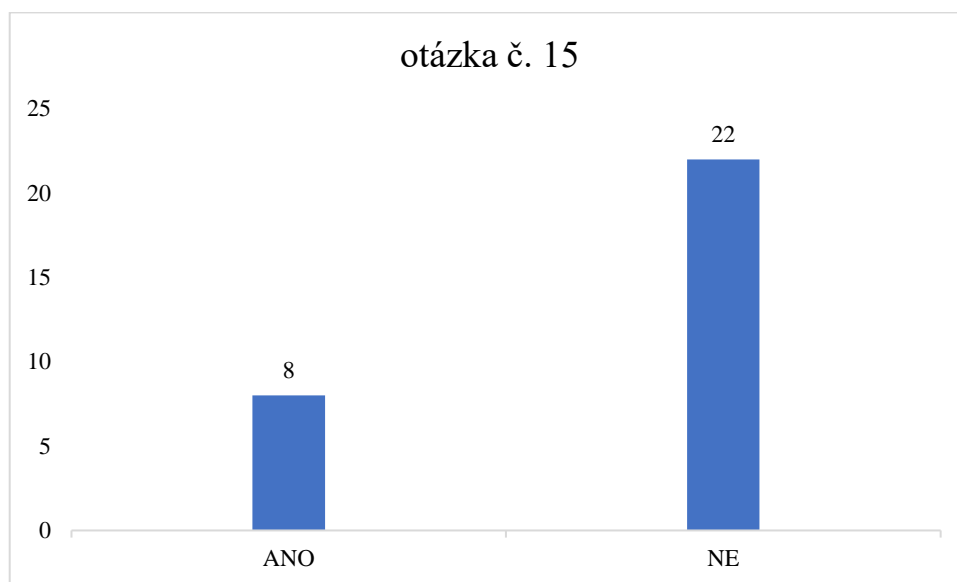
„Základním zdrojem informací jsou vracející se žáci a jejich vazby na ostatní spolužáky – v některých případech i informace od rodičů bývalých žáků.“

Lze tedy konstatovat, že školy mají o zpětnou vazbu těchto žáků zájem a získávají ji mnohými způsoby. Pouze ve dvou případech zpětná vazba není získávána, kdy v tom navíc jeden z respondentů ani nevidí smysl.

OTÁZKA Č. 15

Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením? Pokud ANO, uveďte, kde jste tyto kompetence získal a jakým způsobem.

Graf 12: kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením

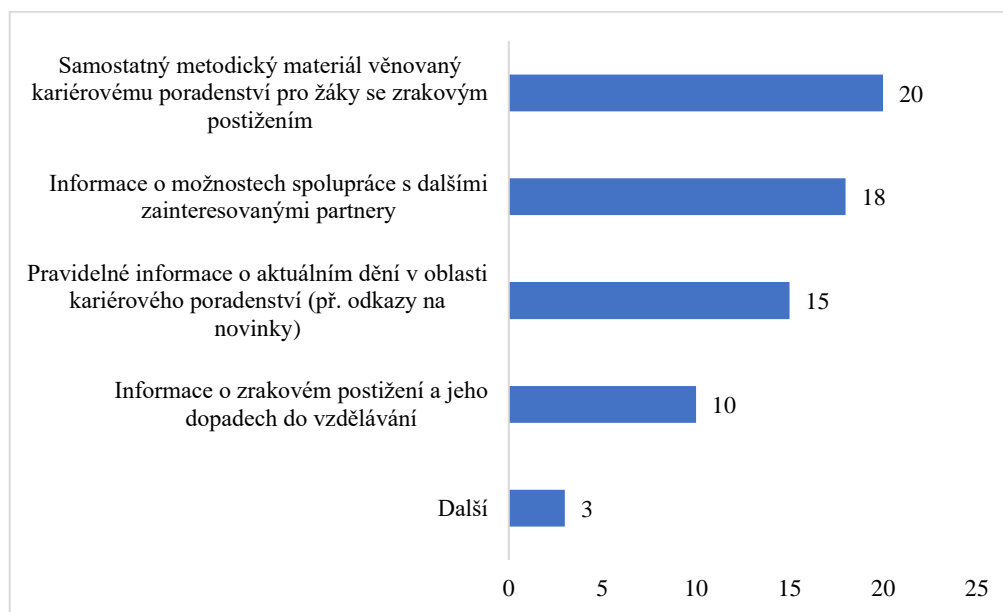
Zdroj: autorka

Z celkem 30 zúčastněných respondentů se 22 z nich (73,3 %) při poskytování služeb kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením necítí dostatečně kompetentní. Zbýlých 8 si naopak myslí, že k poskytování těchto služeb mají dostatek kompetencí, které získali především studiem na vysokých školách, praxí, spoluprací s poradenskými pracovišti a samovzděláváním.

OTÁZKA Č. 16

Jaké informace (podporu) byste přivítali ke zkvalitnění vašich kompetencí v této oblasti?

Graf 13: informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením

Zdroj: autorka

K tomu, aby se respondenti cítili při poskytování kariérového poradenství dostatečně jistě a kompetentně by ocenili především metodický materiál zaměřený na kariérové poradenství konkrétně pro žáky se zrakovým postižením. Metodický materiál by jim mohl přímo pomoci s tím, co a jak mají dělat, jak se žáky se zrakovým postižením při kariérovém poradenství pracovat a zvýšit tak v této oblasti jejich kompetence. Zároveň se dotazovaní nebrání ani spolupráci s dalšími zainteresovanými partnery, kteří by mohli taktéž podat pomocnou ruku, což by mohlo zajistit lepší průběh poskytování služeb kariérového poradenství a celkově tím zlepšit jejich dosavadní úroveň. Velká část respondentů by ocenila přehled o aktualitách týkajících se oblasti kariérového poradenství, v rámci kterých by se mohli dočíst něco nového, a to se pak například pokusit modifikovat pro žáky se zrakovým postižením. Naopak jako nejméně přínosné respondenti uvedli jakékoliv informace týkající se zrakového postižení a jeho dopadu do vzdělávání. I to je ovšem důležité. Pracovník věnující se žákům se zrakovým postižením by tyto informace měl vědět, aby s nimi mohl případně pracovat i v rámci kariérového poradenství.

Mimo výše uvedené by jeden z respondentů ocenil vytváření většího množství vzdělávacích oborů pro žáky se zrakovým postižením s provázaností na jejich uplatnění.

Jednalo by se tak o vytvoření „sítě“ následné podpory pro žáky se zrakovým postižením při pracovním uplatnění.

OTÁZKA Č. 17

Prosím vás o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků se zrakovým postižením.

Níže uvádím souhrn sdělených informací a dokládám některé doslovné citace od respondentů či jejich části.

Respondenti ve svých odpovědích uváděli především potřebu **informací** o kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením, ale i obecně žákům s jakýmkoli zdravotním postižením a informace týkající se **profesního uplatnění** těchto žáků. Právě pro žáky s těžším stupněm zrakového postižení, kteří nemají předpoklady pro studium na vysoké škole je obtížné nalézt vhodné zaměstnání. Důvodem je také **nepřipravenost zaměstnavatelů** zaměstnávat tyto osoby a jejich nezainteresovanost ke změnám pracovních podmínek ve prospěch osob se zrakovým postižením.

„Těžce zrakově postižení se ve velké míře setkávají s tím, že je nikdo nechce zaměstnat a po opětovných nezdarech nalézt zaměstnání, se ve velké míře "smiřují" s tím, že pro ně není vhodná práce a zůstávají doma.“

Respondenti by v této oblasti uvítali **metodiku** zaměřenou konkrétně na žáky se zrakovým postižením, která by s poskytováním kariérového poradenství mohla významně pomoci jak žákům, tak také jednotlivým pracovníkům, kteří ve škole tyto služby realizují. Výrazně by se tím ulehčila jejich práce a zvýšily jejich kompetence ke kariérovému poradenství.

„Bylo by užitečné mít pravidelný zdroj informací.“

„Přínosem pro kariérové poradenství na školách by bylo více ucelených metodických materiálů.“

Dotazovaní mnohdy nemají dostatek potřebných informací, aby kariérové poradenství mohli poskytovat na dobré úrovni. Necítí se proto v této oblasti dostatečně **kompetentní**.

„Nedovolím si hodnotit, mám málo zkušeností. Náš žák se zrakovým postižením je velmi nadaný a patří přes svůj handicap k nejlepším ve třídě.“

Mnohdy se proto spoléhají především na spolupráci s SPC pro zrakově postižené, které jim poskytuje oporu a vedení. Zároveň byla zmíněna také **velká časová náročnost**, která je kladena na pracovníka školy, který kariérové poradenství poskytuje. Navržena byla možnost oddělení kariérového poradenství od výchovného poradenství, což by ulehčilo práci právě výchovnému poradci, který nemá v popisu práce pouze službu kariérového poradenství.

„Kariérové poradenství by se asi mělo oddělit od výchovného poradenství, protože témat k řešení je mnoho, a když přijde student ještě s nějakým osobním problémem, který chce sdělit

pouze vám, samozřejmě ho neodmítnete, pak je té práce mnoho a výchovný poradce má pod sebou spoustu funkcí.“

Někteří účastníci výzkumu považují za efektivnější a méně náročnější způsob vzdělávání těchto žáků **vzdělávání na speciálních základních školách** nebo se domnívají, že střední školy nejsou na příchod žáků se zrakovým postižením dostatečně připravené.

„Podle mého názoru by se měli žáci se zrakovým postižením vzdělávat ve speciálních základních školách. V běžné škole je to pro ně mnohem náročnější a málo efektivní.“

„Potíž je v tom, že ne každý ředitel gymnázia je nakloněn k přijetí dítěte s těžkým zrakovým postižením, tím se velmi zužuje výběr.“

Nedílnou a velmi důležitou součástí celého procesu je **spolupráce se zákonnými zástupci** žáka. Tu mohou brzdit jejich nereálné představy o tom, co jejich dítě zvládne a co nikoliv. Ale právě oni mají v této významné životní situaci (jakou bezpochyby volba střední školy nebo profesního zaměření je) poslední slovo a nemusí brát v úvahu doporučení odborníků.

Co se týče **kvality** poskytování kariérového poradenství, jsou v jednotlivých odpovědích patrné rozdíly. Dle někoho je tato služba podceňována. Další odpověď hovoří o dobré úrovni, avšak problém shledává respondent v návaznosti studijního oboru na výkon daného zaměstnání.

„Kariérové poradenství je v rámci školního poradenského pracoviště podceňováno. Kariérový poradce není ani považován za pedagogického pracovníka a tím ve školách chybí zdroj pro jeho finanční ohodnocení. Kariérového poradce proto supluje výchovný poradce bez odpovídajícího vzdělání.“

„Kariérové poradenství v rámci škol probíhá, dle mého názoru, na dobré úrovni, ALE zásadní problém vidím v potřebě nalezení oborů, které mají uplatnění v následném zaměstnání – podpora zaměstnávání osob se zrakovým postižením (obávám se, že přes všechna doporučení, bylo vzdělávání na SŠ zřízených podle par. 16 vstřícnější a efektivnější a velmi často dokázaly školy v oblasti odborné praxe intenzivněji spolupracovat s firmami, u kterých absolventi nacházeli svá uplatnění).“

Vzhledem k probíhající koronavirové krizi se objevují také odpovědi reflektující dopady protiepidemických opatření.

„V současné době distančního vzdělávání nejsou podniknuty kroky k prezenčnímu testování všech dětí, natož s postižením. Je to těžké období. Nejsme schopni vytvořit podmínky (ani časově), které by maximálně podpořily vzdělávací dráhu takových dětí. Proto jsme rádi, že spolupracují s SPC.“

Na závěr je ovšem nutné zmínit, že někdo **rozdíl** v poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením a bez jakéhokoliv zdravotního postižení nepocítuje.

„Myslím, že není velký rozdíl mezi kariérovým poradenstvím pro běžnou populaci a žáky se zrakovým postižením.“

7.2.1 interpretace výsledků vzhledem k výzkumným otázkám

Níže autorka předkládá slovní komentář s ohledem na získané informace od účastníků výzkumného šetření s ohledem na jednotlivé výzkumné otázky.

VO1: Kdo vše a případně jakým způsobem se podílí na poskytování kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením?

Výzkumná otázka č. 1 se pojí s 2., 3., 4., 5., 6., 11. a 12. otázkou dotazníku z části B. V rámci působení pracovníků školy se na kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením nejvíce podílí třídní učitel, učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce a školní speciální pedagog. Zároveň je opět důležité zmínit, že významným pracovníkem je také výchovný poradce, jehož pozice je na školách povinná. Vzhledem k povaze otázky č. 2, kdy respondenti neměli vyplňovat intenzitu spolupráce z pozice, kterou ve škole sami zastávají a výzkumu se účastnilo právě nejvíce výchovných poradců (73,3 %), je třeba počítat s tím, že intenzita jejich spolupráce je odlišná než od získaných údajů v sumarizačních grafu, který je součástí dané otázky. Zmíněný výchovný poradce, třídní učitel a školní speciální pedagog v oblasti kariérového poradenství provádějí nejčastěji ze všech pracovníků diagnostiku studijních předpokladů žáků se zrakovým postižením a posuzování jejich pracovního potenciálu.

Další zainteresovanou stranu v této oblasti představují různé instituce zaměřené buď výhradně na pomoc osobám se zrakovým postižením, nebo obecně všem, intaktním osobám. Nejvýznamnějším partnerem je SPC pro zrakově postižené, úřady práce (IPS) a PPP. S SPC je nejvíce spolupracováno formou osobního kontaktu přímo s poradenskými pracovníky, kteří navštíví školu za účelem řešení jiných vzdělávacích záležitostí, které se žáka týkají, ale nezaměřují se přímo na problematiku kariérového poradenství.

Nedílnou součástí celého procesu kariérového poradenství jsou beze sporu zákonní zástupci žáka se zrakovým postižením. Spolupráce s nimi probíhá nejvíce formou individuálních konzultací, předáním odkazů na internetové stránky nebo informačních letáků. Největší zájem mají zákonní zástupci o informace týkající se nabídky škol (obory, dny otevřených dveří atd.), o informace o vhodných studijních oborech a také o konzultace výstupů diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu jejich dítěte.

VO2: Jaké studijní obory považují pracovníci škol zodpovědní za kariérové poradenství pro tyto žáky za vhodné a naopak nevhodné?

Výzkumná otázka č. 2 se vztahuje k 7. a 8. otázce dotazníku z části B. Pro přehlednost a vzájemnou komparaci vhodných a nevhodných oborů jsou odpovědi respondentů zpracovány do tabulky níže.

Tabulka 21: vhodné a nevhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením

VHODNÉ OBORY	NEVHODNÉ OBORY
masér (14x)	zdravotní obory (6x)
sociální obory (14x)	automechanik (5x)
fyzioterapeut (4x)	informační technologie (3x)
gymnázium (6x)	stavební obory (3x)
hudební obory (4x)	řidič (3x)
administrativní pracovník (3x)	kuchař (2x)
cukrář (3x)	oční optik (2x)
umělecká tvorba (3x)	strojírenství (2x)
zahradník (3x)	svářeč (2x)
ekonomické zaměření (2x)	administrativní pracovník (2x)
obchodní akademie (2x)	cukrář (2x)
pekař (2x)	chemické zaměření
zdravotní obory (2x)	elektrikář (2x)
aranžér	elektromechanik
informační technologie	keramická výroba
prodavač (2x)	klempíř
průmyslové školy	obchodník
přírodovědné obory	opravář zemědělských strojů
skladník	pekař
speciální pedagog	pilot (2x)
učební obory	policista
učitel na Základní umělecké škole	prodavač
zemědělec	předškolní a mimoškolní pedagogika
vysoká škola	švadlena (2x)

zahradník	tesař
muzejní činnost	textilní výtvarnictví
chráněná dílna	železničář
hotelnictví a cestovní ruch	aranžér
kuchař	instalatér
květinářské práce	kadeřník
gastronomie	kuchař
ekonomické obory	lesník
	letecký technik
	pokrývač
	strojírenství
	střední odborné školy
	technické obory
	zedník
	zlatník

Zdroj: autorka

Uvedená zaměření či konkrétní pracovní pozice jsou zahrnuty dohromady ze strany výchovných poradců i ostatních pracovníků škol. Mezi vhodností a nevhodností studijních oborů se objevují jisté rozdíly a protiklady. Někteří pracovníci považují jistá zaměření za vhodná, jiní naopak za nevhodná. Nad vhodným uplatněním žáka se zrakovým postižením je vždy nutné přemýšlet komplexně. Samotné zrakové postižení představuje pouze jednu část, která tuto volbu jistým způsobem ovlivňuje. Neméně důležité jsou také osobní preference samotného žáka, reálné možnosti toho, co dokáže, vliv rodiny a vrstevníků nebo práce s kompenzačními pomůckami, které mohou profesní uplatnění výrazně ovlivnit a je tedy dobré, pokud s nimi dotyčný umí vhodně zacházet. Je ovšem jisté, že některé profese tyto lidé nikdy nebudou moci, ani nebudou schopni vykonávat. Nikdo z nás by pravděpodobně nechtěl letět letadlem s nevidomým pilotem nebo se nechtěl nechat operovat nevidomým lékařem. Některé pracovní pozice se ovšem mohou určitým způsobem modifikovat tak, aby vyhovovaly schopnostem a potřebám osob se zrakovým postižením. To znamená, že každá pozice potřebuje vyspecifikovat podmínky práce. V tomto ohledu záleží také na ochotě zaměstnavatelů upravit pracovní místo tak, aby jej byl člověk se zrakovým postižením schopen vykonávat. Pokud by byla ku příkladu žena se zrakovým postižením zaměstnána jako zdravotní sestra,

neměla by v popisu práce odebírání krve pacientům, které vyžaduje přesnou práci zrakem, ale není důvod, aby taková žena nemohla pracovat s kartotékou.

Dále je vhodné zamýšlet se nad otázkou, jak moc je daná profese pro zrak náročná. I člověk bez přítomnosti zrakového postižení má po celém dni práce u počítače unavený zrak. U osob se zrakovým postižením je nutné mnohem více dodržovat zásady zrakové hygieny a zrak v tomto ohledu příliš nepřetěžovat. Záleží ovšem na tom, co jedince se zrakovým postižením baví. Pokud mu práce s počítačem vyhovuje, má v této volbě poslední slovo on. Proces volby budoucího povolání je naprosto zásadní a velmi individuální záležitostí. I proto se v odpovědích respondentů mohou vyskytovat protiklady. Dotazovaní odpovídali dle svých vlastních zkušeností, které mají v oblasti kariérového poradenství se žáky se zrakovým postižením. Jiné profese bude za vhodné či nevhodné považovat pracovník školy pracující se žákem nevidomým, jiné naopak pracovník školy, který má v této oblasti zkušenosti se žákem slabozrakým. Většina respondentů ve svých odpovědích uvádí, že se jedná o velmi individuální záležitost odvíjející se od stupně a typu zrakového postižení. Z tohoto důvodu tak není možné vhodnost nebo nevhodnost profesních oborů zobecnit. Někteří dotazovaní uváděli obory v širším zaměření (př. sociální obory, přírodovědné obory, chemické obory), jiní určili profese konkrétněji.

Ve **vhodných oborech** je patrná historická spojitost osob se zrakovým postižením s konkrétním zaměřením. Jedná se např. o maséra, který byl společně se sociálními obory zvolen nejvíce, o učitele hudby (učitel na Základní umělecké škole) či o uměleckou tvorbu. Dotazovaní taktéž v hojném počtu uváděli pokračování ve vzdělávání na průmyslové škole, gymnáziu nebo vysoké škole, u kterých nevidí problém s jejich úspěšným absolvováním za přítomnosti jisté podpory. Jedinci se tak dostane náležité vzdělání přímo v oboru, který ho zajímá a který si sám zvolil. Zvyšují se tak jeho šance na úspěšné uplatnění na otevřeném trhu práce. **Nevhodné obory** obsahují z velké části profese, které při svém výkonu potřebují přesnou zrakovou práci nebo jsou pro osoby se zrakovým postižením nebezpečné. Tím pádem narůstá riziko vzniku úrazu (př. automechanik, elektrikář, chemické obory).

Celkově mají pracovníci škol zabývající se kariérovým poradenstvím svůj osobitý přehled o vhodných či nevhodných studijních oborech, který ovšem zohledňují dle svých vlastních zkušeností s prací se žákem se zrakovým postižením. Jejich názor se dále může odvíjet například od znalostí, které mají o důsledcích zrakového postižení nebo jej stanovují na základě vlastního „zdravého rozumu“. Každý žák se zrakovým postižením je výjimečnou osobností. Nelze tedy s určitostí říci, jaké přesně mohou tito jedinci v budoucnu vykonávat zaměstnání a jaké ne, jelikož každému vyhovuje něco jiného a každý dokáže zvládat něco jiného. Možná

by se otázka týkající se vhodného a nevhodného pracovního oboru neměla zaměřovat na to, co tito žáci nemohou, ale na to, co je možné jim díky cíleným úpravám zpřístupnit.

VO3: Jaké specifické dovednosti jsou u žáků se zrakovým postižením rozvíjeny?

Výzkumná otázka č. 3 se pojí s 9. otázkou dotazníku z části B. Nejvíce rozvíjenými specifickými dovednostmi, kterým se pracovníci věnují např. v rámci předmětu speciálně pedagogické péče je na prvním místě maximální samostatnost v sebeobsluze, na druhém pak práce s kompenzačními pomůckami a na třetím shodně rozvoj prostorové orientace a samostatného pohybu a psaní na PC všemi deseti.

VO4: Kdy začínají pracovníci školy kariérové poradenství žákům se zrakovým postižením systematicky poskytovat?

Výzkumná otázka č. 4 se vztahuje k 10. otázce dotazníku z části B. Systematické kariérové poradenství se začíná na školách poskytovat velmi individuálně. V prostředí základních škol je to nejčastěji v 8. třídě a v 9. třídě. Na středních školách je to nejvíce ve 2. ročníku.

VO5: Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením?

Výzkumná otázka č. 5 se pojí se 13. otázkou dotazníku z části B. Diagnostika v oblasti kariérového poradenství probíhá u žáků se zrakovým postižením na prvním místě formou analýzy vzdělávacích výsledků žáka, na druhém prostřednictvím identifikace limitů, které vyplývají ze zrakového postižení v celkovém kontextu životních podmínek konkrétního žáka a na třetím místě posuzováním osobnostních rysů a volných předpokladů žáka, diagnostikou žákových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání a diagnostikou zaměřenou na práceschopnost žáka.

VO6: Jakým způsobem získávají pracovníci od absolventů školy zpětnou vazbu o jejich dalším studiu či profesním uplatnění?

Výzkumná otázka č. 6 se vztahuje ke 14. otázce dotazníku z části B. Zpětná vazba je od absolventů škol získávána nejvíce formou osobního setkání mimo školu a prostřednictvím setkání přímo ve škole, kam se absolventi se zrakovým postižením „vracejí“ a informují své bývalé učitele.

VO7: Cítí se pracovníci školy v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením dostatečně kompetentní? Co by k tomu případně potřebovali?

Výzkumná otázka č. 7 se pojí s 15., 16. a 17. otázkou z dotazníku z části B. Téměř 3/4 dotazovaných nepocítují, že mají k poskytování těchto služeb dostatek kompetencí. K jejich zvýšení by uvítali zejména samostatný metodický materiál věnovaný přímo kariérovému poradenství zaměřenému pro žáky se zrakovým postižením. Dále by ocenili také informace o možné spolupráci s dalšími zainteresovanými partnery. Otázka č. 17 byla otevřená a respondenti v ní mohli vyjádřit jakékoliv další postřehy k současné situaci v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením. Zmiňují především potřebnost informací o kariérovém poradenství a profesním uplatnění těchto žáků, dále mluví o nepřipravenosti budoucích zaměstnavatelů, o potřebě samostatného metodického materiálu, o velké časové náročnosti, která je na pracovníky škol kladena a důležitost spolupráce se zákonnými zástupci.

Závěrečné shrnutí – diskuze

Hned na úvodu bych ráda uvedla, že vzhledem k počtu respondentů, kteří se do výzkumu zapojili nelze výzkumná data globalizovat. Výsledky jsou proto platné pouze v rámci sledovaného vzorku (tzn. 30 zúčastněných respondentů).

Důvodem zaměření této diplomové práce byl na jedné straně samotný zájem autorky o zmíněné téma, tak na straně druhé především zahrnutí výsledků výzkumu do projektu „Systémová podpora kariérového poradenství žáků se SVP v ČR“, který řeší problematiku kariérového poradenství pro žáky se zdravotním postižením v České republice. Jedním z cílů tohoto projektu je vytvoření metodického materiálu týkajícího se kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením. Výsledný metodický soubor by tak mohl pomoci pracovníkům škol, kteří se službě kariérového poradenství věnují – ať už se jedná o výchovné poradce, školní speciální pedagogy, třídní učitele těchto žáků a mnohé další. Právě tyto klíčoví pracovníci se mnohdy sami necítí v této oblasti vůbec kompetentní. Žákům se zrakovým postižením tak sice kariérové poradenství může být poskytováno, ale otázkou je, jaká je jeho efektivita. V otázce efektivit i poskytování služeb kariérového poradenství pro nás mohou být inspirací jiné evropské země, ve kterých tato služba funguje na jiné úrovni. Řeč je především o Švédsku. V tamních školách působí kariéroví poradci s náležitým vzděláním přímo v oboru. Zaměřují se čistě na kariérové poradenství, k jehož poskytování mají dostatek kompetencí, času a mohou se tak pravidelně stýkat s žáky dané školy alespoň 1x za měsíc, a to buď skupinovou nebo individuální formou. Ze švédských výzkumů navíc vyplývá, že žáci, kterým bylo kariérové poradenství poskytováno, nemají tendence v takové míře měnit zvolenou školu. I to může svědčit o efektivní práci kariérového poradce přímo ve škole.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo odhalit aktuální stav poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím činností pověřených pracovníků škol. Z výsledků výzkumného šetření vyšlo najevo, že pracovníci, kteří mají poskytování kariérového poradenství na starost, se k tomu mnohdy necítí vůbec kompetentní. Z tohoto faktu lze usuzovat, že služba pro tyto žáky nemusí být z budoucího hlediska vůbec efektivní. To prakticky znamená, že pokud pracovník nedokáže kvalitně poskytovat kariérové poradenství, může si žák nevhodně zvolit další školu či profesní zaměření a setkat se tak s vlastním selháním. Samotní pracovníci školy navíc nejsou ve svých názorech jednotní např. co se týče vhodnosti nebo naopak nevhodnosti zaměření studijních oborů. Obecně se shodují v tom, že zvolení další vzdělávací cesty nebo pracovního zaměření je vždy naprosto individuální otázkou, kdy záleží především na stupni zrakového postižení. Nejčastěji zvolené

vhodné obory mají své historické kořeny (př. masér, učitel hudby), které přetrvávají dodnes. Naopak nevhodné obory jsou ty, kde je zapotřebí přesné práce zrakem nebo při nich může dojít k úrazu (př. automechanik, elektrikář). Zrakové postižení není jediným ovlivňujícím faktorem. Neméně určující jsou také osobní preference žáka, jeho schopnosti a dovednosti a zájem zaměstnavatelů jistým způsobem pracovní místa upravovat pro potřeby konkrétního jedince se zrakovým postižením (tzn. uzpůsobovat pracovní podmínky přímo na „míru“).

Pracovníci škol odpovědní za kariérové poradenství se pouze v malé míře obracejí na organizace, které se věnují osobám se zrakovým postižením (př. SONS, TyfloCentrum, Rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina aj.). Právě tyto organizace mohou jedincům se zrakovým postižením v pozdějším životě podat pomocnou ruku právě v podobě různých rekvalifikačních kurzů nebo jim pomoci s hledáním vhodného zaměstnání. Zmíněné organizace mohou mít oproti pracovníkům škol více zkušeností právě co se týče vhodnosti a nevhodnosti profesního zaměření. Pracovníci škol by z jejich zkušeností mohli čerpat cenné informace, které by mohli vhodně využít při práci se žáky se zrakovým postižením. Při poskytování kariérového poradenství se k tomu určení pracovníci spoléhají především na SPC pro zrakově postižené, se kterým je spolupráce navázána velmi intenzivně. Poradenští pracovníci jsou se školou, ve které se žák vzdělává, nejčastěji v osobním kontaktu nebo komunikují emailem. Tyto 2 podoby pracovníci škol preferují nejvíce. SPC pro zrakově postižené má ve svých činnostech také službu kariérového poradenství. Proto tak může předávat pracovníkům školy své zkušenosti, případně předat informace na jiné dostupné zdroje. Stejně jako s SPC probíhá velmi dobrá spolupráce i se zákonnými zástupci žáků. Volba další školy nebo profesního zaměření je velmi významným krokem v životě, ve kterém žák potřebuje podporu své rodiny. Zákonní zástupci mají o informace týkající se možností pracovního uplatnění svých dětí zájem a se školou proto spolupracují. Konzultace s rodiči probíhá nejčastěji formou individuálních konzultací. Na poskytování služeb kariérového poradenství se v prostředí škol podílí jak pracovníci s náležitým vzděláním (výchovní poradci), tak také ostatní pracovníci bez vzdělání, mezi kterými dominuje především třídní učitel. Právě tyto dva klíčové pracovníci provádí nejčastěji ze všech diagnostiku studijních předpokladů a posuzují pracovní potenciál konkrétního žáka. Diagnostika je v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením nejčastěji zaměřena na analýzu vzdělávacích výsledků, která přináší informace o tom, co žák zvládá, co mu jde a dost pravděpodobně právě o tom, co ho baví a zajímá.

Ke zlepšení zmíněné efektivity kariérového poradenství by těmto pracovníkům pomohl samostatný metodický materiál zaměřený přímo na problematiku žáků se zrakovým postižením.

Pracovníci by tak věděli, jak přesně mají postupovat a zvyšovaly by se tak jejich kompetence, které právě mnohdy nemají dostatečné. Z výsledků výzkumu navíc vyplývá, že i když spolupráce s jinými zainteresovanými partnery neprobíhá, mají o ni pracovníci školy zájem a ocenili by intenzivnější spolupráci.

Závěr

Diplomová práce se snažila odhalit aktuální stav poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím pracovníků škol, kteří jsou k tomu pověřeni. Žáci se zrakovým postižením mají oproti ostatním žákům mnohdy omezenější možnosti studia nebo pracovního uplatnění, které vyplývají ze specifík samotného zrakového postižení. Mezi skupinami žáků se zrakovým postižením jsou zjevné rozdíly. Jiným způsobem probíhá vzdělávání žáka nevidomého a jinak žáka slabozrakého. Právě tato individuální specifika hrají roli také v poskytování kariérového poradenství, které žákům pomáhá s volbou vlastní cesty – studijní či pracovní. Nevidomý žák bude mít pravděpodobně opět jiné možnosti než žák slabozraký. Vše záleží také na osobnosti žáka a jakým způsobem mu budoucí zaměstnavatel bude ochoten pro pracovní pozici vyspecifikovat pracovní podmínky. Kariérové poradenství pro tyto žáky proto musí probíhat s ohledem na jejich individuální potřeby a mnohdy odlišným způsobem než u žáků intaktních. Pracovníci poskytující kariérové poradenství by měli dokázat odhalit pracovní potenciál žáků, diagnostikovat studijní a pracovní předpoklady a také rozvíjet specifické dovednosti, které jim mohou usnadnit jejich pracovní uplatnění (např. je obrovskou výhodou ve škole i v práci, pokud žák umí psát na PC všemi deseti, je samostatný, umí používat kompenzační pomůcky).

S žáky je ovšem nutné začít pracovat systematicky co nejdříve čili dříve než v 8. nebo 9. třídě, což se ale v drtivé většině případů neděje. Vhodné je postupně zjišťovat jejich vlastní preference a zároveň společně reálně hodnotit možnosti dalšího studia nebo vhodnosti pracovního zaměření, a to již od 1. třídy. Žáci na 1. stupni základní školy sice ještě nemusí umět objektivně zhodnotit své vlastní možnosti a schopnosti, ale jistě je vhodné a dobré s nimi o této tématice mluvit. V útlém věku zároveň ještě nemusí vědět, čemu přesně se chtějí věnovat. Žáka tak mohou v průběhu vzdělávání sledovat ostatní učitelé, ale především třídní učitel. Ti všichni dokáží zhodnotit, v čem je úspěšný, co mu jde a na co se případně může v budoucnu zaměřit. Je dobré dávat žákům zpětnou vazbu a motivovat je, aby se dokázali rozhodovat sami za sebe a nést také odpovědnost za svá vlastní rozhodnutí. Celého procesu se mohou aktivně účastnit zákonní zástupci žáka, pracovníci školy (výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog, třídní učitel, ostatní učitelé), SPC pro zrakově postižené (případně jiné instituce) a v neposlední řadě i sám žák. Ti všichni by měli pracovat jednotně a v týmu, aby se žákovi dostalo co nejkvalitnější a nejefektivnější pomoci. Mnohdy je sice kariérové poradenství těmto žákům poskytováno, ale pracovníci, kteří jej mají na starost se v této oblasti necítí kompetentní a tudíž nevědí, co a jak přesně mají dělat.

Autorka by proto ráda věřila, že metodický materiál zaměřený konkrétně na poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením pomůže nejen pracovníkům, ale především samotným žákům v jejich významné životní volbě.

Seznam použité literatury a pramenů

1. BASLEROVÁ, Pavlína. *Metodika práce se žákem se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3307-3.
2. BERANOVÁ, Eva. *Metodický průvodce výchovného poradce: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-090-1.
3. BITTMANNOVÁ, Lenka. *Speciálněpedagogické minimum pro učitele: co dělat, když do třídy přijde žák se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Pasparta, [2019]. ISBN 978-80-88290-14-8.
4. BRABEC, Jan, Barbora KREISLOVÁ a Lucie ZÁBRANOVÁ. *Jak efektivně zavést kariérové poradenství do škol: Vzděláním k úspěchu bez bariér* [online]. [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: https://bezbarier.zcu.cz/images/Vzdelavani/Manualy-pro-pedagogy/manual_Infokariera_upraveno2.pdf
5. Centrum zrakových vad (CZV). *Fakultní nemocnice v Motole* [online]. © Fakultní nemocnice v Motole 2012 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/kliniky-a-oddeleni/spolecna-pracoviste/centrum-zrakovych-vad-czv/>
6. Dědina. *Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o.p.s.* [online]. © 2010–2020 Dědina, o.p.s. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.dedina.cz/index.html>
7. FINKOVÁ, Dita, Libuše LUDÍKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5.
8. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
9. HAMADOVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
10. Hospodářské noviny. *Kariérové poradenství: inspirující švédské zkušenosti* [online]. 2010 [cit. 2020-10-15]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-44284770-karierove-poradenstvi-inspirujici-svedske-zkusenosti>

11. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
12. JANKOVÁ, Jana. *Katalog podpůrných opatření: dílčí část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání*. 2., přepracované a rozšířené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5694-2.
13. JEŘÁBKOVÁ, Kateřina. *Školská integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3730-9.
14. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vzdělávání žáka s SVP*. Praha: Raabe, [2016]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-213-4.
15. KOLEKTIV AUTORŮ. *Základy speciální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1479-1.
16. Klasifikace zrakového postižení podle WHO: *Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR* [online]. © 2002–2015 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://archiv.sons.cz/klasifikace.php>
17. KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.
18. LECHTA, Viktor, ed. *Inkluzivní pedagogika*. Přeložil Tereza HUBÁČKOVÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1123-5.
19. LUDÍKOVÁ, Libuše. *Manuál základních postupů jednání při kontaktu s osobami se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1636-6.
20. LUDÍKOVÁ, Libuše. *Student se zrakovým postižením na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4215-0.
21. LUDÍKOVÁ, Libuše a Veronika STOKLASOVÁ. *Tyflopedie pro výchovné pracovníky* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2015 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/wp-content/uploads/2015/01/Tyflopédie-pro-v%C3%BDchovn%C3%A9-pracovn%C3%ADky.pdf>
22. LUDÍKOVÁ, Libuše a Eva SOURALOVÁ. *Speciální pedagogika 5*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1213-6.

23. Metodický portál RVP.CZ. *Zrakové postižení a oslabení zrakového vnímání* [online]. ©2020 Národní pedagogický institut ČR [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12973>
24. MICHALÍK, Jan a kol. *Speciálněpedagogické centrum: Informační brožura o činnosti speciálněpedagogických center* [online]. 2., rozšířené a doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2021-02-12]. ISBN 978-80-244-3487-2. Dostupné z: http://www.inkluze.upol.cz/portal/Download/publikace/Jan_Michalik_a_kol_Specialne_pedagogicke_centrum.pdf
25. MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy). *Statistické ročenky školství: výkonové ukazatele* [online]. © 2021 Odbor informatiky a statistiky MŠMT [cit. 2021-02-17]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
26. NAVAROVÁ, Sylvie. *Rozvoj kariérového poradce*. Praha: Raabe, [2019]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-440-4.
27. Národní soustava povolání: Odborné skupiny. *Otevřená a všem dostupná databáze povolání spravovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR* [online]. © 2017 Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/odborne-skupiny>
28. NOVOSAD, Libor. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-509-7.
29. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
30. RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1475-9.
31. Řízení školy online. *Jaká je role kariérového poradenství ve Švédsku?* [online]. 21.7.2018 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/cz/aktuality/jaka-je-role-karieroveho-poradenstvi-ve-svedsku-otevreny-clanek.a-4473.html>
32. SEIDLER a KURINCOVÁ. *Inakosti v edukačnom prostredí*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa - Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-8050-839-9.
33. SONS. *Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR* [online]. © 2012–2020 SONS ČR, z. s. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/>
34. SVOBODA, Zdeněk a Ladislav ZILCHER. *Koordinátor inkluze ve škole*. [V Ústí nad Labem]: [Univerzita J.E. Purkyně], [2020]. ISBN 978-80-7561-199-4.

35. Sweden - Organisation of the Education System and of its Structure. *European Commission* [online]. 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-80_en
36. ŠIKULOVÁ, Renata, Eva MRÁZOVÁ a Iva WEDLICOVÁ. *Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy: metodická příručka pro učitele základních škol*. Most: Hněvín, 2007. ISBN 978-80-86654-20-1.
37. TyfloCentrum Hradec Králové. *Základní a odborné poradenství pro zrakově postižené*. [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: http://www.tyflocentrum-hk.cz/old/sl_poradenstvi.php
38. TyfloCentrum Olomouc. *Podpora pracovního uplatnění*. [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.tyflocentrum-ol.cz/podpora-pracovniho-uplatneni/>
39. TyfloCentrum.cz. *Rozcestník společností poskytujících služby zrakově postiženým v jednotlivých krajích* [online]. © SONS ČR a TyfloCentrum Brno, o.p.s. 2002-15 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <http://www.tyflocentrum.cz/index.php>
40. Informační a poradenská střediska (IPS). *Úřad práce ČR* [online]. 2020, 2020 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenske-stredisko-2>
41. Informační a poradenské středisko pro volbu a změnu povolání. *Úřad práce ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenske-stredisko-pro-volbu-a-zmenu-povolani>
42. Informační a poradenská střediska Úřadu práce ČR (IPS). *Úřad práce ČR* [online]. 2020, 2020 [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenska-strediska-uradu-prace-cr>
43. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.
44. VOSMIK, Miroslav. *Inkluze a kariérové poradenství*. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-357-5.
45. Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. 2005 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>
46. Zapojmevsechny.cz. *Školní kariérové poradenství v Litvě* [online]. 26.08.2020 [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/skolni-karierove-poradenstvi-v-litve>

47. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2004 [cit. 2020-10-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Seznam použitých zkratk

IPS – Informační a poradenská střediska

MKN-10 - Mezinárodní klasifikace nemocí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

PPP – pedagogicko – psychologická poradna

RVP – Rámcový vzdělávací program

SONS – Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých

SPC – speciálně pedagogické centrum

ŠPP – školní poradenské pracoviště

ŠPZ – školské poradenské zařízení

WHO – World Health Organization (česky Světová zdravotnická organizace)

Seznam grafů

Graf 1: míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením ...	50
Graf 2: shrnutí intenzity spolupráce s pracovníky školy při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením.....	56
Graf 3: shrnutí intenzity spolupráce s institucemi při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením.....	63
Graf 4: shrnutí intenzity spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství	69
Graf 5: shrnutí intenzity spolupráce se zákonnými zástupci žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.....	73
Graf 6: shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro zrakově postižené.....	76
Graf 7: specifické dovednosti, které jsou u žáků se zrakovým postižením cíleně rozvíjeny ...	82
Graf 8: shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají diagnostikou studijních předpokladů žáka se zrakovým postižením	87
Graf 9: shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením	90
Graf 10: shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství	95
Graf 11: způsoby získávání zpětné vazby od absolventů se zrakovým postižením	97
Graf 12: kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením.....	99
Graf 13: informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením	100

Seznam tabulek

Tabulka 1: klasifikace zrakového postižení dle WHO	15
Tabulka 2: počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních základních školách	18
Tabulka 3: počet žáků se zrakovým postižením v běžných a speciálních středních školách...	18
Tabulka 4: statistické testování H1	43
Tabulka 5: statistické testování H2.....	45
Tabulka 6: Druh a stupeň školy	47
Tabulka 7: pracovní pozice	48
Tabulka 8: Vzdělávání žáků se zrakovým postižením v posledních 3 letech	49

Tabulka 9: míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením v %	50
Tabulka 10: intenzita spolupráce s pracovníky školy při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením.....	52
Tabulka 11: intenzita spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením mimo školu.....	58
Tabulka 12: intenzita formy spolupráce s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství	65
Tabulka 13: intenzita spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství	70
Tabulka 14: nejčastější formy spolupráce s pracovníky SPC v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením	75
Tabulka 15: vhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením	78
Tabulka 16: nevhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením	80
Tabulka 17: ročník, ve kterém se začíná se systematickým poskytováním kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením	84
Tabulka 18: pracovník zabývající se diagnostikou studijních předpokladů žáka se zrakovým postižením.....	86
Tabulka 19: pracovník zabývající se posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením.....	89
Tabulka 20: diagnostika žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství.....	92
Tabulka 21: vhodné a nevhodné studijní obory pro žáky se zrakovým postižením.....	106

Seznam příloh

Příloha č. 1 - dotazník

Příloha č. 1 - dotazník

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

obracíme se na Vás, jako na pedagoga odpovědného ve Vaší škole za kariérové poradenství. Tento dotazník se k Vám dostal z toho důvodu, že mezi žáky Vaší školy je i žák se zrakovým postižením.

S týmem kolegů se dlouhodobě věnujeme podmínkám vzdělávání žáků se zdravotním postižením u nás. Připravili jsme dosud řadu výstupů, které jsou ve školách hojně užívány. Za všechny uvádíme např. Katalog podpůrných opatření či metodiky k podpoře žáků se SVP – v případě Vašeho zájmu je najdete na www.inkluze.upol.cz.

Rádi bychom s vaší pomocí zmapovali, zda a jakým způsobem je ve Vaší škole realizováno kariérové poradenství zaměřené na podporu žáků se zrakovým postižením.

Dotazník je anonymní. Prosíme o jeho vyplnění za celou školu – jedná se nám o vyplnění právě jednoho dotazníku za školu, nejpozději do konce kalendářního roku.

Děkujeme Vám za Vaši ochotu a těšíme se na spolupráci – a zejména na Vaše hodnocení kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením.

PAEDDR. PAVLÍNA BASLEROVÁ, PH. D.
METODIČKA PROJEKTU ZP KARIÉRA

PROF. MGR. PAEDDR. JAN MICHALÍK, PH. D.
HLAVNÍ ŘEŠITEL

ČÁST A

Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

1) Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete

- a) základní škola (tzv. „běžná“)
- b) základní škola zřízená dle §16 odst. 9
- c) střední škola (tzv. „běžná“)
- d) střední škola zřízená dle §16 odst. 9

2) Dotazník vyplňuji z pozice

- a) výchovný poradce
- b) školní speciální pedagog
- c) školní psycholog
- d) třídní učitel
- e) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro ZŠ)
- f) jiné (uveďte prosím konkrétně)

3) Vzděláváte vy sám letos či v uplynulých třech letech ve vaší škole žáka se zrakovým postižením?

- a) ANO
- b) NE

ČÁST B

Prosím při vyplňování této části dotazníku zhodnoťte své zkušenosti, které máte v oblasti kariérového poradenství u žáků se zrakovým postižením.

1) Služby kariérového poradenství poskytujete žákům se zrakovým postižením (vyberte jednu z nabízených tří možností, v případě výběru odpovědi b) nebo c) uveďte slovní komentář)

- a) ve stejné míře jako ostatním žákům bez postižení
 - ANO
 - NE
- b) ve vyšší míře než ostatním žákům bez postižení, pokud ano, uveďte v čem konkrétně včetně důvodů, které vás k tomu vedou
 - ANO
 - NE
- c) v menší míře než ostatním žákům bez postižení, pokud ano, uveďte v čem konkrétně včetně důvodů, které vás k tomu vedou
 - ANO
 - NE

2) Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní. N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky se zrakovým postižením spolupracujete. Hodnocení pozice, kterou zastáváte vy, vynechejte.

a) výchovný poradce	0	1	2	3	4	5	N	X
b) školní speciální pedagog	0	1	2	3	4	5	N	X

c) školní psycholog	0	1	2	3	4	5	N	X
d) třídní učitel	0	1	2	3	4	5	N	X
e) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)	0	1	2	3	4	5	N	X
f) jiní	0	1	2	3	4	5	N	X

3) Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením mimo školu.

a) SPC pro zrakově postižené	0	1	2	3	4	5	N	X
b) PPP	0	1	2	3	4	5	N	X
c) Úřad práce (IPS)	0	1	2	3	4	5	N	X
d) SONS	0	1	2	3	4	5	N	X
e) Tyflocentrum	0	1	2	3	4	5	N	X
f) Centrum zrakových vad	0	1	2	3	4	5	N	X
g) Rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina	0	1	2	3	4	5	N	X
h) jiná organizace	0	1	2	3	4	5	N	X

4) Na škále 0-5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství.

a) formou individuálních konzultací	0	1	2	3	4	5	N	X
b) formou skupinových informačních schůzek, kde jsou přítomni i rodiče	0	1	2	3	4	5	N	X
c) formou předání informačních letáků	0	1	2	3	4	5	N	X
d) formou předání odkazů na internet	0	1	2	3	4	5	N	X
e) formou předání kontaktů na odborná pracoviště	0	1	2	3	4	5	N	X

f) jiným způsobem	0	1	2	3	4	5	N	X
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---

5) Na škále 0–5 (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků se zrakovým postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.

a) na poskytování a konzultaci výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka	0	1	2	3	4	5	N	X
b) na poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka se zrakovým postižením	0	1	2	3	4	5	N	X
c) na poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů	0	1	2	3	4	5	N	X
d) na poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením	0	1	2	3	4	5	N	X
e) na jinou oblast (uveďte prosím konkrétně)	0	1	2	3	4	5	N	X

6) Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálně pedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).

- pravidelné návštěvy pracovníků SPC ve škole v rámci řešení jiných vzdělávacích záležitostí týkajících se žáka
- společná setkání zaměřená především na kariérové poradenství za účasti pracovníků SPC, zákonných zástupců, případně dalších zainteresovaných stran
- bez přímého kontaktu prostřednictvím informací uvedených v doporučení vydaného za účelem stanovení podpůrných opatření pro žáka
- telefonická či emailová komunikace s pracovníky SPC
- nijak, spolupráce neprobíhá
- jiným způsobem

7) Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou **VHODNÉ** pro žáka se zrakovým postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

8) Uveďte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou **NEVHODNÉ** pro žáka se zrakovým postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

9) Uveďte, které specifické dovednosti u žáků se zrakovým postižením ve vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálně pedagogické péče)?

Vyberte všechny u vás realizované možnosti.

- a) maximální samostatnost v sebeobsluze
- b) zraková stimulace
- c) práce s kompenzačními pomůckami
- d) psaní na klávesnici PC všemi deseti
- e) výuka Braillova písma
- f) prostorová orientace a samostatný pohyb
- g) ve škole nejsou rozvíjeny žádné z uvedených dovedností
- h) jiné

10) Ve kterém ročníku vaší školy u žáků se zrakovým postižením začínáte systematicky s kariérovým poradenstvím?

11) Kdo se ve vaší škole zabývá diagnostikou studijních předpokladů u žáka se zrakovým postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

- a) výchovný poradce
- b) školní speciální pedagog
- c) školní psycholog
- d) třídní učitel
- e) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)
- f) jde o výsledek společného posuzování, na kterém se podílí:
- g) nikdo
- h) jiný pracovník

12) Kdo se ve vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka se zrakovým postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřaďte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

- a) výchovný poradce
- b) školní speciální pedagog
- c) školní psycholog
- d) třídní učitel
- e) učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (týká se základní školy)
- f) jde o výsledek společného posuzování, na kterém se podílí:
- g) nikdo
- h) jiný pracovník

13) Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka se zrakovým postižením?

Seřaďte podle významu, který podle vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají – a to tak, že na prvním místě uveďte ten nejvýznamnější.

- a) posuzování míry dosažení kompetencí, které jsou dány RVP
- b) posuzování míry dosažení očekávaných výstupů ze vzdělávání
- c) analýza vzdělávacích výsledků žáka
- d) diagnostika zaměřená na průčeschnost žáka
- e) posuzování osobnostních rysů a volních předpokladů žáka
- f) identifikace limitů, které vyplývají ze zrakového postižení žáka v celkovém kontextu jeho životních podmínek
- g) diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání / volbě povolání
- h) jiné

14) Jakým způsobem dostáváte od absolventů vaší školy se zrakovým postižením zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání případně o pracovním uplatnění?

Vyberte všechny relevantní možnosti.

- a) škola má vytvořen systém k získávání těchto dat o absolventech školy a cíleně s těmito informacemi pracuje
- b) pravidelnými setkáními absolventů školy s pedagogy (např. v rámci srazů absolventů)
- c) absolventi se „vrací“ do školy a informují své učitele
- d) na základě osobního setkání mimo školu (např. na ulici, v obchodě)

- e) zpětnou vazbu od absolventů nedostáváme
- f) jiné

15) Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky se zrakovým postižením?

Pokud ANO, uveďte, kde jste tyto kompetence získal a jakým způsobem.

- ANO
- NE

16) Jaké informace (podporu) byste přivítali ke zkvalitnění vašich kompetencí v této oblasti?

Vyberte všechny relevantní možnosti.

- a) informace o zrakovém postižení a jeho dopadech do vzdělávání
- b) informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery
- c) samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky se zrakovým postižením
- d) pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky)
- e) další

17) Prosím vás o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků se zrakovým postižením.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Lenka Kuželová
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Pavlína Baslerová Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Možnosti studijního a pracovního uplatnění žáků se zrakovým postižením zejména z pohledu výchovných poradců
Název v angličtině:	Possibilities of study and employment of pupils with visual impairment
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá zjišťováním aktuálního stavu v oblasti poskytování kariérového poradenství žákům se zrakovým postižením prostřednictvím pracovníků škol, kteří jsou k tomu určeni. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části je popsáno zrakové postižení, vzdělávání a specifika vzdělávání jednotlivých skupin žáků se zrakovým postižením. Dále je přiblíženo kariérové poradenství poskytované jak ve škole, tak i mimo školu v rámci různých institucí. Druhá, prakticky orientovaná část práce, obsahuje výsledky kvantitativního dotazníkového šetření a zhodnocení stanovených výzkumných předpokladů.
Klíčová slova:	zrakové postižení, kariérové poradenství, pracovní uplatnění
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with examining the current state in the field of providing career counselling to pupils with visual impairment by school staff who are designated for this purpose. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the visual impairment, education and the specifics of education of individual groups of pupils with visual impairment. Furthermore, career counselling provided both in school and outside school in institutions is presented. The second, practically oriented part

	of the thesis, contains the results of a quantitative questionnaire survey and evaluation of established research assumptions.
Klíčová slova v angličtině:	visual impairment, career counselling, employment
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - dotazník
Rozsah práce:	124 stran
Jazyk práce:	český jazyk